

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(частина 2)

Харків
2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ОBOB'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(частина 2)**

для студентів 3-го курсу денної форми навчання
(першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Право»)

**Харків
2025**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів 3 курсу денної форми навчання з обов'язкової навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2) для студентів 3 курсу денної форми навчання (першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньо-професійної програми «Право») / уклад. : І. В. Спасибо-Фатєєва, І. Й. Пучковська та ін. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2025. – 174 с.

*Затверджено на засіданні кафедри цивільного права,
протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.*

Укладачі:

Л. М. Баранова (тема 4);
О. О. Біляєв (теми 7, 14, 29);
Л. М. Долгополова (тема 18);
А. Г. Донець (теми 17, 23);
Т. В. Дуденко (тема 19);
Р. М. Замуравкіна (тема 11);
А. М. Ісаєв (тема 9);
Б. П. Карнаух (теми 31, 32);
Н. В. Коробцова (теми 2, 13);
І. М. Маліновська (тема 26);
О. П. Печений (тема 24);
І. Й. Пучковська (теми 3, 30);
І. В. Спасибо-Фатєєва (теми 5, 8, 12);
О. А. Сурженко (тема 15);
Р. І. Таш'ян (теми 6, 10, 16);
М. В. Ус (тема 28);
Н. Ю. Філатова-Білоус (тема 1);
Ю. Є. Ходико (тема 20);
В. П. Янишен (теми 21, 22, 25);
Н. Є. Яркіна (тема 27)

ЗМІСТ

Вступ	5
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи	7
Програма навчальної дисципліни «Цивільне право України» (витяг)	8
Список літератури, нормативно-правових актів та інтернет-ресурсів до всіх тем	16
Завдання до практичних занять та самостійної роботи	18
Тема 1. Zobов'язальне право і zobов'язання	18
Тема 2. Виконання zobов'язання	22
Тема 3. Забезпечення виконання zobов'язання	27
Тема 4. Правові наслідки порушення zobов'язання. Відповідальність за порушення zobов'язання	33
Тема 5. Припинення zobов'язання	38
Тема 6. Цивільно-правовий договір	43
Тема 7. Купівля-продаж	49
Тема 8. Рента. Довічне утримання (догляд).....	55
Тема 9. Дарування.....	60
Тема 10. Найм (оренда)	63
Тема 11. Найм (оренда) житла.....	68
Тема 12. Позичка	71
Тема 13. Підряд.....	72
Тема 14. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	80
Тема 15. Послуги. Загальні положення	82
Тема 16. Перевезення. Транспортне експедирування	83
Тема 17. Зберігання	90
Тема 18. Доручення	94
Тема 19. Комісія	98
Тема 20. Управління майном	103
Тема 21. Страхування	107
Тема 22. Позика. Кредит. Банківський вклад (депозит)	115
Тема 23. Банківський рахунок	121
Тема 24. Факторинг	124
Тема 25. Розрахунки	126
Тема 26. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	132
Тема 27. Комерційна концесія	137
Тема 28. Спільна діяльність	139
Тема 29. Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи	143
Тема 30. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи	148
Тема 31. Відшкодування шкоди	151
Тема 32. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави	158
Поточний контроль знань та умінь студентів	160
Критерії оцінювання знань та умінь студентів.....	161
Програмні запитання з навчальної дисципліни «Цивільне право України» (ч. 2)	168

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Цивільне право України» (частина 2) є обов'язковою, а її викладання передбачає висвітлення питань, що стосуються зобов'язального права – однієї з найбільших підгалузей цивільного права (норми Книги п'ятої Цивільного кодексу України).

Завданням навчальної дисципліни є:

- опанування студентами необхідними теоретичними положеннями, що вироблені цивілістичною думкою;
- освоєння нормативного матеріалу, закріпленого системою цивільного законодавства України;
- ознайомлення з судовою та іншою практикою застосування норм цивільного законодавства.

У межах даного курсу вивчаються поняття зобов'язання як одного із різновидів цивільних правовідносин, його структурні елементи (суб'єкти, об'єкти і зміст), підстави виникнення і припинення зобов'язання, способи забезпечення виконання зобов'язання, правові наслідки порушення зобов'язання й цивільно-правова відповідальність за порушення умов зобов'язання. Специфіка загальних положень зобов'язального права полягає в тому, що вони поширюються однаково як на договірні, так і недоговірні зобов'язання. Відомі майновому обороту України зобов'язання можна поділити на групи, а саме по: передачі майна у власність; передачі майна у користування; виконанню робіт; наданню послуг; перевезенню; кредитах і розрахунках; спільній діяльності; відшкодуванню шкоди, а також ті, які опосередковують використання об'єктів інтелектуальної власності, і ті, що виникають із односторонніх правомірних дій.

Ознайомлення студентів із вказаними вище питаннями має здійснюватися з метою засвоєння понятійного правового інструментарію, окремих правових інститутів другої частини цивільного права, вивчення спеціальних нормативних актів і набуття навичок тлумачення і практичного використання теоретичних знань у правозастосуванні. Усе це вимагає звернення до таких форм навчальної роботи, як лекції, практичні заняття, колоквіуми, ділові ігри, консультації; індивідуальні навчально-дослідні завдання; самостійна робота студентів.

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу і сприяє поглибленню й розширенню знань студентів. Формами самостійної роботи є: доопрацювання матеріалів лекції, опрацювання додаткової літератури, нормативно-правових актів, судової практики до тем, що виносяться на практичні заняття, а також і з тих питань, які підлягають самостійному опрацюванню.

Методично форми навчальної роботи забезпечуються програмою навчальної дисципліни, завданнями до практичних занять, а також до самостійної й індивідуальної роботи, тестами тощо.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю знань (ПКЗ) і підсумкового контролю знань (ПКЗ). Підсумковою формою контролю знань студентів є іспит, який має на меті перевірку рівня засвоєння теоретичних знань, вміння їх застосування при вирішенні конкретних практичних завдань.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
I СЕМЕСТР					
1	<i>Загальні положення про зобов'язання та договір. Зобов'язальне право і зобов'язання</i>	8	2	2	4
2	Виконання зобов'язання	6	2	2	2
3	Забезпечення виконання зобов'язання	8	2	2	4
4	Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність. Припинення зобов'язання	10	2	4	4
5	Цивільно-правовий договір	14	4	4	6
6	<i>Договірні зобов'язання. Купівля-продаж</i>	6	2	2	2
7	Рента. Довічне утримання (догляд). Дарування	6	2	2	2
8	Найм (оренд). Найм (оренда) житла	10	2	4	4
9	Підряд. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт	7	2	–	5
	Разом	75	20	22	33
II СЕМЕСТР					
10	Перевезення. Транспортне експедирування	8	2	2	4
11	Зберігання	8	2	2	4
12	Доручення. Комісія. Управління майном.	8	2	4	4
13	Страховання	8	2	2	4
14	Позика. Кредит. Банківський вклад (депозит)	8	2	2	4
15	Факторинг. Порядок та форми розрахунків.	8	2	2	4
16	Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Комерційна концесія	8	2	2	4
17	Спільна діяльність	8	2	2	4

18	<i>Недоговірні зобов'язання.</i> Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я й життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави	12	2	4	6
19	Відшкодування шкоди	12	4	4	4
Разом за II семестр		90	22	26	42
Разом за рік		165	42	48	75

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ» (ВИТЯГ)

VII. ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

30. Зобов'язальне право і зобов'язання

Поняття, загальна характеристика й функції зобов'язального права. Співвідношення зобов'язального й речового права. Система зобов'язального права. Поняття зобов'язання, його зміст і підстави виникнення. Суб'єкти у зобов'язанні. Заміна сторін у зобов'язанні. Третя особа у зобов'язанні. Види зобов'язань. Договірні й позадоговірні зобов'язання. Грошові зобов'язання.

31. Виконання зобов'язання

Поняття й загальні умови виконання зобов'язання. Суб'єкти виконання зобов'язання. Предмет виконання зобов'язання. Спосіб, строк (термін) і місце виконання зобов'язання. Підтвердження виконання зобов'язання.

32. Забезпечення виконання зобов'язання

Загальна характеристика видів забезпечення виконання зобов'язання. Неустойка. Завдаток. Порука. Гарантія. Застава. Притримання. Довірча власність.

33. Припинення зобов'язань

Поняття й загальна характеристика припинення зобов'язань. Підстави припинення зобов'язань. Виконання зобов'язання. Передання боржником кредиторів відступного. Зарахування зустрічних однорідних вимог. Припинення зобов'язань за домовленістю сторін. Новація і сфера її застосування. Припинення зобов'язань шляхом прощення боргу. Неможливість виконання зобов'язання як підстава для його припинення. Поєднання боржника і кредитора в одній особі як підстава припинення

зобов'язання. Смерть фізичної особи або ліквідація юридичної особи – підстава припинення зобов'язання.

34. Правові наслідки порушення зобов'язання.

Відповідальність за порушення зобов'язання

Поняття і правові наслідки порушення зобов'язання. Одностороння відмова від зобов'язання. Розірвання договору. Поняття й умови відповідальності за порушення зобов'язання. Підстави звільнення від відповідальності за порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання.

VIII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

35. Цивільно-правовий договір

Поняття, загальна характеристика й значення цивільно-правового договору. Свобода договору та її межі.

Види договорів. Публічний договір. Договір приєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи. Змішаний договір.

Зміст договору. Типові умови договору. Тлумачення умов договору.

Форма договору. Порядок і стадії укладення договору. Оферта. Акцепт. Переддоговірні спори. Укладення договорів на біржах, аукціонах, конкурсах.

Зміна й розірвання договору.

IX. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ

36. Договір купівлі-продажу

Загальні положення про договір купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін за договором. Правові наслідки порушення умов договору.

Види договорів купівлі-продажу. Договір роздрібної купівлі-продажу та його види: продаж товарів за зразками; продаж товарів із використанням автоматів; договір з умовою про доставку товару покупцеві; договір найму-продажу. Договір купівлі-продажу підприємства. Договір поставки. Договір контрафакції сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Договір міни.

37. Договір дарування

Поняття, предмет, форма договору дарування та його види. Права й обов'язки сторін за договором. Договір дарування з умовою передання

дарунку в майбутньому. Договір дарування з покладенням на обдарованого обов'язку на користь третьої особи. Розірвання договору на вимогу дарувальника.

Поняття, предмет і форма договору про пожертву. Сторони за договором про пожертву. Права жертвувача.

38. Договір ренти

Поняття, предмет, форма договору ренти. Сторони в договорі ренти, їх права й обов'язки. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти. Види ренти.

39. Договір довічного утримання (догляду)

Поняття, предмет, форма договору довічного утримання (догляду). Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Забезпечення виконання договору. Припинення договору. Правові наслідки розірвання договору. Перехід прав й обов'язків за договором.

X. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ МАЙНА У КОРИСТУВАННЯ

40. Договір найму (оренди)

Поняття, предмет і строк договору найму. Сторони в договорі найму, їх права й обов'язки. Права третіх осіб на річ, яка передана в найм. Правові наслідки зміни власника речі, переданої у найм. Піднайм. Припинення договору найму.

Окремі види договору найму (оренди). Договір прокату. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Договір найму (оренди) транспортного засобу. Договір лізингу та його види.

41. Договір найму (оренди) житла

Поняття договору найму (оренди) житла та його види. Предмет і форма договору комерційного найму (оренди) житла. Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Строк договору. Договір піднайму житла. Заміна наймача в договорі. Підстави і правові наслідки розірвання договору. Оренда житла з викупом.

42. Договір позички

Поняття, предмет, форма і строк договору позички. Зміст договору позички. Розірвання договору. Припинення договору.

XI. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ РОБІТ

43. Договір підряду

Поняття й види договору підряду. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Строки в договорі. Порядок оплати роботи. Розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення предмету договору або неможливості закінчення роботи. Якість та гарантії якості роботи.

Види договору підряду. Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду. Договір підряду на проведення проєктних і пошукових робіт.

44. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт

Поняття й предмет договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Сторони договору, їх права й обов'язки. Ризики й відповідальність сторін за договором.

ХІІ. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ПОСЛУГ

45. Договір про надання послуг

Поняття «послуга» і договорів про надання послуг. Види договорів про надання послуг. Умови договорів про надання послуг. Сторони договору, їх права й обов'язки. Зміст договору про надання послуг та його виконання.

46. Договір перевезення

Загальні положення про перевезення. Транспортне законодавство України. Система транспортних договорів.

Договір перевезення вантажу. Порядок укладення і форма договору. Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Правове положення одержувача. Довгостроковий договір. Договір чартеру (фрахтування). Особливості перевезення вантажу різними видами транспорту. Договір повітряного перевезення вантажу. Договір перевезення вантажу внутрішніми річковими шляхами. Договір перевезення вантажу автомобільним транспортом. Договір залізничного перевезення вантажів. Договір морського перевезення вантажу. Відповідальність сторін за порушення умов договору. Підстави і межі відповідальності перевізника. Претензії і позови у транспортних зобов'язаннях.

Договір перевезення пасажирів й багажу. Права й обов'язки сторін за договором. Відповідальність перевізника за затримку відправлення пасажирів й порушення строку доставлення пасажирів до пункту призначення.

47. Договір транспортного експедирування

Поняття і загальна характеристика договору транспортного експедирування. Елементи договору транспортного експедирування.

Права й обов'язки сторін. Припинення договору. Відповідальність сторін.

48. Договір зберігання

Поняття, предмет і форма договору зберігання. Сторони за договором, їх права й обов'язки. Зберігання речей, визначених родовими ознаками. Відповідальність зберігача за договором зберігання.

Договір складського зберігання. Складські документи.

Спеціальні види зберігання. Особливості зберігання в ломбардах, банківських сейфах, камерах схову організацій транспорту, гардеробі організацій та у готелях. Договір зберігання автотранспортного засобу. Зберігання речей пасажира під час його перевезення. Зберігання речей, що є предметом спору.

Договір охорони.

49. Договір доручення

Поняття «договір доручення». Сторони договору доручення, їх права та обов'язки. Строк договору. Припинення договору та його наслідки.

50. Договір комісії

Поняття та умови договору комісії. Сторони за договором, їх права й обов'язки. Виконання договору. Субкомісія. Відступ від вказівок комітента. Відмова від договору комісії. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи-комісіонера.

51. Договір управління майном

Поняття, предмет і форма договору управління майном. Істотні умови договору. Строк договору. Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Відповідальність управителя. Припинення договору.

ХІІІ. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

52. Страхові зобов'язання

Поняття і значення страхування. Законодавство України про страхування. Правила страхування. Об'єкти та види страхування. Співстрахування. Перестрахування. Суб'єкти страхових відносин.

Поняття, предмет і форма договору страхування. Сторони у договорі страхування, їх права й обов'язки. Укладення договору страхування на користь третьої особи. Істотні умови договору. Момент набрання чинності договором страхування. Умови й порядок здійснення страхової виплати. Відмова від здійснення страхової виплати. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

Договір страхування майна. Договір страхування цивільної відповідальності. Поняття і види зобов'язань з особистого страхування.

Страховання життя. Страховання від нещасних випадків і захворювань. Медичне страхування. Обов'язкове страхування.

53. Договір позики

Поняття, предмет і форма договору позики. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Виконання договору позики. Оспорювання договору позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Новація боргу у позикові зобов'язання.

54. Кредитний договір

Поняття, сторони і форма кредитного договору. Права й обов'язки сторін за договором. Комерційний кредит.

55. Договір банківського вкладу (депозиту)

Поняття, сторони і форма договору банківського вкладу. Види банківських вкладів. Договір банківського вкладу на користь третьої особи. Виконання і припинення договору банківського вкладу.

56. Договір банківського рахунку

Поняття і предмет договору банківського рахунку. Сторони за договором, їх права й обов'язки. Укладення договору. Відповідальність банку за неналежне виконання операцій за рахунком клієнта. Обмеження права розпорядження рахунком. Розірвання договору банківського рахунку. Банківська таємниця.

57. Договір факторингу

Поняття і предмет договору факторингу. Сторони в договорі факторингу, їх права й обов'язки. Правове положення боржника, право грошової вимоги до якого відступається за договором. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги.

58. Порядок і форми безготівкових розрахунків

Розрахункові зобов'язання. Поняття і форми розрахунків. Правове регулювання готівкових і безготівкових розрахунків. Готівкові розрахунки як форма виконання грошових зобов'язань. Поняття, зміст й основні форми безготівкових розрахунків. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки за акредитивом. Поняття й види акредитивів. Розрахунки за інкасовими дорученнями. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

XIV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

59. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта права

інтелектуальної власності. Оформлення ліцензії. Види ліцензій та права ліцензіата за ними. Виключна ліцензія. Одиначна ліцензія. Невиключна ліцензія. Субліцензія.

Поняття, предмет і строк ліцензійного договору. Сторони договору, їх права й обов'язки. Типовий ліцензійний договір. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

60. Договір комерційної концесії.

Поняття, предмет і форма договору комерційної концесії. Особливі умови договору комерційної концесії. Сторони договору, їх права й обов'язки. Договір комерційної субконцесії. Зміна і припинення договору.

XV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

61. Договір про спільну діяльність

Загальна характеристика й підстави виникнення зобов'язань, що виникають із спільної діяльності, та їх види.

Поняття «договір про спільну діяльність» та його види. Форми й умови договору про спільну діяльність.

62. Договір простого товариства

Поняття «договір простого товариства». Вклади і спільне майно учасників простого товариства. Права й обов'язки сторін за договором простого товариства. Припинення договору простого товариства.

63. Засновницький договір

Поняття «засновницький договір». Загальна характеристика. Права й обов'язки учасників засновницького договору. Зміни і припинення.

XVI. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

64. Публічна обіцянка винагороди

Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди та їх види. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Зміна умов і відмова від проведення конкурсу.

65. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

Поняття і призначення зобов'язань, що виникають при вчиненні дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Умови відшкодування витрат, понесених особою при веденні чужих справ без

доручення.

66. Рятування здоров'я і життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи

Поняття і призначення зобов'язань, що виникають унаслідок рятування здоров'я і життя фізичної особи. Суб'єкти зобов'язань, що виникають унаслідок рятування здоров'я і життя фізичної особи, й умови виникнення цих зобов'язань. Відшкодування шкоди, завданої рятувальнику.

Поняття і призначення зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Суб'єкти зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи, й умови виникнення цих зобов'язань. Умови відшкодування шкоди, завданої рятувальнику.

67. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Поняття «зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи». Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

68. Відшкодування шкоди

Зобов'язання, що виникають унаслідок завдання шкоди. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду. Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду.

Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їх працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їх посадовою або службовою особою.

Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину.

Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Відшкодування ядерної шкоди.

Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну

відповідальність.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Порядок відшкодування шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

69. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави

Поняття «зобов'язання, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави» (безпідставне набуття майна). Суб'єкти зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставне набуте майно, що не підлягає поверненню.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДО ВСІХ ТЕМ

1. Цивільне право України: підручник(частина особлива)/Л.М. Баранова, О.О.Біляєв, В.І. Борисова та ін., за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. 592 с.

2. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 640 с.

3. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: АртЕк, 2020. 128с.

4. Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>.

5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435- IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

6. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

7. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

8. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. в ред. Закону України від 03.10.2017 р. № 2147-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

9. Офіційний веб-портал Верховної Ради України - <http://rada.gov.ua/>

10. Офіційний веб-портал Президента України - <http://www.president.gov.ua>

11. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України -

<http://www.kmu.gov.ua>

12. Офіційний веб-портал Конституційного Суду України - <https://ccu.gov.ua/>

13. Офіційний веб-портал Верховного Суду - https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

14. Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/> а. Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри цивільного права. URL : http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=110:cziv%D1%96lnc-pravo-1-chastina-1&Itemid=151

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Zobов'язальне право і zobов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття й система zobов'язального права.
2. Ознаки zobов'язальних відносин.
3. Поняття й елементи zobов'язання.
4. Підстави виникнення zobов'язань.
5. Сторони і треті особи в zobов'язанні.
6. Підстави, форма і порядок заміни сторін у zobов'язанні.
7. Валюта zobов'язання.
8. Види zobов'язань.
9. Грошові zobов'язання.

Завдання

1. Колишнє подружжя Кайдашів, змушене мешкати після розлучення в одній квартирі (м. Харків), перебувало в неприязних стосунках. Після чергової сварки жінка розіслала близьким родичам колишнього чоловіка повідомлення, в яких говорилося про його смерть.

Коли родичі з'їхалися до Харкова з інших міст України, а також із Польщі й Словаччини, виявилися, що пан Кайдаш живий. Родичі звернулися до адвоката з питанням, чи мають вони юридичні підстави вимагати від колишньої дружини Кайдаша відшкодування понесених ними витрат на проїзд, проживання в готелі й харчування, а також заподіяної їм моральної шкоди.

На яке питання розраховано завдання?

Яку відповідь повинен дати адвокат?

2. Після отримання диплома магістра Байдак вирішив влаштуватися працювати програмістом у ТОВ «Технопарк» (далі – ТОВ). Після проведення співбесіди ТОВ Байдак був прийнятий на роботу, і з ним був підписаний договір про утримання від недобросовісної конкуренції. За умовами цього договору Байдак zobов'язувався не розголошувати комерційну таємницю ТОВ третім особам, не здійснювати розробку програмного забезпечення на підставі трудового або цивільно-правового договору на замовлення третіх осіб, а також не здійснювати підприємницької діяльності у сфері розробки програмного забезпечення. Ці обмеження поклалися на Байдака на весь період його роботи в ТОВ,

а також на 15-річний період після його звільнення з роботи. За умовами договору передбачалося, що в разі невиконання Байдаком цих обов'язків він буде зобов'язаний сплатити на користь ТОВ штраф у розмірі 300 000 грн.

Через рік роботи в ТОВ, набувши необхідного досвіду і знань, Байдак вирішив звільнитися з цієї роботи. Одразу ж після звільнення він почав працювати на ПАТ «Смарт Тех» (далі – ПАТ), яке було головним конкурентом ТОВ на ринку.

У зв'язку з цим ТОВ звернулося до Байдака з позовом про стягнення штрафу, встановленого договором. Байдак проти позову заперечував, указуючи на те, що договір порушує його конституційне право на свободу підприємницької діяльності і на вільний вибір праці.

Як слід вирішити справу?

Що таке зобов'язання з негативним змістом?

Чи змінилося б рішення суду, якби договір встановлював не відповідальність Байдака за неналежне виконання зобов'язання, а, навпаки, оплату за належне виконання зобов'язання?

3. Між ТОВ «Агрополіс» (далі – ТОВ) і ПАТ «Зберігач» (далі – ПАТ) було укладено договір складського зберігання, за умовами якого ТОВ передало ПАТ 2 тони зерна пшениці строком на 4 місяці, оплативши ПАТ послуги зі зберігання зерна.

Зі спливом строку дії договору ТОВ звернулося до ПАТ із вимогою про повернення зерна. Однак ПАТ протягом тривалого часу з поверненням зерна зволікало, пояснюючи це різними обставинами.

У зв'язку з цим ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ про повернення зерна. Як на підставу позову ТОВ посилялося на ст. 1212–1214 ЦК України, вказуючи на те, що ПАТ продовжує зберігати в себе зерно без достатньої правової підстави, оскільки строк дії договору зберігання закінчився.

Як слід вирішити справу? Яке зобов'язання має місце в спірній ситуації? На які положення ЦК України має посилається позивач в обґрунтування своїх вимог?

4. ТОВ «Будівельник» на підставі укладеного договору з Головним управлінням житлово-комунального господарства міста Харків проводило роботи із заміни покрівлі одного з багатоповерхових будинків. Через порушення працівником ТОВ «Будівельник» Хоменком правил виконання монтажних робіт металева балка, зірвавшись з висоти, значно пошкодила легковий автомобіль Чоботаря, який був припаркований біля сусіднього будинку. Вартість відновлювального ремонту автомобіля Чоботаря склала 100000 грн. Чоботар, уважаючи безпосередньо

винуватим у заподіянні йому шкоди Хоменка, звернувся до останнього з вимогою про її відшкодування, у розмірі витрат на проведення ремонту свого автомобіля. Хоменко звернувся до адвоката з проханням роз'яснити йому, чи повинен він відшкодувати заподіяну Чоботарю шкоду, а якщо повинен, то в якому розмірі й порядку.

На яке питання розраховано це завдання?

Яку відповідь має дати адвокат?

Чи є Хоменко суб'єктом зобов'язальних відносин з відшкодування заподіяної Чоботарю шкоди?

Яка структура зобов'язання? Розкрийте кожний з його елементів.

5. Сагайдаку було вручено підозру у вчиненні розбійного нападу в складі групи осіб. У зв'язку з цим до нього було застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою. Однак через один рік виявилось, що доказів причетності Сагайдака до вчинення злочину немає, а тому кримінальне провадження було закрито.

Вважаючи, що його конституційні права були грубо порушені, Сагайдак звернувся до суду з вимогою про відшкодування моральної шкоди, завданої незаконним триманням під вартою. Рішенням суду позов було задоволено і постановлено стягнути на користь Сагайдака 200 000 грн як відшкодування моральної шкоди.

Проте прийняте судом рішення не виконувалося протягом 4 років. У зв'язку з цим Сагайдак звернувся до суду з позовом до відповідного управління казначейської служби про: 1) стягнення на його користь на підставі ч. 2 ст. 625 ЦК України 3 % річних від 200 000 грн за весь час невиконання рішення суду; 2) стягнення індексу інфляції у розмірі 150 000 грн; 3) відшкодування йому моральної шкоди, заподіяної несвоєчасним виконанням рішення суду.

Чи підлягає позов Сагайдака задоволенню?

Який вид зобов'язання має місце в цьому випадку?

Якими є підстави виникнення зобов'язання в цьому випадку?

6. Між ПАТ «Тяжмашмонтаж» (далі – ПАТ) і Банком «Універсал» (далі – Банк) було укладено кредитний договір, за умовами якого ПАТ було надано кредит на суму 1 000 000 грн строком на 3 роки під 30 % річних.

Через два роки після укладення кредитного договору Банк здійснив відступлення права вимоги за кредитним договором до ТОВ «Залізобетон» (далі – ТОВ). Відступлення права вимоги було оформлено договором цесії, за умовами якого ТОВ набуває всіх прав кредитора за вказаними договорами і має право вимагати виконання кредитного договору від ПАТ.

Зі спливом 3 років із моменту отримання кредиту ПАТ отримані кошти не повернуло. Тому ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ про повернення кредиту, сплату процентів річних, а також нарахованої пені. Однак ПАТ проти позову заперечувало, вказуючи на те, що ТОВ не набуло право вимоги до ПАТ, оскільки ТОВ не є фінансовою установою, а отже, не може набути прав кредитодавця за кредитним договором.

ТОВ заперечувало проти цих доводів, посилаючись на ст. 515 ЦК України, яка встановлює вичерпний перелік випадків, коли відступлення права є неможливим. До цього переліку не включена обставина, на яку посилається ПАТ.

Як слід вирішити цю справу? Чи змінилося б рішення, якби договір цесії передбачав внесення ТОВ певної оплати на користь Банку за відступлене ним право вимоги?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільний кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, М-ва юстиції, науковців, фахівців / О. О. Банасько [та ін.]. Харків : Страйд : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

2. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. – 816 с.

3. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 18–27.

4. Музика Т. О. Альтернативні зобов'язання та оціночні поняття в цивільному праві як прояви засад диспозитивності в контексті вимог визначеності правового регулювання. Актуальні проблеми співвідношення та взаємовпливу сучасної цивілістичної доктрини, законодавства та практики правозастосування в Україні : збірник статей до 60-річного ювілею доктора юридичних наук, професора Віталія Леонідовича Яроцького / упорядники: В. В. Надьон, Т. О. Музика, Ю. М. Філонова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 397–407.

5. Музика Т. О. Захист прав сторін альтернативного зобов'язання, пов'язаних зі здійсненням вибору. Збірник наукових праць, присвячений 20-річному ювілею кафедри цивільного права №2. НІОУ імені Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. С. 165–178.

6. Про стимулювання розвитку цифрової економіки: Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>

7. Постанова КЦС ВС від 07.06.2018 у справі № 212/3593/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74630091>

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.01.2019 у справі № 753/15556/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79388252>

9. Постанова ВП ВС від 20.11.2018 у справі № 922/3412/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78297802>

10. Постанова КЦС ВС від 14 квітня 2021 року у справі № 753/6519/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96342573>

11. Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року у справі № 686/21962/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74838873>

12. Постанова ВП ВС від 31 жовтня 2018 року у справі № 465/646/11. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81139169>

13. Постанова ВП ВС від 11 вересня 2018 року у справі № 909/968/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76860058>

Тема 2. Виконання зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття і загальна характеристика виконання зобов'язання.
2. Проблематика визначення юридичної сутності дій по виконанню зобов'язань.
3. Принципи виконання договірних зобов'язання.
4. Суб'єкти виконання зобов'язання.
5. Предмет виконання договірних зобов'язання.
6. Спосіб виконання зобов'язання.
7. Особливості виконання грошових зобов'язань.
8. Місце виконання зобов'язання.
9. Строк виконання зобов'язання.
10. Підтвердження виконання.

1. ТОВ «Комфорт» (покупець) і ФОП Сердюк (продавець) уклали договір купівлі-продажу. Після цього ТОВ «Комфорт» сплатило на поточний рахунок продавця вартість товару в розмірі 300 000 грн. Оскільки в договорі не встановлено строк виконання зобов'язання щодо передачі товару Сердюком, то ТОВ «Комфорт» направило продавцю вимогу про виконання обов'язку з передачі товару в семиденний строк, що підтверджується цінним листом й описом вкладення до нього.

Не отримавши виконання, ТОВ «Комфорт» через місяць після направлення листа відмовилося від договору і звернулося в суд із позовом до ФОП Сердюка про стягнення 300 000 грн. Під час судового розгляду Сердюк заперечував проти позову, оскільки не отримував від ТОВ «Комфорт» листа. ТОВ «Комфорт» надало до суду довідку «Укрпошти»,

згідно з якою цінний лист від ТОВ «Комфорт», адресований ФОП Сердюку, останнім не отриманий.

На яке питання розраховане завдання?

Які правила визначення строку виконання зобов'язання?

Які правила виконання зобов'язань, строк виконання яких не зазначений? Проаналізуйте доводи сторін.

2. Цибулько звернувся до суду з позовом до Горобця про стягнення заборгованості за договором позики, укладеним між сторонами 27 лютого на суму 90 000 доларів США, що підтверджувалося розпискою про одержання коштів. Строк виконання зобов'язання у розписці не вказаний. Цибулько 25 квітня надіслав Горобцю письмову вимогу щодо повернення боргу, проте боржник у добровільному порядку повернути його відмовився. Рішенням суду першої інстанції з Горобця стягнуто еквівалент 90 000 доларів США з переведенням іноземної валюти в українську за курсом, встановленим Національним банком України на день ухвалення рішення. Горобець не погодився з таким рішенням суду і подав апеляційну скаргу, оскільки вважав, що суд повинен був стягнути грошову суму, еквівалентну 90 000 доларів США, за курсом, встановленим Національним банком України на день платежу. Цибулька також не задовольнило рішення суду, і він подав зустрічний позов, оскільки вважав, що суд мав ухвалити рішення про стягнення боргу в іноземній валюті, тобто 90 000 доларів США.

На яке питання розраховане завдання?

У якій валюті може бути виконане грошове зобов'язання?

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

3. Іванчук зобов'язався перед Петриком повернути йому 8 березня 70 000 грн, які він позичав. У лютому Петрик переїхав із м. Київ на постійне місце проживання до м. Харків, нову адресу повідомив Іванчуку. Щоб Петрик вчасно отримав грошові кошти, Іванчук за допомогою миттєвого переказу «Нова пошта» 8 березня переказав Петрику 68 600, оскільки вартість послуги становила 2 % від суми переказу.

На яке питання розраховане завдання?

Чи правомірні дії Іванчука й Петрика?

Чи зміниться відповідь, якщо Петрик не повідомив би Іванчука про зміну свого місця проживання?

Чи зміниться відповідь, якщо б Іванчук перерахував суму позики у безготівковому порядку і в договорі був зазначений рахунок, на який має бути здійснене повернення позики?

4. Нікончук і Ярошенко 01.10.2024 р. уклали договір позики.

Нікончук отримав грошові кошти у розмірі 650 000 грн зі сплатою 3 % щомісячно за користування грошима. Строк повернення позики не пізніше 01.10.2025 р.

Із метою забезпечення виконання зобов'язань за вказаним договором одночасно з договором позики сторони уклали договір іпотеки, предметом якого стала трикімнатна квартира, яка належить іпотекодавцю на праві власності на підставі договору дарування квартири.

Після укладання вказаних договорів Нікончук виконував умови договору зі сплати 3 відсотків на місяць від суми позики. Він протягом чотирьох місяців сплачував позикодавцеві необхідні суми.

У лютому 2025 р. Нікончук почав вимагати від Ярошенка прийняття повного виконання зобов'язання за договором позики, тобто 650 000 грн і повернення правовстановлюючих документів на квартиру, які були передані йому відповідно до умов договору іпотеки. Однак позикодавець від прийняття виконання зобов'язання відмовився, оскільки вважав, що воно має бути виконане 01.10.2025 р. і зі сплатою 3 % на місяць від суми позики. Крім того, Ярошенко за адресою, вказаною у договорі, не проживає, місце свого фактичного проживання не повідомив.

Нікончук звернувся до адвоката з наступними питаннями: чи має рацію Ярошенко, що зобов'язання повинно бути виконане 01.10.2025 р. зі сплатою 3 % на місяць від суми позики? Яким чином він може повернути 650 000 грн Ярошенку? Чи повинен Ярошенко повернути Нікончуку правовстановлюючі документи на квартиру після виконання останнім свого обов'язку?

На яке питання розраховане завдання?

В яких випадках боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення боргу в депозит нотаріуса?

5. Верещук звернувся до суду з позовом до ПАТ «Банк Михайлівський» про стягнення коштів у розмірі 770 250 грн. В обґрунтування позову Верещук зазначив, що за пропозицією директора ТОВ «Наомі» тимчасово сплатити ПАТ «Банк Михайлівський» кошти для погашення заборгованості ТОВ «Наомі» за кредитним договором, він перерахував грошові кошти в розмірі 770 250 грн на банківські рахунки ТОВ «Наомі» в ПАТ «Банк Михайлівський». Їх призначенням було погашення простроченої заборгованості за кредитним договором, укладеним між ТОВ «Наомі» і ПАТ «Банк Михайлівський».

Верещук зазначав, що ПАТ «Банк Михайлівський» отримав кошти безпідставно й незаконно, відмовляється повернути отримані кошти, а тому він змушений звернутися до суду за захистом свого порушеного права.

Суд першої інстанції задовольнив позовні вимоги Верещука, виходячи з того, що відповідачем (ПАТ «Банк Михайлівський») без

належних законних підстав отримано кошти від позивача на виконання зобов'язань іншої особи, а тому перераховані кошти підлягають стягненню з підстав, передбачених статтею 1212 ЦК України.

У свою чергу ПАТ «Банк Михайлівський» не погодився з таким рішенням суду і подав апеляційну скаргу, в якій зазначив, що з умов кредитного договору не випливає обов'язок боржника (ТОВ «Наомі») виконати зобов'язання особисто, тому він прийняв виконання, запропоноване за боржника іншою особою (Верещуком).

На яке питання розраховане завдання?

Які умови та правові наслідки виконання обов'язку боржника іншою особою?

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

Список нормативно-правових актів і літератури:

1. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. – 816 с.

2. Слома В. М. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю суб'єктів: монографія / Слома В. М. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. – 384 с. URL: <https://dspace.wnu.edu.ua/bitstream/316497/41140/1/Слома.pdf>

3. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

4. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

5. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр#Text>

6. Правові позиції Великої Палати Верховного Суду (ВП ВС) за 1-е півріччя 2024 року. Презентація // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_prav_poz_VP_VS.pdf?utm_source=chatgpt.com

7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.09.2024 року по справі № 500/5194/16-ц // URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/122118320>

8. Постанова Верховного Суду від 06 квітня 2021 року по справі № 344/16135/19. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=96179439&red=100003eabcf2b0f19a7f156140265f24836cf1&d=5>.

9. Виконання зобов'язань у практиці Касаційного цивільного суду. 11.06.2021 року. Презентація. URL: <https://supreme.court.gov.ua/>

userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/file_3.pdf.

10. Виконання зобов'язань у практиці Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Онлайн практикум від 11.06.2021. Презентація. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2021_06_15_Urkevich.pdf?utm_source=chatgpt.com.

11. Компенсація моральної шкоди в судовій практиці. 26.11.2021 р. Презентація. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezentatsiia_Krat_2021_11_26.pdf?utm_source=chatgpt.com.

12. Дайджест судової практики Верховного Суду щодо застосування форс-мажорних обставин як підстави для звільнення від відповідальності за порушення зобов'язань (Рішення, внесені до ЄДРСР, з 2018 року до травня 2025 року). Презентація. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/ogliady/Daigest_VS_for_mazhor.pdf

13. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних з війною (Рішення, внесені до ЄДРСР, з лютого 2022 року до вересень 2024 року). Презентація. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Daigest_sud_prakt_VS_spravi_vijna.pdf.

14. Дайджест судової практики Верховного Суду з вирішення господарських спорів в умовах воєнного стану (Рішення, внесені до ЄДРСР, за червень 2022 року - грудень 2024 року). Презентація. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/voenstan_KGS.pdf

15. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних із виконанням кредитних зобов'язань (Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2018 - лютий 2021 року). Презентація. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Digest_credit.pdf

16. Рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 22.07.2025 року по справі № 129020858. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/129020858/>.

17. Рішення Господарського суду Харківської області від 18.07.2025 року по справі № 128932047. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/128932047/>.

18. Бабич І.Г. Належне виконання зобов'язання і принцип справедливості // Часопис Цивілістики. № 16. 2021 р. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/16/7.pdf>

19. Богданова В.В. Неможливість виконання зобов'язань як підстава звільнення від договірної відповідальності // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. № 4. 2024 р. URL: <https://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/>

article/view/936?utm_source=chatgpt.com

20. Виконання зобов'язань. Забезпечення виконання зобов'язань. Презентація. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-na-temu-vikonannya-zobov-yazan-zabezpechennya-vikonannya-zobov-yazan-253232.html>

21. Виконання зобов'язання. Способи забезпечення виконання зобов'язань. URL: <https://knpartners.com.ua/vikonannja-zobov-jazannja-sposobi-zabezpechennja-vikonannja-zobov-jazan/>

22. Гринько Р.В. Щодо питання про виконання цивільно-правового зобов'язання // Часопис Цивілістики. № 21. 2020 р. URL: <http://www.clj.nuoua.od.ua/archive/21/10.pdf>

23. Коструба А.В. Виконання зобов'язань як правоприпиняючий юридичний факт у зобов'язальній сфері. URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02461898/document>.

24. Мудрий О.А. Неустойка як форма відповідальності за порушення грошових зобов'язань у договорах найму (оренди) // Нове українське право. Вип. 2. 2025 р. URL: https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/download/771/707?utm_source=chatgpt.com.

25. Судді ВС поділилися релевантною практикою щодо виконання зобов'язань у господарській та цивільній юрисдикції URL: https://court.gov.ua/press/news/1137225/?utm_source=chatgpt.com.

Тема 3. Забезпечення виконання зобов'язання

Питання для обговорення

1. Призначення видів забезпечення виконання зобов'язання.
2. Особисті й майнові забезпечення.
3. Поняття і призначення неустойки.
4. Види неустойки. Збільшення й зменшення розміру неустойки.
5. Поняття і призначення завдатку. Відмежування від авансу. Функції завдатку.
6. Поняття і призначення поруки. Зміст обов'язку поручителя за договором поруки. Підстави припинення поруки.
7. Поняття й призначення гарантії. Структура відносин за гарантією. Незалежність гарантії.
8. Поняття й види застави.
9. Підстави і порядок звернення стягнення на заставлене майно.
10. Умови виникнення у кредитора права на притримання речі боржника. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.
11. Право довірчої власності як вид забезпечення виконання зобов'язання.

Завдання

1. Фірма «Браво» звернулася до банку «Аваль» з проханням про надання кредиту. У першу чергу представник банку поцікавився тим, як «Браво» планує забезпечити повернення кредиту.

Директор фірми «Браво» запропонував включити до кредитного договору наступну умову: «Виконання зобов'язань позичальника забезпечується усім належним йому майном». Однак представник банку вважав, що він не має права прийняти таке забезпечення, оскільки воно не назване в законі.

У свою чергу директор фірми «Браво» зазначив, що відповідно до положень ч.2 ст. 546 ЦК України учасники договірних відносин своєю домовленістю можуть встановлювати інші, крім названих у ч. 1 ст. 546 ЦК України неустойки, завдатку, поруки, гарантії, застави, притримання та довірчої власності, види забезпечення виконання зобов'язання. Саме це він і пропонує банку зробити.

Надайте визначення поняття «вид забезпечення виконання зобов'язання».

Чи можна вважати умовою про встановлення виду забезпечення за кредитним договором те, що запропонував директор фірми «Браво»?

Чи можливе одночасне встановлення декількох видів забезпечення? Який у цьому сенс?

2. На забезпечення повернення наданого ФОП Морозову кредиту банк уклав з ТОВ «Мета» договір застави вантажного автомобіля.

Кредит не був повернений Морозовим у строк, у зв'язку з чим банк звернувся з вимогою до майнового поручителя - ТОВ «Мета» про сплату заборгованості за кредитним договором.

Майновий поручитель відмовився задовольнити вимогу банку, мотивуючи тим, що банк не намагався отримати борг безпосередньо з позичальника – ФОП Морозова, хоча той, як достовірно відомо майновому поручителю, має необхідну суму на одному з своїх банківських рахунків.

Банк як кредитор за кредитним договором звернувся до господарського суду з позовом про стягнення з позичальника та майнового поручителя солідарно суми заборгованості за кредитним договором відповідно до положень ст. 554 ЦК України.

Чи є підстави для задоволення позову ?

Розкрийте зміст поруки та застави як видів забезпечення

Яким майном «відповідає» перед кредитором поручитель і майновий поручитель за наданим ним забезпеченням?

3. ТОВ «Олива» отримало в банку «Витязь» кредит, забезпечений

гарантією «Діамантбанку», із строком її дії по 10.11.2025р.

У гарантійному листі зазначалося, що у разі порушення Принципалом зобов'язання перед Бенефіціаром Гарант зобов'язується сплатити Бенефіціару грошову суму в розмірі неповернутої частини кредиту, але не більше 300 000 грн.

Відповідно до умов гарантії для одержання суми Бенефіціар повинен надати Гаранту письмову вимогу про сплату із вказівкою на допущене Принципалом порушення і додати наступні документи: 1) копію кредитного договору; 2) розрахунок заборгованості за кредитним договором.

Гарантійний лист передбачав обов'язок Гаранта розглянути вимогу Бенефіціара разом із доданими до неї документами і або оплатити її, або повідомити Бенефіціара про відмову від задоволення його вимоги у 5-денний строк із дня одержання вимоги.

У зв'язку з неповерненням кредиту позичальником 15.09.2025 р. Гарант – «Діамантбанк» отримав від Кредитора (Бенефіціара) – банку «Витязь» письмову вимогу про сплату за гарантією заборгованості в розмірі 350 000 грн. До вимоги були додані: 1)копія кредитного договору; 2) розрахунок заборгованості за кредитним договором.

Листом від 30.09.2025 р. Гарант відповів, що вимога Кредитора (Бенефіціара) може бути задоволена тільки у разі надання Гаранту документального підтвердження відмови Позичальника повернути кредит.

Кредитор (Бенефіціар) банк «Витязь» 08.11.2025р. звернувся до суду з позовом до Гаранта «Діамантбанку» про сплату 350 000 грн за гарантією.

Рішенням Правління Національного банку України від 15.11.2025 р. «Діамантбанку» було віднесено до категорії неплатоспроможних і введено в ньому тимчасову адміністрацію.

Чи підлягають вимоги кредитора (бенефіціара) задоволенню?

Визначте учасників відносин за гарантією.

Охарактеризуйте відносини, які передують видачі гарантії як односторонньо зобов'язуючому правочину. Назвіть сторони і визначте зміст договору про видачу гарантії.

Які обов'язки гаранта за гарантією?

За що гарант несе відповідальність і в якому обсязі?

Строк дії гарантії. Наслідки його закінчення.

Чи матиме право гарант на зворотню вимогу(регрес) до боржника в разі задоволення позову кредитора (бенефіціара)?

4. ФОП Ревенчук уклав із товарним складом договір складського зберігання партії кави на два місяці. Стрімке подорожчання високосортної кави призвело до зменшення обсягів її продажу і, як наслідок, до збільшення строків зберігання.

На вимогу Ревенчука видати йому залишок товару склад відмовив у зв'язку із наявністю у нього заборгованості за зберігання. Не погоджуючись із такими діями зберігача, Ревенчук вимагав термінової видачі ящиків кави, а розрахуватися за зберігання мав намір після реалізації товару.

Ревенчук вважав дії зберігача – товарного складу неправомірними, такими, що порушують положення ст. 936, 949 та 953 ЦК України, оскільки закон передбачає обов'язок зберігача повернути річ на першу вимогу поклажодавця, навіть якщо строк її зберігання не закінчився.

Чи правомірні дії товарного складу?

Які умови виникнення права притримання?

Порівняйте положення статей 594 і 597 ЦК України щодо змісту наданого ними захисту кредитору.

5. На забезпечення виконання свого обов'язку за договором позики від 10.10.2024 р. Шашкова передала в іпотеку належну їй на праві власності з 2005 р. квартиру. Договір іпотеки передбачав право іпотекодержателя на продаж предмета іпотеки.

У зв'язку із невиконанням Шашковою договору позики кредитор як іпотекодержатель звернув стягнення на іпотечне майно, уклавши договір купівлі-продажу предмета іпотеки з третьою особою - покупцем.

Оскільки Шашкова не звільнила квартири, новий власник звернувся з позовом до суду, в якому просив її виселити.

Суд, застосувавши положення ч. 2 ст. 109 Житлового кодексу Української РСР, які встановлюють загальні правила про неможливість виселення громадян без надання іншого житла, зазначив, що Шашкова придбала іпотечне майно не за рахунок позичених коштів, а тому не може бути виселена без надання їй іншого житла.

Що означає і кому належить право іпотеки?

Який порядок звернення стягнення на предмет іпотеки?

Що означає звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом позасудового врегулювання?

Який порядок виселення мешканців передбачений при зверненні стягнення на іпотечне житло?

Порівняйте гарантії задоволення вимог кредитора при зверненні стягнення на житлові приміщення як предмет іпотеки та об'єкт права довірчої власності.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>
2. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р.

№ 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг : Закон України від 22.09.2011 р. № 3795-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3795-17#Text>

4. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>

5. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

6. Про іпотечні облигації : Закон України від 22.12.2005 р. № 3273-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3273-15#Text>

7. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 р. № 978-I. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>

8. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

9. Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі : Закон України від 06.07.1999 р. № 826-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-14#Text>

10. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>

11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про незалежні гарантії та резервні акредитиви : Міжнародний документ від 11.12.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_517#Text

12. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 р. № 1172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-99-%D0%BF#Text>

13. Про затвердження Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р. № 1448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-97-%D0%BF#Text>

14. Порядок визначення необхідності, розміру та виду майнового забезпечення під час надання кредитів (позик), залучених державою або під державні гарантії : Постанова Кабінету Міністрів України № 460 від 13.04.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2011->

%D0%BF#Text

15. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

16. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин : постанова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 5 від 30.03.2012 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12>

17. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : постанова Правління Національного банку України від 16.12.2002 р. № 508. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03#Text>

18. Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах : постанова Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05#Text>

19. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань : монографія. Харків : Право, 2017. 472 с.

20. Iryna Y. Puchkovska, Oleg P. Pecheny and Arsen M. Isaiev. Ensuring the fulfillment of contracts in civil law. *International Journal of Criminology and Sociology*. Vol. 9. 2020. P. 3040–3047.

21. Право нерухомості: кризь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 344 с.

22. М. Босьяк, Р. Посікіра. Іпотека 2021: правові висновки. Львів : ЗУКЦ, 2021. 248 с.

23. Посікіра Р. Іпотека: практичний poradnik для юриста. Львів : ЗУКЦ, 2017. 453 с.

24. Пучковська І. Й. Про основне призначення видів забезпечення виконання зобов'язання. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 36–44.

25. Пучковська І. Й. До питання про виселення мешканців при зверненні стягнення на іпотечне майно. *Теорія і практика правознавства*: електрон. наук. фахове вид. – 2019. – Вип. 2 (16). С. 1–12. URL: <http://flaw.nlu.edu.ua/article/view/187919/187236>

26. Шимон Л. С. Забезпечувальний механізм гарантії. *KELM* (Knowledge, Education, Law, Management). 2020. № 4. С. 128–132.

27. Шимон Л. С. Про визнання страхування особистим видом забезпечення виконання зобов'язання. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 152–154.

28. Саутенко Н. Процедура реалізації іпотекодержателем свого права на продаж предмета іпотеки. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2015. №

2. С. 124–138.

29. Жолобецька М. Б., Полєнніков М. О. Особливості досліджень питань щодо документального підтвердження заборгованості по кредитним суперечкам, у разі відступлення, переуступки прав вимоги. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. Вип. 64. С. 720–738.

30. Дзяхар Г. І. Поняття, юридична природа та види договору факторингу. *Право і суспільство*. 2017. № 4. С. 83–88.

31. Нефьодов С. В. Правова природа державної гарантії. *Наука і правоохорона*. 2016. № 1. С. 116–120.

32. Канзафарова І. С., Федорко М. С. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання у цивільному праві України. *Правова держава*. 2020. № 37. С. 107 - 116. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/201501>

33. Буюджи Г. В. Фідучіарний заклад як вид забезпечення зобов'язань: поняття, особливості, доцільність. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 21-27.

34. Бірюкова А.Г. Довірча власність як спосіб забезпечення виконання зобов'язання: переваги та недоліки. *Часопис цивілістики*. 2022. № 45. С. 23-28.

35. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія/ І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків :ЕКУС, 2025. – 816 с. Відповідальність і види забезпечення виконання зобов'язань. с. 82-99. (автор глави І.Й.Пучковська).

36. Односторонні правочини: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, С. О. Глотов, О. І. Зозуляк та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2024. – 480 с. Гарантія за українським законодавством. С. 203-220. (автор глави І.Й. Пучковська).

37. Пучковська І.Й. Реалізація кредитором прав за гарантією - спосіб самозахисту у договірних відносинах. *Juris Europensis Scienti*. 2024. № 1. С. 51-55. URL: http://jes.nuoua.od.ua/archive/1_2024/12.pdf

38. Пучковська І.Й. Про притримання як спосіб самозахисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 187-189. URL: http://lsej.org.ua/11_2023/41.pdf

Тема 4. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття «порушення зобов'язання» і його складові.
2. Правові наслідки порушення зобов'язання.

3. Співвідношення розірвання договору й односторонньої відмови від договору як правових наслідків порушення зобов'язання.
4. Зміст і види прострочення боржника і кредитора.
5. Правові наслідки прострочення боржника і кредитора.
6. Форми (міри) цивільно-правової відповідальності в системі правових наслідків порушення зобов'язання.
7. Особливості правових наслідків порушення грошового зобов'язання.

Завдання

1. Між орендодавцем – Товариством з обмеженою відповідальністю «Вінта» (далі – ТОВ) і орендарем – фізичною особою – підприємцем Крамарем (далі – ФОП) 1 липня 2023 р. був укладений договір оренди складського приміщення строком на два роки, відповідно до умов якого орендна плата сплачується щомісячно першого числа наступного місяця. Протягом одного року орендар вчасно сплачував орендну плату, але за період липень-вересень 2024 р. орендна плата не сплачувалася.

ТОВ 10 жовтня 2024 р. звернулося до ФОП із вимогою звільнити складське приміщення, оскільки воно як орендодавець вважає, що договір оренди складського приміщення припинений автоматично на підставі ст. 782 ЦК України і ТОВ вже розмістило оголошення у ЗМІ про здачу в оренду вказаного складського приміщення.

ФОП як орендар, заперечуючи проти вимог ТОВ, зазначив, що договором оренди не передбачено односторонню відмову сторін від зобов'язання. Отже, орендодавець має звертатися до суду з вимогою про дострокове розірвання договору оренди згідно з ч.2 ст. 651 ЦК України. До того ж орендар вказав, що несплата орендної плати протягом трьох місяців відбулася не з його вини, а у зв'язку з тим, що його контрагент за договором поставки вчасно не оплатив продукцію, яку передав йому ФОП.

На які питання теми розраховане завдання? Вирішить справу.

2. Фізична особа – підприємець Зінченко (далі – ФОП) 10 квітні 2024 р. звернувся до суду з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Шиномонтаж» (далі – ТОВ) про стягнення збитків у розмірі 45 тис. грн. Свої вимоги позивач мотивував тим, що 10 березня 2024 р. він передав відповідачу за усним договором підряду належний йому автомобіль для виконання робіт із заміни зимових шин на літні. Під час знаходження автомобіля в ТОВ на нього впало дерево, яке росло на території станції технічного обслуговування (далі – СТО), внаслідок чого позивачу завдано майнову шкоду, яка складається з 35 тис. грн – вартість

ремонту автомобіля і 10 тис. грн – неотримані доходи за діяльність з надання послуг таксі.

Заперечуючи проти позовних вимог, ТОВ зазначило, що позивач не передавав йому автомобіль на зберігання, а на нього як підрядника покладено лише обов'язок не пошкодити автомобіль під час виконання ремонтних робіт (ст. 841 ЦК України). Крім того, ТОВ є орендарем земельної ділянки, на якій знаходиться павільйон СТО, а власником її є територіальна громада.

На які питання теми розраховане завдання? Вирішить справу.

Чи зміниться рішення завдання, якщо договором підряду було передбачено, що Зінченко мав забрати автомобіль у той же день з 18-00 до 19-00 години? У зв'язку з тим, що Зінченко не забрав автомобіль, ТОВ було змушене залишити його на майданчику СТО, оскільки в павільйоні не було вільного місця.

3. За договором купівлі-продажу ТОВ «Спецвузавтоматика» (продавець) зобов'язалося доставити і встановити до 10.09.2025 р. придбані фірмою «Мрія» комп'ютери, які були необхідні останній для проведення виставки-ярмарку своєї продукції. У договорі зазначалося, що виконання зобов'язання забезпечене неустойкою в сумі 10 000 грн.

Коли 20.09.2025 р. комп'ютери були доставлені, «Мрія» від їх прийняття відмовилася. Вона звернулася до господарського суду з позовом, вимагаючи від продавця: повернення вартості комп'ютерів – 50 000 грн; сплати штрафу – 10 000 грн; відшкодування 40 000 грн упущеної вигоди.

Продавець позову не визнав, вважаючи, що, по-перше, у разі виконання зобов'язання боржником кредитор не має права відмовитися від його прийняття (хоча із запізненням, але комп'ютери були доставлені); по-друге, у разі несвочасного виконання зобов'язання неустойка повинна стягуватися у виді пені за кожен день прострочення, а не штрафу. Оскільки сторони в договорі розмір пені не визначили, то остання стягненню не підлягає; по-третє, закон не передбачає можливості одночасного стягнення неустойки і відшкодування упущеної вигоди за порушення договору.

На яке питання розраховане завдання?

Назвіть форми цивільно-правової відповідальності, які можуть застосовуватися при порушенні договору.

Чи мав право покупець відмовитися від договору і вимагати стягнення неустойки?

За яке порушення і якого зобов'язання закон передбачає стягнення штрафу та пені як видів неустойки?

Чи є правомірним одночасне стягнення неустойки у виді штрафу і

пені за одне й те ж порушення договору, зокрема прострочення?

Чи можливе одночасне стягнення неустойки та відшкодування упущеної вигоди за одне й те ж порушення договору, зокрема прострочення?

4. Хоменко звернувся до суду з вимогою до магазину «Алло» про відшкодування збитків у розмірі 270 тис. грн – вартості телефону і 3 тис. грн – вартості подарункової упаковки, а також моральної шкоди у розмірі 500 тис. грн.

Позивач зазначив, що він придбав у магазині «Алло» телефон Vetr, який подарував на вісімнадцятиріччя своєму сину. Під час святкування син вставив SIM-карту в телефон, але він не працював. Згодом виявилось, що телефон має істотний недолік, який унеможливило його використання.

Хоменко вказав, що він зазнав душевних страждань і приниження у зв'язку з тим, що його подарунок сину виявився неякісним.

Магазин «Алло» стверджував, що він є неналежним відповідачем, оскільки за якість продукції відповідає її виробник.

На які питання теми розраховане завдання?

Чи підлягає відшкодуванню моральна шкода? Вирішить справу.

5. Фізична особа – підприємець Рудицький 1 березня 2025 р. звернувся до суду з вимогою до непідприємницького товариства «Порятунок» про виплату йому винагороди у розмірі 10 тис. грн із урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також трьох процентів річних від простроченої суми.

У позовній заяві Рудицький зазначив, що 1 вересня 2024 р. він був визнаний переможцем за результатом конкурсу на створення емблеми непідприємницького товариства «Порятунок» (ст. 1154 ЦК України). Згідно з умовами конкурсу за його результатами переможцю сплачується винагорода у розмірі 10 тис. грн. Однак протягом шести місяців винагорода йому не була виплачена.

Непідприємницьке товариство «Порятунок» не заперечувало проти виплати Рудицькому 10 тис. грн. Однак проти виплат сум, передбачених ст. 625 ЦК України, заперечувало, оскільки, по-перше, в умовах конкурсу не було встановлено строк (термін) виплати винагороди. По-друге, зобов'язання з публічної обіцянки винагороди не є грошовим зобов'язанням, і тому положення ст. 625 ЦК України не застосовуються. По-третє, відповідальність за порушення грошового зобов'язання регулюється Законом України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

На які питання теми розраховане завдання?

Чи є грошовим зобов'язання про сплату винагороди? Вирішіть справу.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92#Text>.
3. Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : постанова Пленуму Верховного суду України від 12.04.1996 р. № 5 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96#Text>.
4. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>.
5. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. – 816 с.
6. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 42–43.
7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.
8. Антонюк, Н. О., Гринишин О. А. Кримінально-правова охорона свободи договору: монографія. Київ: Алерта : Правова єдність, 2020. 246с.
9. Великанова М. М. Ризики в цивільному праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 378 с.
10. Гриняк А. Б., Пленюк М. Д. Компенсація моральної шкоди за порушення приватноправових зобов'язань. *Вісник Національної академії*

правових наук України : наук. юрид. журнал / Нац. акад. прав. наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. Т. 26. № 4. С. 58–61.

11. Баранова Л. М. Одностороння відмова від зобов'язання як спосіб неюрисдикційної форми захисту суб'єктивних цивільних прав. *Теорія і практика правознавства*. 2015. № 2(8).

12. Заїка Ю. О. Проблеми співвідношення договірної і деліктної відповідальності у судовій практиці. *Юридична наука* : наук. юрид. журн. 2015. № 9. С. 35–43.

13. Карнаух Б. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності : монографія. Харків : Право, 2014. 224 с.

14. Кацоба К. В., Конюхова М. Форс-мажор як підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. № 1. С. 4–10.

15. Матвеев Г. К. Підстави цивільно-правової відповідальності. *Вибране* / пер. з рос. З. В. Ромовська. Київ : Україна, 2008. С. 20–263.

16. Янишен В. П. Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг. *Теорія і практика правознавства*. 2019. Вип. 2 (16). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

17. Мартинюк Ю.В. Способи самозахисту цивільних прав у договірних зобов'язаннях. *Нове українське право*. 2022. №1. С. 208-214.

18. Мельніков Л. Ю. Відповідальність за порушення зобов'язань: поняття, види та форми реалізації: The 12 th International scientific and practical conference “Modern directions of scientific research development” (May 18-20, 2022) VoScience Publisher, Chicago, USA. 2022. 930 p. (p. 899).

19. Мельник О.О. Звільнення боржника від відповідальності у разі неможливості виконання договірних зобов'язань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 57-60. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2016/18.pdf

20. Никончук Н., Коробцова Н. Відшкодування моральної шкоди у договірних зобов'язаннях: аналіз правозастосовної практики. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 102-105.

21. Габріадзе М., Система цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 85-92. URL: http://www.yurvisnyk.in.ua/v1_2020/13.pdf.

Тема 5. Припинення зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття і загальна характеристика припинення зобов'язань.
2. Припинення зобов'язання виконанням.
3. Припинення зобов'язання переданням відступного.

4. Припинення зобов'язання зарахуванням.
5. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін.
6. Припинення зобов'язання прощенням боргу.
7. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі.
8. Припинення зобов'язання неможливістю його виконання.
9. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи або ліквідацією юридичної особи.

Завдання

1. АТ «Поліпласт» звернулося до суду з позовом до ТОВ «Прогрес» про стягнення заборгованості в сумі 3 млн грн за поставлені в серпні товари. У судовому засіданні представник ТОВ пояснив, що отримані товари не були оплачені через те, що у продавця (АТ) існує зустрічний обов'язок перед ТОВ на суму 3 млн грн за векселями, виданими самим АТ. Даний факт, на думку представника ТОВ, є підставою для автоматичного припинення зобов'язання зі сплати придбаних товарів шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог.

Чим характеризується припинення зобов'язання зарахування зустрічних однорідних вимог?

Чи є підстави для зарахування у цьому випадку?

Чи може зарахування відбуватися автоматично?

2. У червні 2021 р. Логвінов уклав із Зінчуком договір, за яким останній зобов'язувався протягом одного року з моменту укладення договору за плату створити двигун на підставі новітніх технологій. За невиконання обов'язків договором передбачався штраф у розмірі 20 % ціни договору. Логвінов здійснював фінансування, передбачене договором, однак уже через півроку Зінчук повідомив Логвінова про те, що виконати зобов'язання він не може через відсутність доступу до певних даних, необхідних йому для інноваційних пошуків. Після спливу строку виконання (1 рік) Логвінов звернувся до суду з вимогою про повернення перерахованих ним Зінчуку сум, стягнення штрафу і виконання зобов'язання в натурі. Відповідач заперечував проти задоволення позовних вимог, наполягаючи на тому, що ним було своєчасно повідомлено про неможливість виконання ним договору і причини цього. Крім того, ним зазначалось, що певні матеріали не були йому поставлені через уведення воєнного стану і припинення поставок товарів в Україну. Це унеможливило виконання договору.

На яке питання розраховане дане завдання?

Які обставини створюють неможливість виконання

зобов'язання?

Оцініть доводи сторін і вирішіть справу.

Чи зміниться рішення, якщо Логвінов припинить фінансування проєкту через відсутність грошових коштів?

3. Банк «Депозитний» (кредитор) і АТ «Меблі» (позичальник) вели перемовини про укладення договору про передання позичальником кредиторіві у власність нерухомого майна (будівлю і склад), яке було предметом іпотеки за договором на забезпечення виконання кредитного договору. У ході обговорення виявилось різне розуміння сторонами юридичної природи майбутнього договору. Представник банку стверджував, що сторони укладають договір про передання відступного, оскільки положеннями договору передбачається припинення зобов'язання з повернення кредиту передачею кредиторіві нерухомого майна у власність. Юрист АТ «Меблі» стверджував, що договір є новацією, оскільки в ньому передбачається виникнення нового зобов'язання (із передачі нерухомого майна) замість попереднього (із повернення кредиту).

Поясніть, що таке заміна зобов'язання.

Як відрізнити зміну існуючого зобов'язання від заміни його новим?

Чим характеризується припинення зобов'язання шляхом передання відступного?

Яке майно може бути передане як відступне?

Чи можуть набувати характеру відступного такі способи забезпечення зобов'язань, як неустойка і завдаток?

4. Власник нежитлового приміщення ТОВ «Альянс» звернувся до суду з позовом до АТ «Реал». Судом встановлено, що спочатку відповідач АТ «Реал» займав приміщення позивача ТОВ «Альянс» за договором найму. Згодом між сторонами був укладений договір купівлі-продажу цього майна. Договір передбачав, що право власності перейде до покупця з моменту повної оплати вартості майна. Відповідач не виконав умов договору купівлі-продажу по сплаті продавцеві покупної ціни. ТОВ «Альянс», вважаючи, що у зв'язку з укладенням договору купівлі-продажу орендні відносини припинилися, звернувся до суду з позовом про виселення відповідача з нежитлового приміщення. АТ «Реал» проти позову заперечувало, вважаючи, що договір оренди сторони не розривали.

Як мають бути кваліфіковані відносини сторін?

Яке рішення повинен ухвалити суд?

Чи має право кредитор вимагати виконання первісного зобов'язання, якщо боржник не виконує умов наступної домовленості?

5. ТОВ «Технодім» звернулося до суду з позовом до ТОВ «Будінвест» про стягнення заборгованості за договором субпідряду. Позивач вказав, що вимога була ним придбана за договором відступлення права вимоги (цесії) у субпідрядника ТОВ «Житлобуд». Відповідач проти позову заперечував, посилаючись на те, що позивач є замовником робіт і між ним і позивачем укладений договір генерального підряду. На цій підставі відповідач зробив висновок про те, що має місце припинення зобов'язання у зв'язку з поєднанням боржника і кредитора в одній особі.

Із позовом до ТОВ «Будінвест» також звернулося ТОВ «Будтехніка». Між ТОВ «Будінвест» та ТОВ «Будтехніка» був укладений договір найму баштового зводу. Наймач ТОВ «Будінвест» не виконував належним чином своїх обов'язків по внесенню плати за користування майном, і у нього перед ТОВ «Будтехніка» утворився борг. Досліджуючи матеріали справи, суд встановив, що баштовий звід через деякий час після укладення договору найму був внесений ТОВ «Будтехніка» до статутного капіталу ТОВ «Будінвест».

Чи будуть задоволені позови ТОВ «Технодім» та ТОВ «Будтехніка» до ТОВ «Будінвест»?

6. ТОВ «Синтез» і ТОВ «Піксель» уклали договір поставки товару, умовами якого передбачалось сплата ТОВ «Піксель» авансу в розмірі 80% вартості товару протягом 5 днів після укладення договору. Решта сума мала сплачуватись протягом 5 днів після поставки товару. ТОВ «Піксель» перерахував на рахунок ТОВ «Синтез» аванс. Попри вплив строку договору ТОВ «Синтез» товар не поставило, але повернуло сплачений ТОВ «Піксель» аванс. ТОВ «Піксель» звернулося до суду з позовом, в якому наполягало на належному виконанні зобов'язання ТОВ «Синтез», поставки йому товару, передбаченого договором. ТОВ «Синтез» заперечувало проти задоволення позову, вказуючи, що договір припинився, по-перше, зі спливом строку, по-друге, внаслідок повернення ним авансу ТОВ «Піксель».

*Чи наявні в цьому разі підстави для припинення зобов'язання?
Надайте оцінки аргументам сторін.*

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

2. Беяневич О. Припинення зобов'язання зарахуванням // http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2024/24_2/46.pdf
3. Біркова А. Умови зарахування зустрічних однорідних вимог <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/10/2.pdf>
4. Мартинюк Л. П. Проблеми новачії як способу припинення зобов'язань. *Правова держава*. 2017. № 28. С. 139–143.
5. Музика Т. О. Особливості припинення альтернативних зобов'язань за цивільним законодавством України. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2014. Вип. 2 (6). URL : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.
6. Односторонні правочини: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, С. О. Глотов, О. І. Зозуляк та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2024. – 480 с. § 5 Гл.3 «Зарахування» (автори І.В. Спасибо-Фатєєва, В.І. Крат), § 7 Гл.3 «Прощення боргу» (автор І.Я. Верес)
7. Падун Є.В. Критерії відмежування відступного від новачії в цивільному праві України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 91–97.
8. Рассказова В. Юридичні особливості відносин із відступного. *Цивільне право і процес*. 2019. № 5. С. 55–59.
9. Самусєва К.В. Новачія як спосіб припинення зобов'язання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 148–151.
10. Черкашин С.В. Завдаток: форма відповідальності чи відступне? *Право і суспільство*. 2020. № 1. С. 181–186.
11. Шимко Ф. А. Співвідношення прощення боргу та інших суміжних інститутів цивільного права. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 5. Т. 1. С. 157–160.
12. Яновицька Г.Б., Яновицька А.В. Підстави припинення договірних зобов'язань <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/issue/view/173/263>
13. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин № 5 від 30.03.2012 р. [Електрон. ресурс] : постанова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ / Електронний портал Вищого спеціалізованого суду України. URL : <http://sc.gov.ua/>.
14. Постанова Верховного суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 12 травня 2018 р. у справі № 761/37012/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73437966>.
15. Постанова Верховного суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 23 вересня 2020 р. у справі № 497/1085/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91958372>

Тема 6. Цивільно-правовий договір

Питання для обговорення

1. Поняття і значення договору як правочину, документа і правовідношення.
2. Свобода договору як одна з основних засад цивільного законодавства.
3. Класифікація договорів.
4. Smart-контракти.
5. Стадії укладення договору.
6. Форми договору і порядок укладення договору.
7. Зміст договору та його тлумачення.
8. Проблематика неукладених договорів.
9. Зміна й розірвання договору.

Завдання

1. ТОВ «Рівновага» і ТОВ «Лайфвей» 10 березня 2025 р. уклали договір про розробку заходів щодо реалізації проєкту створення центру «Сучасна людина». У ньому було закріплено, що сторони намагаються сприяти втіленню в життя цього проєкту, з метою чого кожна з них взяла на себе обов'язки із збирання необхідної інформації, визначення своїх фінансових можливостей, розробки проєктів документів. У договорі було закріплено, що повноважні представники сторін повинні зустрітися не пізніше 1 червня 2025 р. для прийняття остаточного рішення про можливість сторін щодо реалізації вказаного проєкту. До того ж в ньому містився пункт наступного змісту: «договір вважається попереднім та не накладає на його учасників ніяких юридичних обов'язків».

На яке питання розраховане це завдання?

Чи можливе укладення попереднього договору, якщо основний договір має конструкцію реального?

2. Богданов і Огнев у червні 2025 р. у письмовій формі уклали попередній договір купівлі-продажу будинку. У договорі було встановлено, що основний договір купівлі-продажу будинку буде укладений сторонами до 15 вересня поточного року, а також була закріплена ціна будинку.

На початку вересня власник будинку Богданов звернувся до Огнева з вимогою укладення основного договору відповідно до попереднього договору. Огнев йому відмовив, тому що вважав що основний договір повинен бути укладений 15 вересня та йому ще був потрібен час для збирання повної суми вартості будинку. В обумовлений строк Огнев відмовився купувати будинок у Богданова на узгоджених

умовах, пояснюючи тим, що ціни на ринку нерухомості значно знизилися, та він отримав більш вигіднішу пропозицію.

Богданов звернувся до суду з вимогою про визнання договору купівлі-продажу будинку укладеним на умовах попереднього договору, а також про стягнення збитків завданих простроченням відповідно до законодавства.

На яке питання розраховане це завдання?

Чи можливо встановити в попередньому договорі строк, до якого має бути укладений основний договір, вказівкою на подію, яка неминуче має настати?

Чи є достатніми умови даного попереднього договору для укладення основного договору?

Які наслідки ухилення від укладення договору, передбаченого попереднім договором? Який ефективний спосіб захисту може застосувати Богданов?

3. Знаходячись у відрядженні, Матвійчук вирішила зупинитися в місцевому готелі. Адміністратор готелю відмовив Матвійчук у заселенні, спираючись на значну завантаженість готелю у зв'язку з проведенням футбольного турніру в їх місті. До того ж він зауважив, що чинними Правилами проживання в готелі міста, які були затверджені головою обласної адміністрації, встановлена можливість пріоритетного заселення готелю окремими категоріями громадян. Зокрема, готелем укладений договір з місцевою адміністрацією про першочергове заселення осіб, які прибувають до міста за запрошенням адміністрації.

Проте Матвійчук категорично не погодилася з думкою адміністратора готелю, вважаючи, що готель зобов'язаний заселити її при наявності вільних номерів. Оскільки іншого готелю у місті не було, Матвійчук направилася для оскарження дій адміністратора готелю до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

На яке питання розраховане це завдання?

Які підстави визнаються поважними для відмови суб'єктом підприємницької діяльності споживачу від укладення публічного договору?

Чи можливо примусити споживача укласти публічний договір?

4. ТОВ «Логістика» (відправник і одержувач вантажу в одній особі) під час укладення договору морського перевезення вантажу з пароплаванням «Посейдон» запропонувало включити до тексту договору дві умови: про розмір відповідальності перевізника за втрату, нестачу і

пошкодження вантажу у межах його дійсної вартості і не стягування з відправника додаткової плати за оголошену цінність вантажу. Пароплавство, погодившись перевезти вантаж, разом із тим заявило, що включення першої умови до договору недоцільно, тому що вона міститься у п. 1 ч. 1 ст. 179 Кодексу торговельного мореплавства України. Щодо другої пароплавство також заперечувало, вважаючи, що це йому не вигідно з фінансової точки зору. Юрист ТОВ «Логістика» наполягав на тому, щоб умова про відповідальність була включена до тексту договору, оскільки, на його думку, будь-яка умова, відносно якої за заявою хоча б однієї із сторін повинна бути досягнута згода, є істотною, а тому має бути включена до тексту договору.

На яке питання розраховане це завдання?

Яким чином здійснюється зміна договору приєднання?

Які були б правові наслідки, якщо б директор ТОВ «Логістика», неуважно ознайомившись з умовами договору, підписав його, а потім виявилось, що цим договором обмежується відповідальність пароплавства?

5. Лісова 20 вересня 2025 р. музею відомого художника, який знаходився в іншому місті, направила листа з пропозицією продажу особистих речей цього художника (набору пензлів, мастихінів, палітри й мольберта), при цьому вона вказала свою адресу, ціну кожної речі і строк для відповіді – 10 жовтня 2025 р. Згодом, а саме 30 вересня, Лісова направила цьому ж музею другого листа, в якому відкликала свою пропозицію. Представник музею прибув до Лісової 1 жовтня для купівлі запропонованих речей. Лісова відмовила. Представник музею наполягав на продажу цих речей, а в протилежному випадку вимагав відшкодувати музею вартість його проїзду, витрати на відрядження й моральну шкоду.

На яке питання розраховане завдання?

Чи виникло зобов'язання між Лісовою і музеєм?

Якщо воно виникло, то що є підставою цього зобов'язання?

Чи підлягають задоволенню вимоги представника музею?

6. Решетова запропонувала своєму знайомому галеристу Христофорову придбати у неї скульптуру відомого майстра. Христофоров на наступний день направив відповідь на e-mail, в якій містилася його згода придбати скульптуру з вказівкою ціни покупки. Через п'ять днів Решетова повідомила Христофорова, що готова продати йому скульптуру за ціною на 30 відсотків вище ціни, ніж була запропонована Христофоровим. Останній не погодився з цим, вважаючи, що договір між ними є укладеним на умовах повідомлення на e-mail, яке є акцептом.

На яке питання розраховане завдання?

Чиї дії в даному випадку можна розглядати як оферту чи акцепт?

Чи був укладений договір?

7. Корнієнко протягом тривалого часу шукала можливість придбати чи орендувати квартиру або будинок неподалік від своєї роботи і школи своїх дітей. Вона дізналася, що у зв'язку з від'їздом на роботу за контрактом у Францію Майкова здає свій будинок в оренду на два роки, а в майбутньому, можливо, погодиться продати його, якщо не повертатиметься на батьківщину. Корнієнко негайно зустрілася з Майковою, остання повідомила, що через три дні Корнієнко може перевозити свої речі в будинок. Що стосується орендної плати, то вони вирішили дізнатися про середню орендну плату за житло в цьому районі і наперед погодилися, що підуть одна одній на поступки в цьому питанні. Через три дні Майкова зателефонував Корнієнко і повідомила, що обставини змінилися і вона не може здавати свій будинок, оскільки його забажав зняти її близький друг. Корнієнко звернулася до суду, вказавши у своїй заяві, що Майкова відмовилася від надання будинку у користування, у зв'язку з чим просить суд зобов'язати Майкову передати їй будинок у користування строком на два роки.

На яке питання розраховане завдання?

Чи є пропозиція Корнієнко офертою?

Чи можна вважати договір оренди між Корнієнко та Майковою укладеним?

Яке рішення повинен винести суд?

8. Одарченко прочитала в Інтернеті оголошення про продаж меблевого гарнітуру відомої італійської фірми «Naroli» за 9 000 грн. Зателефонувавши за вказаним в оголошенні телефоном, Одарченко з'ясувала, що гарнітур продає дружина військовослужбовця Ротмістрова, причому тільки за умови, що вирішиться питання про переведення її чоловіка на нове місце служби. Одарченко за домовленістю з Ротмістровою приїхала до дому останньої оглянути гарнітур і висловила бажання купити його за вказаною в оголошенні ціною. Проте Ротмістрова визначила нову ціну – 9 500 грн. Одарченко наполягала на продажу гарнітуру без будь-яких застережень про переведення чоловіка Ротмістрової на нове місце служби і за вказаною в оголошенні ціною. Вона сказала, що повернеться через три дні, сплатить гроші і забере гарнітур. Чоловік Ротмістрової на наступний день отримав нове призначення, у зв'язку з чим вона направила Одарченко телеграму про згоду продати гарнітур за 9 000 грн, вказавши, що чекає її відповіді два

дні. Однак телеграма була доставлена поштовим відділенням тільки на третій день, тобто по закінченню вказаного в ній строку. У цей день за час до отримання телеграми Ромістрова продала гарнітур Крилову. При цьому було узгоджено, що останній забере гарнітур у вільний час наступного дня. У цей час за гарнітуром з'явилися одразу Одарченко і Крилов, кожен з яких вважав договір укладеним саме з ним і вимагав передання гарнітуру.

На яке питання розраховане завдання?

Із ким Ромістрова уклала договір?

У чому полягає різниця між запрошенням роботи оферту і публічною офертою?

9. Дорошенко побачила великий банер з рекламою магазину «Будинок електроніки» про продаж пральної машинки Bosch зі вказівкою моделі й ціни протягом певного періоду. Ціна була невелика і вигідна для неї, і вона негайно поїхала до магазину. Менеджер магазину «Будинок електроніки» пояснив, що такі моделі до їх магазину взагалі не поступали і запропонував підібрати схожу модель, але ціна була набагато вища за вказану на банері. Дорошенко була обурена і вважала, що це обман покушців, і звернулася зі скаргою до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів і захисту споживачів.

На яке питання розраховане це завдання?

Що вважається моментом укладення договору?

Якою повинна бути пропозиція укласти договір і в який момент вона вважається прийнятою?

Чи вважається реклама пропозицією укласти договір?

10. У січні 2025 р. аграрії Ступка і Федорець уклали договір купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення з розстроченням платежу. За умовами вищевказаного договору Ступка зобов'язався передати у власність Федорця земельні ділянки, а останній у відповідь зобов'язався сплатити вартість цих земель протягом року рівними частками щомісячно не пізніше 10 числа поточного місяця. Ступка свій обов'язок виконав і передав у власність Федорцю предмет договору, а останній зробив тільки 3 платежі у лютому, березні й червні 2025 р. Не маючи намір безоплатно передавати землі Федорцю і вважаючи, що зазначене порушення останнім умов договору є істотним, Ступка звернувся до суду з вимогами про розірвання договору купівлі-продажу земельних ділянок і повернення йому права власності на них.

На яке питання розраховане це завдання?

Які існують підстави для зміни й розірвання договору?

Які критерії істотного порушення договору, що може стати підставою для розірвання договору?

Чи змінилося би рішення, якщо б були враховані існуючі обставини в державі в цей період часу?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків :ЕКУС, 2025. – 816 с.
2. Антонюк, Н. О., Гринишин О. А. Кримінально-правова охорона свободи договору: монографія. Київ: Алерта : Правова єдність, 2020.246 с.
3. Вавженчук, С. До питання класифікації договорів на консенсуальні та реальні договори (частина 2). Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. № 10. С. 11-15.
4. Вавженчук, С. До питання класифікації договорів на односторонні та взаємні, відплатні й безвідплатні. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2021. N 6. С. 5-10.
5. Вавженчук, С. Я. До питання класифікації договорів на консенсуальні та реальні договори. Проблеми законності : зб. наук. пр. 2020. Вип. 148. С. 45-51.
6. Вавженчук, С. Я. Сутність та способи класифікації договорів. Проблеми законності : зб. наук. пр. 2019. Вип. 147. С. 58-65.
7. Ладиченко В., Кравцова І. Теоретичні аспекти співвідношення вертикальних обмежень та принципу свободи договору. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2021. N 4. С. 163-170.
8. Мілаш, В. С. Публічні застереження в господарському договорі: вияв договірної свободи чи її деформація. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2018. N 4. С. 96-102.
9. Пилипенко, С. Особливості правового регулювання відносин за договором, укладеним в електронній формі. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. N 8. С. 48-53.
10. Процьків Н., Никифорак В. Використання принципу contra proferentem у правозастосовній практиці. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2021. N 3. С. 50-53.
11. Цивільне право. Особлива частина : курс лекцій / за ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2022. 640 с.
12. Беляневич, О. Актуальні проблеми укладення договорів на торгах (аукціонах). Право України. 2022. N 5. С. 21-36 .
13. Вавженчук, С. Укладення договору про публічні закупівлі:

динаміка законодавства та проблеми правозастосування. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2019. N 6. С. 6-11.

14. Міловська, Н. Електронна форма укладення договорів страхування. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. N 11. - С. 34-41.

15. Мороз, О. В. Акцепт як стадія укладення цивільно-правового договору. Право та інновації. 2020. N 2. С. 45-49.

16. Мороз, О. В. Пропозиція укласти цивільно-правовий договір. Право та інновації. 2019. N 2. С. 83-88.

17. Пархоменко, А. Електронна реальність : [Доведення реальності укладення електронного договору в суді]. Юрид. практика : газ. укр. юристов. 2021. N 23/24(15 червня). С. 21.

18. Товкун І. Укладення договору поставки у спрощеній формі: на матеріалах судової практики. Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2021. N 5. С. 40-44.

19. Філатова, Н. Ю. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації. Проблеми законності : зб. наук. пр. 2017. Вип. 136. С. 40-55.

20. Філатова, Н. Ю. Регулювання особливостей укладення електронних договорів: порівняльно-правовий аналіз. Проблеми законності : зб. наук. пр. 2017. Вип. 139. С. 63-77.

21. Фісун, В. Укладення виконавчим органом юридичної особи правочинів з дефектом повноважень: як мінімізувати ризики? Юридична газета. 2021. N 6(23 березня). С. 26-27.

22. Щербина В., Боднар Т. Особливості укладання господарських договорів щодо державного майна. Право України. 2022. N 5. С. 9-20.

Тема 7. Купівля-продаж

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору купівлі-продажу.
2. Зміст зобов'язання, що породжене договором купівлі-продажу.
3. Види договору купівлі-продажу.
4. Поняття й юридична характеристика договору роздрібноі купівлі-продажу
5. Договір поставки: поняття й юридична характеристика.
6. Специфічні ознаки, які дозволяють виокремити договір поставки в самостійний різновид купівлі-продажу.
7. Договір контракції сільськогосподарської продукції: поняття і специфічні ознаки.
8. Поняття й юридична характеристика договору постачання

енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу.

9. Поняття й юридична характеристика договору міні.

Завдання

1. Поночовний та Пристайко придбали в магазині водонагрівачі українського виробництва однакових моделей. Через 18 місяців після покупки в квартирі Поночовного відбулася пожежа, внаслідок якої були зіпсовані меблі і домашні речі. Як було встановлено, причиною пожежі став несправний водонагрівач, що мав виробничі дефекти, а саме погану ізоляцію нагрівальних елементів.

Поночовний вирішив звернутися з позовом про відшкодування спричиненої йому шкоди, але виявилось, що магазин, де був придбаний водонагрівач, ліквідований.

Дізнавшись про випадок із водонагрівачем Поночовного, Пристайко вирішив повернути свій водонагрівач виробнику.

На які питання теми розраховане завдання?

Як має бути вирішена справа?

Чи підлягає завдана Поночовного шкода відшкодуванню?

Чи може Пристайко повернути товар, якщо виявить виробничий дефект у своєму водонагрівачеві?

Чи зміниться рішення, якщо буде з'ясовано, що виробник встановив для водонагрівачів гарантійний строк у 12 місяців?

2. Гриць домовився з представниками інтернет-магазину «Comfy» про купівлю в них холодильника «Smeg». Він переказав на банківський рахунок інтернет-магазину аванс і заявив, що наступного дня сам приїде за холодильником до складу продавця, адресу якого він отримав від його представників. Однак, внаслідок захворювання так і не приїхав за холодильником вчасно.

Представник інтернет-магазину «Comfy» зателефонував йому і запропонував безкоштовно доставити холодильник. Проте, враховуючи відсутність у інтернет-магазину служби доставки й власного транспорту (про що Гриць було зауважено), останньому було повідомлено, що товар доставить знайомий співробітника інтернет-магазину Швидкий, якому і слід передати решту покупної ціни. Гриць з цією пропозицією погодився.

Під час перевезення холодильника автомобіль Швидкого потрапив у аварію, і холодильник було розбито. Дізнавшись про це, Гриць почав вимагати повернення авансу, але представники інтернет-магазину «Comfy» відмовили, заявивши, що аварія, як було встановлено, відбулася з вини Швидкого, а Гриць сам дав згоду на перевезення холодильника. Крім того, представники інтернет-магазину «Comfy» почали вимагати

від Гриця повної сплати купівельної ціни, запропонувавши йому пред'явити до Швидкого позов про відшкодування збитків за розбитий холодильник.

На які питання теми розраховане завдання?

Як має бути вирішена справа?

Чи змінилося б рішення, якби не інтернет-магазин «Сотфу», а Гриць за згодою інтернет-магазину прислав за холодильником свого знайомого й останній був би розбитий за схожих обставин?

3. Овсієнко придбала в магазині пальто і туфлі. У присутності продавця вона приміряла куплені речі й уважно їх оглядала. Повернувшись додому, Овсієнко ще раз приміряла пальто з іншим одягом і вирішила, що колір і фасон їй не підходять. Із цієї причини пальто вона не вдягала і через кілька днів звернулася до магазину, вимагаючи прийняти пальто і повернути їй гроші.

Через місяць після придбання туфель виявилось, що вони мають значні недоліки: неякісно пошиті й різні за кольором.

Магазин відмовився замінити куплені речі на більш якісні або повернути за них гроші, посилаючись на те, що під час придбання покупець мав можливість добре оглянути товар і, крім того, туфлі Овсієнко вже носила. На думку представника магазину, дефекти товару були явні, і покупець не має права вимагати їх заміни, повернути ж гроші неможливо, бо їх вже інкасовано.

На які питання теми розраховане завдання?

Як слід вирішити спір?

4. Кошовий придбав в магазині електроніки ноутбук із розстроченням платежу на 2 роки. Через півроку після оформлення договору Кошовий звільнився з роботи і виїхав на постійне місце проживання до Польщі. Ноутбук перед від'їздом Кошовий залишив батькові на зберігання. Представник магазину звернувся до батька боржника з проханням внести за сина несплачену суму грошей або повернути придбаний ним ноутбук. Батько відмовився задовольнити ці вимоги. Продавець звернувся з позовом до суду.

На які питання теми розраховане завдання?

Як має бути вирішена справа?

Як була б вирішена справа, коли б Кошовий подарував ноутбук батькові?

5. Матвієнко придбав на ринку у приватного підприємця костюм і показав його подрузі. Остання повідомила, що в сусідньому магазині

такий саме костюм коштує значно дешевше. Матвієнко повернувся на ринок, знайшов підприємця і почав вимагати повернути йому частину купівельної ціни або прийняти костюм, а йому повернути гроші. Підприємець відмовився, а Матвієнко звернувся зі скаргою до юридичного відділу адміністрації ринку.

На які питання теми розраховане завдання?

Які роз'яснення Матвієнко має одержати?

Як слід було б вирішити справу, якщо б Матвієнко вдома виявив погано оброблені шви, а продавець відмовився прийняти костюм, пояснивши це тим, що небездоганна якість обробки швів є звичайним явищем для одягу китайського виробництва?

6. Якушев продав Бойко телевізор «Philips» за 25000 грн. Бойко заплатив лише 3000 грн, а решту обіцяв сплатити через 2 дні. До остаточного розрахунку телевізором залишився у продавця.

Бойко не приходив за телевізором і не приносив обіцяних 22000 грн протягом двох тижнів. Якушев вирішив, що йому телевізор вже не цікавий і запропонував його Сотнікову, який відразу сплатив 25000 грн. та забрав телевізор. Через декілька днів після продажу з'явився Бойко і пояснив, що важко хворів і вчасно прийти не зміг.

Якушев запропонував повернути Бойку сплачені останнім 3000 грн. Однак останній вважав, що сплачені ним гроші було залишені як завдаток, і тому вимагав, щоб Якушев повернув йому подвійну суму завдатку, тобто 6000 грн і, крім того, виконав укладений між ними договір купівлі-продажу. Оскільки Якушев відмовився задовольнити вимоги, Бойко звернувся до суду з позовом, за яким вимагав від Якушева повернути йому 6000 грн і до Сотнікова – із вимогою повернути йому телевізор.

На які питання теми розраховане завдання?

Чи обґрунтовані вимоги Бойка? Як слід вирішити спір?

7. Відповідно до договору між ТОВ «Міленіум» та ФОП «Андрійчук», товариство зобов'язалося передати останньому автомобіль «Porsche» в обмін на трикімнатну квартиру, що належала Крутову. Однак замість німецького автомобіля ФОПу «Андрійчук» було запропоновано автомобіль «Nissan». Враховуючи те, що ціна автомобіля «Nissan» значно нижча за ціну квартири, ФОП «Андрійчук» погодився прийняти його за умови, що ТОВ здійснить доплату в розмірі 300 000 грн. Відповідну домовленість було оформлено додатковою угодою до основного договору.

Через деякий час ТОВ відмовилося від сплати 300 000 грн і висунуло вимогу до ФОП про повернення «Nissan», посилаючись на те,

що договір поставки, який було укладено між сторонами, не передбачав такої істотної умови, як строк виконання, і тому не може вважатися укладеним.

ФОП вважав, що сторони уклали договір міни, а строк не є істотною умовою цього договору. Сама ж по собі умова про доплату не перетворює договір міни на договір купівлі-продажу або поставки. Спір було передано до господарського суду.

На яке питання розраховане завдання?

Назвіть істотні умови договору міни.

У якій формі може укладатися договір міни?

Чи може договір міни передбачати обмін майна на роботи або послуги?

8. Відповідно до укладеного договору ТОВ «Світ комп'ютерів» (далі – ТОВ) було зобов'язане поставити 10 березня до Харківського державного університету (далі – ХДУ) 20 комп'ютерів, за які ХДУ здійснив попередню оплату у розмірі 5000 грн за кожен комп'ютер. У договорі сторони передбачили, що за недопоставку комп'ютерів ТОВ сплачує ХДУ неустойку в розмірі 2% від вартості непоставлених товарів.

ХДУ 20 вересня звернувся до господарського суду із позовом до ТОВ про стягнення з останнього усієї перерахованої суми, неустойки за непоставку товарів і процентів за користування чужими грошовими коштами за період з 11 березня по 20 вересня.

Проте 25 вересня комп'ютери були поставлені й прийняті ХДУ.

При розгляді спору в господарському суді ТОВ не визнало позовні вимоги, посилаючись на те, що свої зобов'язання воно виконало.

На які питання теми розраховане завдання?

Які правові наслідки прострочення боржника та користування чужими грошима?

Чи є підстави для задоволення позовних вимог редакції?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_003.
2. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
3. Про захист прав споживачів : Закон України від 10.06.2023 № 3153-IX/ URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3153-20#Text> (набуває чинності із скасуванням воєнного стану в Україні).
4. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в

продукції: Закон України від 19.05.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17>.

5. Про внесення змін до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини»: Закон України від 06.09.2005 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2809-15>.

6. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>.

7. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.

8. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.

9. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF>.

10. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами: затв. наказом Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 13.03.1995 р. № 37. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95>.

11. Про затвердження Правил торгівлі у розстрочку фізичним особам: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 383. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/383-2011-%D0%BF>.

12. Цивільне право України (Частина Особлива): підручник /Л.М.Баранова, О.О.Біляєв, В.І.Борисова та ін., за ред. І.В.Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2025. 592 с.

13. 13. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л. М. Баранова, О. О. Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2025. 816 с.

14. Цивільне право України. Частина друга: посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків: Право, 2019. С. 61–79.

15. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 8: Договори про передачу майна у власність та користування / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ФО-П Лисяк Л. С., 2013. 672 с.

16. Алямкін В. Виконання договору поставки. *Підприємництво, господарство і право*: наук.-практ. госп.-прав. журн. 2008. № 4. С. 44–46.

17. Борисова В. І. Договір купівлі-продажу. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової.

Харків: Право, 2012. Розд. 2, гл. 1. С. 26–56.

18. Мосейчук Р. Особливості відшкодування збитків при порушенні умов постачання. *Право України*. 2005. № 5. С. 52–56.

19. Гуйван П. Д. Відносини з поставки: сутнісні та темпоральні виміри. Ч. 2. Належне та своєчасне виконання договору // Міжнародний гуманітарний університет. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2022. Вип. 59. С. 38–42.

20. Корнієнко В. М. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Харків : Право, 2019. Т. 16: Земельне та аграрне право. С. 135-138.

21. Коссак В. М. Правова природа договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.: електронне наукове фахове видання. 2024. № 2. С. 121-124.

Тема 8. Рента. Довічне утримання (догляд)

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору ренти.
2. Форма договору ренти.
3. Види ренти.
4. Право платника й одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти.
5. Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору безстрокової ренти.
6. Поняття й юридична характеристика договору довічного утримання.
7. Форма договору довічного утримання.
8. Момент виникнення у набувача права власності на майно, передане за договором довічного утримання.
9. Права й обов'язки сторін у договорі довічного утримання.
10. Підстави припинення договору довічного утримання, правові наслідки припинення.

Завдання

1. Лазько уклав з АТ договір безстрокової ренти, за яким безоплатно передав у власність АТ свою квартиру. Одержувачі ренти – подружжя Лазько; розмір ренти – 8000 грн на місяць.

Через три роки у зв'язку зі смертю чоловіка АТ зменшило виплати до 4000 грн на місяць, а ще через два роки взагалі припинило виконання

своїх обов'язків, одноразово сплативши дружині Лазька 48 000 грн.

У судовому засіданні остання заявила, що договором ренти не передбачена можливість зміни й розірвання договору АТ в односторонньому порядку, а вона згоду на зменшення розміру ренти з 8000 до 4000 грн і на розірвання договору ренти не давала.

На яке питання розраховане завдання?

Що означає безоплатне передання квартири Лазько у власність АТ за договором ренти?

У якій формі має укладатися договір ренти?

Який порядок розрахунків між сторонами у разі розірвання договору безстрокової ренти?

Яка доля майна, переданого під виплату ренти, у разі розірвання договору безстрокової ренти?

2. За договором ренти, укладеним на 10 років, Погрібний передав у власність Тюніну житловий будинок вартістю 3 000 000 грн безоплатно. Відповідно до умов договору ренту було встановлено на користь Погрібного та його сестер Лідії і Марії у розмірі мінімальної заробітної плати.

Через 8 років Марія вмерла, і Тюнін став сплачувати ренту тільки на користь Погрібного й Лідії у визначених раніше сумах. Коли ж під час зливи у телевізійну антену, встановлену Тюніним над будинком без громовідводу, вдарила блискавка, будинок згорів, він припинив виплати взагалі.

Погрібний звернувся до суду з вимогою розірвати договір ренти й зобов'язати Тюніна відшкодувати вартість будинку, який знищено через недбалість останнього.

На яке питання розраховане завдання?

Чи підлягають вимоги Погрібного задоволенню?

Форма та строк виплати ренти.

Хто несе ризик випадкового знищення (пошкодження майна), переданого під виплату ренти?

3. Бабій 1948 р.н. 10 січня 2023 р. уклала договір довічного утримання з Іванчуком. Договір був нотаріально посвідчений. За умовами договору відчужувач передала набувачу у власність квартиру загальною площею 36 кв. м. вартістю 2 500 000 грн, взамін якої набувач зобов'язався надавати відчужувачу довічне утримання у вигляді безоплатного подальшого проживання у зазначеній квартирі, щомісячного матеріального забезпечення (продукти, гроші) у розмірі не менш 3500 грн щомісячно, забезпечення лікарськими засобами, за необхідності, не менш

як на 1000 грн. Право власності на квартиру було зареєстроване за Іванчуком.

У квартирі 20 травня 2025 р. сталася пожежа, внаслідок чого вогнем була пошкоджена значна її частина. Пізніше було встановлено, що пожежа сталася з вини Бабій. У суді вона не заперечувала той факт, що зловживала спиртними напоями і палила цигарки, що і призвело до таких наслідків.

Іванчук звернувся до суду з позовною заявою, в якій просив розірвати договір довічного утримання, стягнути всі витрати, які були надані за весь час її утримання на відшкодування завданої йому шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Які підстави припинення договору довічного утримання?

Чи ухвалить суд рішення на користь позивача?

Чи буде відчужувач відшкодовувати завдану шкоду власнику квартири?

4. У 2015 р. Кравчук, якій було 25 років, уклала зі своїм дідом Кравченком, якому було 80 років, договір довічного утримання, за умовами якого вона передала у власність діду нежитлове приміщення площею 1500 кв. м., де знаходилися ткацькі станки для пошиву одягу та інші речі, необхідні для цієї діяльності, а також житловий будинок, квартиру, а дід зобов'язався доглядати за дітьми онуки, за її хворим чоловіком – інвалідом I групи.

У 2022 р. Кравчук, яка займалася підприємницькою діяльністю, у суді порушена справа про банкрутство. Кредитори, яким вона заборговала більш як 10 млн грн, просили суд звернути стягнення на майно, яке було передане за договором довічного утримання, посилаючись на те, що цей договір є фіктивним.

Судом ухвалене рішення, за яким кредиторам у зверненні стягнення на зазначене майно було відмовлено. Суд мотивував рішення тим, що майно є власністю Кравченка, а доказів про те, що договір є фіктивним, не надано.

У 2024 р. сторони договору довічного утримання домовилися про заміну набувача на зазначене майно, за яким набувачем стала доросла донька відчужувачки Кравчук М. І.

У цей же день помер Кравченко. Нотаріус, який вчиняв нотаріальне посвідчення договору про заміну набувача за договором довічного утримання, не встиг внести запис до державного реєстру права власності на Кравчук М. І., оскільки до офісу нотаріуса було припинено постачання електроструму і комп'ютер не працював. Після смерті Кравченка, у наступні дні нотаріус відмовився здійснювати вчинення

запису до державного реєстру прав власності на Кравчук М. І., мотивуючи тим, що договір довічного утримання припинився, а Кравчук М. І. не стала власником зазначеного майна.

На яке коло питань розраховане це завдання?

Між ким може укладатися договір довічного утримання?

З якого моменту в набувача виникає право власності на майно, передане за договором довічного утримання?

Чи правомірною була відмова в державній реєстрації нотаріусом?

Які правові наслідки припинення договору довічного утримання?

5. Після смерті відчужувача квартири його мати звернулася до суду з позовом про розірвання договору довічного утримання й повернення квартири на підставі того, що набувач квартири без поважних причин ухилився від поховання сина. У суді встановлено, що набувач сумлінно виконував всі умови договору, а поховання відчужувача не було передбачено умовами договору. Крім того, на момент смерті відчужувача він втратив роботу і не мав матеріальних можливостей нести витрати на його поховання.

Як вирішити спір?

Чи є підстави розірвання договору довічного утримання?

Чи зобов'язаний набувач відшкодувати витрати на поховання відчужувача повністю або частково особам, які його поховали: а) близьким родичам; б) стороннім особам?

6. Між літньою, хворою, самотньою Лашенко та її сусідкою Тороп було укладено договір довічного утримання, за яким Тороп набула право власності на половину житлового будинку, що належала Лашенко. Друга половина житлового будинку належала Літвіну, який розраховував, що після смерті Лашенко він придбає у її спадкоємців половину житлового будинку і стане власником всього будинку. Дізнавшись про укладення договору довічного утримання і перехід права власності на половину житлового будинку Тороп, Літвін схилив сестру Лашенко звернутися до суду з позовом про розірвання договору довічного утримання через те, що Тороп не виконувала належним чином своїх обов'язків за договором. До розгляду справи судом Лашенко померла і адвокат її сестри замінив підставу позову – на визнання договору недійсним як укладеного внаслідок тяжких обставин через те, що Лашенко хворіла і не мала належного догляду, а сусідка скористалась цим її становищем.

Як має бути вирішений спір?

Що є підставою припинення договору довічного утримання?

Чи є підстави визнання договору довічного утримання недійсним?

Чим відрізняються підстава розірвання договору довічного утримання і визнання його недійсним?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15/page>.
2. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 640 с. Лекція 9, с. 200-220 (автор – І.Й. Пучковська)
3. Цивільне право України (Частина Особлива) : підручник / Л. М. Баранова, О. О. Біляєв, В. І. Борисова та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2024. 592 с. Гл. 4 §§3, 4.
4. Цивільний кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Т. 8: Договори про передачу майна у власність та користування: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, М-ва юстиції, науковців, фахівців / Л. М. Баранова [та ін.]. Харків : Страйд: ФО-П Лисяк Л.С., 2013. 672 с.
5. Апанасюк М. П. Договір ренти та його ознаки. URL: https://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=723.
6. Балюк В. М. Відмежування договору ренти від договору довічного утримання. *Актуальні проблеми науки і практики цивільного, житлового та сімейного права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 91 річниці з дня народження В. П. Маслова, м. Харків, 15 лют. 2013 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Право, 2013. С. 246–249.
7. Бурдальова І. Посвідчення договору довічного утримання. Особливості правового регулювання. *Нотаріат для вас*. 2011. № 5 (травень). С. 39–41.
8. Робер-Жозеф Потье. Договір про встановлення ренти. Трактат. Харків : Право, 2025, 168 с.
9. Ткаченко М. Припинення договору довічного утримання в цивільному праві зарубіжних країн. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/4/8.pdf>.
10. Ткаченко М. В. Договір довічного утримання (догляду) в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук, Київ. 2018. 22 с.
11. Цопіна Н. Договір довічного утримання (догляду): питання

правової характеристики. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 34–40.

12. Цопіна Н. Л. Договір довічного утримання (догляду) в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук, Київ, 2018. 19 с.

13. Яворська О. С. Розірвання договору довічного утримання (догляду). *Університетські наукові записки : часопис Хмельницького університету управління та права*. 2014. № 2 (50). С. 130–136.

Тема 9. Дарування

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору дарування.
2. Предмет договору дарування.
3. Форма договору дарування.
4. Види договору дарування.
5. Відмова від договору дарування.
6. Обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи.
7. Особливості розірвання договору дарування.
8. Поняття й юридична характеристика договору про пожертву.
9. Сторони договору про пожертву.
10. Права й обов'язки сторін за договором про пожертву.

Завдання

1. Петренко уклав зі своїм родичем Солохіним договір дарування житлового будинку. У договорі дарування було встановлено обов'язок Солохіна передати право довічного користування частиною будинку Горішному.

Солохін звернувся до юридичної консультації з проханням надати йому відповіді на такі питання: 1. Чи вважається такий договір дарування дійсним, якщо його посвідчено нотаріально і в ньому вказано, що дарунок Петренко передасть лише через рік? 2. Чи має він право вимагати свій дарунок від Петренка, якщо через рік останній відмовиться від передання йому дарунку? 3. Чи може Горішний вимагати надання частини будинку в користування в разі смерті Петренка? 4. Чи може він (Солохін) відмовитися від укладеного договору?

На які питання теми розраховане це завдання?

Дайте відповідь на поставлені запитання.

2. Коморіна подарувала подружжю Владіних колекцію книжок (десять раритетних видань), що раніше належала її діду. Через два роки відносини між родичами значно погіршилися. Під час чергової сварки Владін завдав Коморіній тяжких тілесних ушкоджень і розбив автомобіль

останньої, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності й засуджений до позбавлення волі.

Скориставшись відсутністю Владіна, Коморіна забрала з його оселі подаровані книжки, заявивши, що вона має право розірвати договір дарування за обставин, що склалися, бо договір дарування – безоплатний договір.

Дружина Владіна після неодноразових звернень до Коморіної подала позов до суду з вимогою повернути книжки, які належать їй та її чоловікові на праві власності.

На які питання теми розраховане це завдання?

Який порядок та підстави розірвання договору дарування?

Визначте момент з якого починається перебіг позовної давності за вимогою про розірвання договору дарування?

Чи зміниться рішення, якщо Владін буде засуджений за незаконне позбавлення волі Коморіної?

3. Крамаренко подарував на день народження своїй дочці від першого шлюбу п'ять тисяч гривень. Дізнавшись про це, дружина Крамаренко заявила, що для вчинення такого правочину останній мав отримати від неї згоду в письмовій формі з нотаріальним посвідченням. Крамаренко заперечував, посилаючись на те, що, по-перше, на відносини між батьками і дітьми, які мають ознаки безвідплатності, закон взагалі не поширюється, а по-друге, письмова згода з нотаріальним посвідченням від подружжя потрібна тільки для вчинення правочинів, які укладаються у письмовій формі з нотаріальним посвідченням. Дружина Крамаренко подала позов про визнання договору дарування недійсним.

На які питання теми розраховане це завдання?

Проаналізуйте доводи сторін і вкажіть, яке рішення має прийняти суд? Чи зміниться рішення, якщо предметом договору дарування будуть електронні гроші в сумі одна тисяча гривень?

Чи зміниться рішення, якщо предметом договору дарування буде криптовалюта в еквіваленті п'ять тисяч гривень?

4. Бардін уклав у письмовій формі з нотаріальним посвідченням договір дарування транспортного засобу з Левченко. За договором дарування Бардін мав передати дарунок через місяць після укладення договору. Із метою виконання договору дарування Бардін, який мешкав у м. Львів, виїхав на автомобілі до м. Харків, де проживала обдаровувана, але в день передачі дарунка Левченко відмовилася від договору дарування, посилаючись на те, що машина у несправному технічному стані, педаль гальм туго вижимается, а спідометр взагалі не працює.

Бардін був ображений такою поведінкою Левченко і зажадав від неї компенсації витрат на пальне в обидва боки дороги, що склала п'ять тисяч гривень.

На які питання теми розраховане це завдання?

За яких умов можлива одностороння відмова від договору дарування? Чи має право дарувальник на компенсацію витрат, пов'язаних із виконанням договору дарування, у зв'язку з односторонньою відмовою обдаровуваного від договору?

5. ПАТ «ЗлатоБанк» звернулося до суду з вимогою про визнання недійсним договору дарування нерухомого майна, що був укладений між Сімко Антоном і його батьком Сімко Романом. В обґрунтування позовних вимог ПАТ «ЗлатоБанк» посилається на те, що Сімко Антон є поручителем за кредитним договором, який не був виконаний основним боржником (ТОВ «Астра»). Також позивач зазначає, що договір дарування був укладений після того, як ПАТ «ЗлатоБанк» звернулося до Сімка Антона з вимогою про погашення боргу ТОВ «Астра». Таким чином, укладаючи договір дарування, Сімко Антон намагався приховати майно, на яке могло бути звернене стягнення у випадку невиконання ним обов'язків поручителя. У суді Сімко Роман надав витяг з реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, у якому він вказаний як власник нерухомості, що, на його погляд, було доказом дійсності договору дарування, який за своєю правовою природою спрямований на перехід права власності.

На які питання теми розраховане це завдання?

Проаналізуйте доводи сторін. Яке рішення має прийняти суд?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV у ред. Закону України від 11.02.2010 р. № 1878-VI / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

2. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України 22.02.2012 р. № 296/5 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

3. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 06.11.2009 р. № 9 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>.

4. Постанова Великої палати Верховного Суду у справі № 369/11268/16-ц від 7 липня 2019 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83482786>.

5. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л.С., 2013. 672 с. Серія «Коментарі та аналітика».

6. Ісаєв А. М. Договір дарування за Цивільним кодексом України : монографія. Харків : Дьяконенко, 2010. 224 с.

7. Ісаєв А. М. Інститут дарування: договірна і не договірна концепції. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2013. Вип. 121. С. 76–81.

8. Ісаєв А. М. Майнове право як предмет договору дарування. *Митна справа* : наук.-аналіт. журн. Одеса, 2013. № 5 (89). Ч. 2, кн. 2 С. 327–331.

9. Ісаєв А. М. Права та обов'язки дарувальника за Цивільним кодексом України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. Харків, 2013. Вип. 26. С. 150–159.

10. Ісаєв А. М. Особливості захисту сторін у договорі дарування. *Проблеми законності. - 2014. - Вип. 126. - С. 53-59.*: зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків

11. Розгон О. Визнання недійсним договору дарування, вчиненого фізичною особою помилково або під впливом обману. *Вісник Національної асоціації адвокатів України*. 2019. № 1/2. С. 21-35.

Тема 10. Найм (оренда)

Питання для обговорення

1. Визначення, зміст і юридична характеристика договору найму.
2. Орендна плата. Підстави її зменшення і звільнення від сплати.
3. правонаступництво у договорі найму.
4. Переважні права наймача.
5. Наслідки поліпшення та погіршення речі, переданої у найм.
6. Підстави і порядок припинення договору найму.
7. Особливості договору прокату.
8. Найм будівлі або іншої капітальної споруди.
9. Особливості договору найму транспортного засобу.
10. Договір лізингу.
11. Застосування в судовій практиці концепції естопелю (*venire contra factum proprium*).

Завдання

1. ТОВ «Фактор» (далі – ТОВ) уклало договір оренди з ПАТ «Дайкін-Міцубісі Україна» (далі – ПАТ), згідно з яким останнє зобов'язалося наступного дня після укладення договору передати ТОВ у користування на строк 6 місяців за плату в розмірі 20 000 грн на місяць промисловий кондиціонер потужністю не менш чим 2000 куб. м. повітря на годину, виробництва Японії, що був у користуванні не більш одного року, або новий. За несвоєчасне передання кондиціонеру договором була встановлена неустойка в розмірі 10 000 грн. Кондиціонер ПАТ вчасно не передало і ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ про витребування обумовленого договором кондиціонера, відшкодування збитків за прострочення і стягнення неустойки.

На яке питання розраховане це завдання?

Що може бути предметом договору найму?

Яке рішення суду можна прогнозувати?

2. Урвант передав Погребняку в оренду телевізор вартістю 48 000 грн строком на один рік. Сторони домовилися, що плата за весь строк користування телевізором складатиме $\frac{1}{4}$ від його вартості. Погребняк прийняв телевізор від Урванта на квартирі останнього і з огляду на брак часу не встиг його оглянути. Наступного дня Погребняк відбув у відрядження за кордон строком на 4 місяці. Повернувшись, він з'ясував, що зображення телевізора має неприємний зелений відтінок. Погребняк звернувся до ремонтної майстерні, і через тиждень телевізор було відремонтовано. З'ясувати, коли виникла поломка, під час ремонту не вдалося. Ремонт коштував наймачеві 5000 грн.

Через п'ять місяців після укладення договору Погребняк отримав листа від Урванта, в якому той сповіщав про свою відмову від договору найму у зв'язку з неоплатою за користування річчю. Наймодавець вимагав повернення телевізора та сплати 5000 грн за користування ним. Погребняк же вважає, що, по-перше, чотири місяці він не мав можливості користуватися річчю у зв'язку з відрядженням за наказом керівництва; по-друге, один тиждень телевізор погано показував, через що наймач не міг ним користуватися повною мірою; по-третє, договором не встановлено період оплати за користування річчю. Отже, оплата може бути здійснена тільки після закінчення строку договору за винятком часу, коли наймач не мав можливості користуватися річчю (чотири місяці та один тиждень). Крім того, він вимагав від Урванта відшкодування оплаченої вартості поточного ремонту в сумі 1000 грн.

На які питання розраховано це завдання?

Назвіть підстави для зменшення орендної плати та звільнення від орендної плати.

Проаналізуйте доводи сторін і вирішіть спір.

3. Петренко взяв у прокат у ТОВ «Музичний світ» піаніно строком на один рік. У зв'язку з від'їздом у тримісячне відрядження, Петренко передав піаніно в тимчасове користування своєму сусідові Шведу з умовою, що той буде користуватися інструментом протягом перебування Петренко у відрядженні і сплатить останньому за користування суму, що дорівнює сумі плати за прокат, яку має сплатити Петренко за той же строк. Швед поставив піаніно біля радіатора центрального опалення, і незабаром в інструменті виникли дві тріщини. Після закінчення строку договору Петренко повернув піаніно наймодавцеві, але інструмент не прийняли і запропонували Петренку відремонтувати його. Петренко відмовився виконати цю вимогу, оскільки у псуванні піаніно винен Швед, а не він.

На які питання розраховано це завдання?

Назвіть наслідки погіршення речі, переданої у найм.

Які Ви знаєте особливості договору прокату?

Вирішіть спір.

4. Горайнов 10.01.2025 р. передав Міщенку за письмовим договором в оренду строком на 2 роки гараж у м. Харків за умови сплати 5000 грн щомісячно. Договором було передбачено, що гараж передається для зберігання автомобіля. Горайнову 15 квітня стало відомо, що 1 квітня Міщенко уклав з Кузьменко договір, за яким зобов'язався до 1 липня надати Кузьменко той же гараж у користування строком на 1 рік для обладнання автомайстерні. Договір було посвідчено нотаріусом. Міщенко не вносив взагалі плати за користування гаражем. Горайнов 20 квітня звернувся до суду з позовом про розірвання договору найму і стягнення заборгованості. Під час розгляду справи 15 червня Міщенко повністю погасив борг за користування гаражем.

На які питання розраховане це завдання?

Назвіть підстави відмови наймодавця від договору найму і розірвання договору найму на його вимогу.

Яке рішення має винести суд?

Яким буде рішення суду, якщо з'ясується, що договір найму не був нотаріально посвідчений?

Яким буде рішення суду, якщо такий договір було укладено не у січні 2020, а у січні 2006 р.?

5. У червні 2019 р. Яневський (орендодавець) уклав з Лобовим договір оренди окремо розташованої споруди загальною площею 100 кв.

м. на 5 років. У договорі сторони передбачили, що, оскільки економіка країни знаходиться у стані глибокої рецесії, то розмір орендної плати на перший рік буде мінімальним і складатиме 1 000 грн щомісячно, а кожного наступного року буде визначений окремими домовленостями. Однак зі впливом року жодних пропозицій щодо розміру орендної плати сторони одна одній не надіслали, і Лобов продовжував протягом ще трьох років сплачувати орендну плату у розмірі 1 000 грн, перераховуючи її на банківську картку Яневського. У червні 2023 р. Яневський запропонував Лобову звільнити орендовану споруду, зазначивши, що з червня 2020 р. розмір орендної плати не був узгоджений, отже, договір оренди припинив дію. Лобов проти вимог орендодавця заперечував і вказував, що за недосягненням згоди щодо нової ціни оренди у червні 2020 р. вона залишилася у розмірі 1 000 грн. Адвокат, до якого звернувся Лобов, зазначив, що з червня 2020 р. і до кінця дії договору ціна оренди буде визначатися як середня на ринку, що вже у червні 2020 складала значно більше 1 000 грн. Адвокат, до якого звернувся Яневський, стверджував, що з червня 2020 р. договір є недійсним через недосягнення згоди сторін щодо істотної умови договору.

На які питання розраховане це завдання?

Оцініть всі доводи сторін.

Як вирішити спір?

Яким буде рішення, якщо договір не був нотаріально посвідчений?

Яким буде рішення, якщо право користування спорудою не було зареєстровано за Лобовим?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV в ред. Закону України від 11.02.2010 р. №1878-VI / Офіц. вебсайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

2. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 03.10.2019 р. № 157-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 4. Ст. 25. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>.

3. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.

4. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг». URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_263.

5. Постанова від 11.02.2020 р. № 910/2091/19 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/88265309?links_npa=T030435%20843838.

6. Постанова від 19.06.2019 р. № 209/2077/17 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/82998046?links_npa=T030435%20843838.

7. Постанова від 16.05.2018 р. № 127/14633/16-ц / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74475993?links_npa=T030435%20843838.

8. Постанова від 08.05.2018 № 910/7495/16 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74055360?links_npa=T030435%20843838.

9. Окрема думка від 27.11.2018 р. № 905/2260/17 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/78680715?links_npa=T030435%20843838.

10. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 91–111.

11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування/ за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2013. 672 с.

12. Балан Я. В. Права та обов'язки учасників договору найму (оренди) житла. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 454–461.

13. Дякович М. М., Тарасенко Л. Л. Припинення договору найму (оренди) та його правові наслідки. *Адвокат*. 2012. № 5. С. 21–26.

14. Мороз М. В., Чуркін І. А. Обов'язки сторін щодо підтримання автомобільного транспортного засобу у належному стані за договором найму (оренди) транспортного засобу без екіпажу. *Форум права*. 2012. № 3. С. 465–470. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

15. Паскевич Ю. В. Припинення договору найму (оренди): окремі теоретичні аспекти. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2013. № 3. С. 92–96. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnaу_2013_3_20.

16. Спасибо-Фатєєва І. В. Відчуження права оренди. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4. С. 118–127.

17. Тарасенко Л. Л. Форма договору найму (оренди) транспортного засобу. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 40–43.

18. Чуркін І. А. Особливості виконання наймодавцем обов'язку з передання автомобільного транспортного засобу наймачу у користування за договором найму (оренди) автомобільного транспортного засобу без екіпажу. *Форум права*. 2013. № 1. С. 1168–1173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

19. Чуркін І. А. Переважні права за договором найму (оренди) автомобільного транспортного засобу без екіпажу. *Право і Безпека*. 2013. № 3. С. 130-134. URL :http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2013_3_28.

Тема 11. Найм (оренда) житла

Питання для обговорення

1. Поняття й загальна характеристика договору найму (оренди) житла.
2. Предмет і сторони договору найму (оренди) житла.
3. Права й обов'язки наймодавця і наймача за договором найму (оренди) житла.
4. Підстава і порядок розірвання договору найму (оренди) житла.
5. Поняття й загальна характеристика договору оренди житла з викупом.
6. Права й обов'язки орендодавця й орендаря за договором оренди житла з викупом.
7. Підстава, порядок і правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом.

Завдання

1. У березні 2023 р. Волинець одержала у спадщину однокімнатну квартиру. Як з'ясувалося, у цій квартирі з липня 2022 р. на умовах найму проживає Іщенко. У травні 2023 р. Волинець подала позов до суду про розірвання договору найму і виселення Іщенка, оскільки з військової служби повернувся її син, і ця квартира необхідна йому для проживання. Суд задовольнив її вимоги. Однак у серпні 2023 р. Іщенко стало відомо, що Волинець уклала договір найму цієї квартири з Петренко. Іщенко подав позов до суду про переведення на нього прав та обов'язків наймача.

На які питання теми розраховане це завдання?

Яке рішення має виснести суд?

Чи будуть правомірними вимоги Іщенка про переведення на нього прав і обов'язків покупця, якщо буде встановлено, що Волинець не передала в найм, а продала Петренко цю квартиру?

2. Бондарчук і Федорець уклали 01.01.2024 р. договір найму житла строком на один рік. Свого часу Бондарчук не попередив наймача про відмову від укладання договору на новий строк, а Федорець 01.01.2025 р. не звільнив помешкання. Бондарчук 01.03.2025 р. продав це житло своєму приятелю Нестерову, який 01.06.2025 р. подав позов до суду про розірвання договору найму і виселення Федорця на підставі невнесення наймачем плати за житло з 01.01.2025 р. Федорець пред'явив зустрічні

вимоги про переведення на нього прав і обов'язків покупця згідно зі ст. 822 ЦК України.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Яке рішення повинен винести суд?*

3. Сидоренко (наймодавець) уклав договір найму житла з комерційним банком «АВЕК» (наймачем) строком на п'ять років. Останній передав це житло в користування своєму працівникові Шевченку. Через деякий час Шевченко за згодою банку вселив у житло свою дружину та її сина від першого шлюбу. Минуло три роки і Сидоренко звернувся з позовом до комерційного банку «АВЕК» і до Шевченка про розірвання договору найму житла і відшкодування збитків у зв'язку з тим, що Шевченко і члени його сім'ї псують житло, власником якого він є. При розгляді справи Сидоренко заявив, що на вселення Шевченка і членів його сім'ї комерційний банк «АВЕК» повинен був отримати його згоду.

На які питання теми розраховане це завдання? Яке рішення має винести суд?

4. Федорчук (наймодавець) і Новіченко (наймач) уклали договір найму житла, предметом якого був житловий будинок. Із часом Новіченко за згодою Федорчука переобладнав і реконструював житловий будинок і частину його став використовувати як офіс приватного нотаріуса.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Чи правомірні дії Новіченка?
Який існує порядок переведення житлових будинків у нежитлові?*

5. У договорі найму житла з Петренком серед осіб, які проживатимуть разом із ним, були вказані дружина і два неповнолітніх сини. Після звільнення з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства Петренко став вносити плату за користування житлом із затримкою на 3–4 місяця. Наймодавець Карпенко звернувся з позовом до суду про розірвання договору найму житла і стягнення заборгованості з Петренка та його синів.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Яке рішення повинен винести суд?*

6. За три місяці до закінчення строку договору найму житла наймодавець Петренко попередив наймача Гончаренка про відмову від укладання договору на новий строк, оскільки останній неналежно виконував свої обов'язки за договором найму – несвоєчасно сплачував за житло. На думку Гончаренка, навпаки, він має переважне право на

укладення договору найму житла на новий строк відповідно до положень ч. 1 ст. 822 ЦК України.

На які питання теми розраховане це завдання?

Розгляньте доводи сторін.

7. Клименко і четверо членів його сім'ї проживали на умовах найму в житловому будинку, що належав на праві власності Голобородьку. Після смерті Клименка наймачем житла побажав стати один з його синів. Однак наймодавець своєї згоди не дав. Син Клименка звернувся з позовом до суду про визнання його наймачем житлового будинку.

На які питання теми розраховане це завдання?

Яке рішення має винести суд?

8. Іваницький у 2018 р. уклав довготривалий (на 25 років) договір оренди житла з викупом з підприємством-орендодавцем «ОАЗИС», предметом якого є трикімнатна квартира. У листопаді 2024 р. Іваницький помер. Його спадкоємці звернулися до юридичної консультації з проханням пояснити їм такі питання:

1) чи переходять до його спадкоємців усі права й обов'язки за договором оренди житла з викупом, які мав спадкодавець?

2) чи можуть спадкоємці відмовитися від договору оренди житла з викупом?

3) які підстави, порядок і правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом на вимогу підприємства-орендодавця?

4) які підстави, порядок і правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом на вимогу орендаря?

На які питання теми розраховане це завдання?

Дайте відповідь на питання.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Порядок оренди житла з викупом: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 р. № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2009-%D0%BF#Text>.

2. Про запобіганні впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва : Закон України від 25.12.2008 р. № 800-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text>.

3. Житлове право України: Навчальний посібник / За ред. Є. О. Харитонов. К.: Істина, 2008. 160 с.

4. Замуравкіна Р. М. Актуальні питання реалізації житлових

прав в умовах світової фінансової кризи. *Проблеми законності*. 2010. Вип. 109. С. 94-100.

5. Сліпченко С. О. Житлове право України: Науково-практ. посіб. / С. О. Сліпченко, Е. О. Мічурін, О. В. Соболев. Харків : Еспада, 2003. 344 с.

6. Вчення про цивільно-правову відповідальність : монографія / І.В. Спасибо-Фатєєва, Л.М. Баранова, О.О. Біляєв та інш.; за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. 816 с. Цивільно-правова відповідальність у житловому праві. С. 810-813. (автор - Замуравкіна Р. М.)

7. Договори щодо реалізації житлового інтересу. *Часопис цивілістики*. 2024. № 52. С. 26-30. URL: <http://clj.nuoua.od.ua/archive/52/6.pdf>.

Тема 12. Позичка

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття й правова характеристика договору позички.
2. Предмет і сфера застосування договору позички.
3. Відмінність договору позички від схожих договорів (найму, оренди, позики та ін.)
4. Сторони договору позички, їх права й обов'язки.
5. Припинення договору позички.
6. Відповідальність сторін договору позички.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія/ І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків :ЕКУС, 2025. 816 с.

2. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 114–116.

3. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар. Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції України, науковців, фахівців) / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л.С., 2013. 672 с.

4. Бойко Н. М. Особливості предмета договору позички. URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13bnmpdp.pdf>.

5. Бойко Н.М. Відмінність договору позички від договору зберігання. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy03_2013/13bnmvdz.pdf.

6. Грабинський М.І. Договір позички: від римського приватного

права до цивільного права України. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwicp6D4p8KQAxW0BdsEHT6bDCkQFnoECCsQAQ&url=http%3A%2F%2Fperspectives.pp.ua%2Findex.php%2Fnp%2Farticle%2Fdownload%2F4403%2F4427&usg=AOvVaw3MpZMVhVOZ9SPpJT-XHif8&opi=89978449>

7. Калаур І. Р. Правова природа договору позички як підстави для виникнення права на безоплатне користування річчю. URL: <http://www.jurnalujuridic.in.ua/archive/2014/6/29.pdf>

8. Надьон В.В. Цивільно-правовий аспект розмежування договору позички від інших договорів (позика, дарування, найм транспортного засобу, житла, договір прокату, комерційної концесії. URL : <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/03/13.pdf>

9. Ночовкина О. В. Договір позички за цивільним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Харків, 2016. 212с.

Тема 13. Підряд

Питання для обговорення

1. Поняття і види договору підряду. Відмежування зобов'язань із виконання робіт від інших цивільно-правових зобов'язань.
2. Ризик підрядника: зміст, особливості.
3. Поняття й особливості договору побутового підряду. Порядок його укладання і виконання. Відповідальність сторін за неналежне виконання своїх обов'язків.
4. Поняття й види договору будівельного підряду, його законодавче регулювання.
5. Порядок виконання, зміни та припинення договору будівельного підряду. Принцип генерального підряду. Особливість договору підряду на будівництво об'єктів «під ключ».
6. Відповідальність сторін за порушення умов договору будівельного підряду.
7. Поняття, предмет і зміст договору підряду на проєктні та пошукові роботи.
8. Відповідальність сторін за порушення договору підряду на проєктні й пошукові роботи.

Завдання

1. Два тесляра домовилися з Микитенком про будівництво у нього на дачі дерев'яного гаражу до 1 липня. Ціна робіт була визначена у письмовому документі, які сторони назвали «трудовою угодою». Обов'язок забезпечити будівництво матеріалами покладався на

замовника. 28 червня всі роботи були майже виконані і тесляра запропонували Микитенку з'явитися 30 червня для прийняття результату робіт, оскільки їм залишалося лише 29 червня навісити металеві ворота.

В ніч з 28 на 29 червня гараж повністю згорів. Микитенко з'явився 2 липня для прийняття результату і побачив лише фундамент та невстановлені ворота. Вважаючи, що між ним та теслярами був укладений договір підряду, Микитенко відмовився оплачувати роботу і вимагав безкоштовного будівництва нового гаражу з матеріалів підрядника. Тесляра вважали, що оскільки роботи були виконані повністю (крім встановлення воріт), то вони мають право на винагороду, сума якої була обумовлена в договорі.

Проаналізуйте доводи сторін. Який договір був укладений між сторонами? Чи зміниться рішення, якщо пожежа станеться в ніч з 1 на 2 липня?

2. Остапчук домовився із будівельною фірмою «Альтбуд» про будівництво паркану. Договір між сторонами було укладено в усній формі, при цьому жодна із сторін не наполягала на його письмовому оформленні. При укладенні договору сторони дійшли згоди щодо предмету, умов, строків, місця виконання робіт та порядку оплати. Коли роботи були виконані, сторони підписали акт прийому виконаних робіт та «Альтбуд» пред'явила Остапчику рахунок на 20000 грн. Остапчук погодився оплатити лише 12000 грн., оскільки вважав, що цього цілком достатньо, а оскільки договір було укладено в усній формі, ціна робіт ніде не зафіксована. Будівельна фірма звернулася до суду з вимогою визнати укладеним договір підряду між фірмою та Остапчуком на підставі підписаного сторонами акту прийняття об'єкту та стягнути з Остапчука 20000 грн. за виконану роботу.

Яке рішення має винести суд? Що означає «спрощений» спосіб укладення договору? Чи може акт прийому виконаних робіт визнаватися договором підряду?

3. АТ «Ранок» уклало з ТОВ «Монтаж» договір про встановлення, налагодження та обслуговування персональних комп'ютерів для потреб АТ. Договором передбачалося, що встановлення комп'ютерів повинно бути завершено не пізніше 1 вересня. Однак 20 серпня ТОВ зазначило, що не встигає вчасно виконати роботи по встановленню комп'ютерів, оскільки в результаті зміни цін не встигло вчасно їх купити. АТ доручило купити та встановити комп'ютери компанії «Еліпс».

Коли роботи були виконані, АТ «Ранок» звернулося до ТОВ «Монтаж» з вимогою провести налагодження, тестування та технічне обслуговування комп'ютерів, а компанія «Еліпс» з вимогою оплатити вартість куплених комп'ютерів. ТОВ відмовилося задовольняти вимоги,

посилаючись на те, що АТ само розірвало з ними договір та уклало новий договір з компанією «Еліпс», тому всі витрати повинно нести самостійно, а технічне обслуговування було лише однією із складових укладеного між ними договору, і окремо від інших дій не представляє фінансової зацікавленості для ТОВ.

Проаналізуйте доводи кожної із сторін.

4. Кулик замовила в ательє виготовлення костюму з тканини, купленої за кордоном. Фасон був розроблений її знайомим дизайнером і доданий до договору. Ательє виконало роботи в строк. Коли замовниця з'явилася за костюмом і приміряла його, їй він не сподобався, на її думку він їй не личив, тому вона відмовилася його забирати. Майстер ательє зазначив, що робота виконана згідно ескізу, до створення якого ательє відношення не має, а сама робота виконана якісно і повинна бути оплачена. Замовниця звернулася до суду з вимогою відшкодувати майстром, який здійснював пошив костюма, вартість зіпсованої тканини та зобов'язати ательє пошити безкоштовно їй інший костюм.

В ході судового розгляду представник Кулик стверджував, що майстер ательє повинен був попередити замовницю про особливості наданого нею ескізу. Крім того, підрядник зобов'язаний був попередити замовника про обставини, які могли вплинути на результат робіт.

Вирішіть справу. Які вимоги може пред'явити замовник підряднику, якщо готовий виріб не відповідає ескізу?

5. Між Котенко (замовником) та приватним підприємцем Іващенко (підрядником) був укладений договір підряду на виготовлення віконних конструкцій із металопластику на суму 6890 грн. Оскільки вчасно віконні конструкції не були виготовлені, замовник звернувся до суду з вимогою розірвати договір, стягнути подвійну суму завдатку в розмірі 6000 грн., сплатити пеню за несвоєчасне виконання зобов'язання у розмірі 12545 грн., 1000 грн. моральної шкоди і 3000 грн. витрат на правову допомогу.

В суді представник відповідача зазначив, що незважаючи на факт прострочення договору – 70 днів, підприємець виконав понад 80% загального обсягу робіт, тому вимагати розірвання договору позивач не може, крім того сума неустойки, яку бажає отримати позивач є занадто великою.

Яке рішення має винести суд?

6. Куліков домовився зі своїм знайомим Срібненком - майстром СТО про встановлення на його автомобілі BMW X5 устаткування ГБО за винагороду. Загальна вартість устаткування та виконаних робіт становила 11500 грн., з них Куліков сплатив 9000 грн. за придбання обладнання. Через тиждень Кулікову на СТО було встановлено відповідне обладнання

на автомобіль, проведена перевірка систем обладнання, недоліків не було виявлено і проведений остаточний розрахунок за відповідні роботи.

Через місяць Куліков звернувся до СТО з проханням про заміну існуючих в базовій комплектації ГБО форсунок на більш продуктивні. Комплект таких форсунок був наданий Куліковим. Роботи по встановленню форсунок були проведені майстром Мартиненком. Після виконання робіт, в ході підключення клем акумулятора, блок управління системи ГБО згорів в результаті короткого замикання.

Куліков звернувся до майстра Мартиненка з вимогами про відшкодування заподіяних йому збитків у розмірі вартості комплекту форсунок (2000 грн.) та плати за неналежним чином виконану роботу по їх встановленню (1000 грн.) та до СТО з вимогами відшкодувати йому вартість системи обладнання ГБО та виконаних робіт по його встановленню (11500 грн.). Майстер Мартиненко заперечував проти вимог Кулікова, посилаючись на те, що роботи ним були виконані належним чином, а неякісним був комплект форсунок, наданих замовником. СТО заперечувала проти вимог, посилаючись на те, що роботи по встановленню обладнання були прийняті Куліковим без заперечень, а в роботі по встановленню інших форсунок винен безпосередньо сам майстер до якого звернувся замовник, оскільки він працює за власною ліцензією.

Як має бути вирішена справа? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що комплект форсунок був запечатаним з пломбами заводу-виробника?

7. Антипенко звернувся до суду з позовом до ТОВ «Будівельник» про відшкодування збитків. В позові було зазначено, що між ним та ТОВ був укладений договір на ремонт його квартири. Робота виконувалася з матеріалів замовника, але в ході виконання робіт з'ясувалося, що кількості покриття на підлогу не вистачає, а оскільки замовник був у відраженні, повідомити його про це було неможливо, тому підрядник використав свій матеріал. Ремонт було виконано у строк, претензій до якості у замовника не було. Через півроку у замовника з'явилися ознаки алергії.

Лікар, до якого звернувся Антипенко, виявив в його організмі токсичні речовини. Джерелом було визнано покриття на підлогу, надане підрядником. Компенсувати в добровільному порядку заподіяну шкоду здоров'ю Антипенко ТОВ відмовилося, пояснюючи це тим, що покриття було надано заводом «Пласт» і ніякої інформації відносно можливих негативних для здоров'я наслідків, від виробника одержано не було, тому Антипенко потрібно пред'явити позов до заводу «Пласт» як виробника продукції, використання якої завдало шкоди.

Хто повинен бути відповідачем в цій справі? Вирішіть справу.

8. ТОВ «Промінь» (підрядник) звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з приватного підприємця Арутюнова (замовника) вартості робіт, виконаних за договором будівельного підряду. В обґрунтування своїх вимог ТОВ надало акт прийому-передачі виконаних робіт, підписаний підрядником. Замовник підписати акт відмовився, оскільки умови договору передбачали проведення випробувань, які виявили недоліки в результаті робіт. Проведення повторних випробувань підрядник вважає недоцільним, оскільки дефекти ним були усунуті.

Який існує порядок прийняття завершених будівництвом об'єктів? Яке рішення має винести господарський суд?

9. За договором будівельного підряду АТ «Будівельник» (підрядник) побудувало перший з п'яти поверхів будівлі готелю та 1 березня передало його по акту прийому-передачі ТОВ «Турист» (замовнику). В ніч з 1 на 2 березня більша його частина була знищена в результаті вибуху газопроводу, який знаходився поблизу. В зв'язку з цим ТОВ «Турист» пред'явило позов до АТ «Будівельник» про стягнення вартості переданої за актом будівлі, а також завданих збитків. В своїх вимогах ТОВ посилалося на положення ст.323 ЦК, і оскільки замовник до реєстрації за ним права власності на будівлю не є власником, незалежно від підписання акту, не несе ризик випадкової загибелі будівлі. Замовник також стверджував, що оскільки договором не передбачений виділ окремих етапів робіт, підписаний сторонам акт мав тільки технічне значення та використовувався лише для часткових розрахунків між сторонами, тобто не є документом, який переносе відповідний ризик на замовника. Тому в даному випадку потрібно застосовувати положення ст.842 ЦК.

Вирішить справу. Яким чином вирішується питання розподілу ризику випадкового знищення або пошкодження предмета договору будівельного підряду?

10. АТ «Феросплав» (замовник) уклало з ДП «Геолог» (виконавець) договір на дослідження властивостей матеріалу, який воно хотіло застосувати в обробці поверхонь бурових пристроїв. Договір був укладений строком на один рік, складався з трьох етапів робіт, кожен з яких окремо оплачувався замовником. Наприкінці першого етапу виконавець письмово повідомив замовника про те, що властивості досліджуваного матеріалу не дозволяють використовувати його за зазначеним в договорі призначенням, тому він пропонує замовнику розірвати договір та сплатити йому суму, передбачену договором. Замовник звернувся до виконавця із зустрічними вимогами - повернути йому суму, сплачену за перший етап робіт, які виконавець не виконав та належним чином виконати свої обов'язки за договором.

Надайте правову оцінку доводам сторін. Який договір був укладений між сторонами? В чому полягає особливість робіт, передбачених даним договором та відповідальність виконавця?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.
2. Про будівельні норми : Закон України від 05.11.2009 р. № 1704-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17>.
3. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності : Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву : Закон України від 16.09.2008 р. № 509-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-17>.
5. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва : Закон України від 25.12.2008 р. № 800-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17>.
6. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
8. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 р. № 2780-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>.
9. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
10. Деякі питання управління державними інвестиціями : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2015 р. № 571. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-п>.
11. Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. № 461. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-2011-п>.
12. Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 р. № 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-п>.
13. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2011 р. № 553. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/553-2011-п>.

14. Про затвердження правил побутового обслуговування населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.06.2023 р. № 614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2023-п#Text>.

15. Про затвердження Порядку видачі будівельного паспорта забудови земельної ділянки : наказ Мінрегіонрозвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05.07.2011 р. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-11#Text>.

16. Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : наказ Мінекоресурсів України від 07.11.2000 р. № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0878-00#Text>.

17. Про практику вирішення спорів, пов'язаних із виконанням договорів підряду (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України) : інформ. лист Вищ. госп. суду України від 18.02.2013 №01-06/374/2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_374600-13.

18. Зведений огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна судова практика) за 2021 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KGS_2021.pdf.

19. Постанова Верховного Суду у складі суддів об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 16.09.2022 р. у справі № 913/703/20. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_obedn_palati_kgs_vs/2022_09_30_913_703_20.

20. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 16.03.2021 р. у справі № 910/10233/20. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/95567171>.

21. Цивільне право (частина особлива). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС. 2022. Лекція 12 (автор – Ю. В. Мица).

22. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 116 – 130.

23. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. – Т.9, частина 1 / під ред. проф. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : «Смугаста типографія», 2017. 592 с.

24. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих

судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. II : Побутовий підряд. Будівельний підряд. Підряд на ПП, НДР та ДКТР / В. І. Крат, Ю. В. Мица та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

25. Банасевич І. І. Договір побутового підряду як вид споживчого договору. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2013. Вип. 33. С. 61-69.

26. Біленко М. С. Правова природа договору будівельного підряду. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/32.pdf>.

27. Ваганова І. М. Договір підряду та трудовий договір: переваги та ризики для сторін договорів. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/42.pdf.

28. Ганчева, А. М. Договір побутового підряду в цивільному праві України : монографія. Київ : Алерта, 2014. 155 с.

29. Гриняк А. Б. Правова природа договору підряду на проектні та пошукові роботи: окремі аспекти. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2011/10/29.pdf>.

30. Гриняк А. Б. Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду : монографія. Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва. Київ : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. 299 с.

31. Гуцуляк В. К. Місце договору на проведення пошукових робіт у системі договорів з виконання робіт. Часопис Київського університету права. 2016. № 1. С. 170-174.

32. Кізлова О. С., Адамова Л. В., Денисяк Р. Є., Діденко Р. Є., Енан Р. Є. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України : кол. монографія / за заг. ред. О. С. Кізлової / Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса : ТЕС, 2013. 528 с.

33. Коссак В. Правова природа договорів у будівництві. Право України: Юрид. журн. 2015. № 4. С. 77 - 87.

34. Кривенко Ю. В. Укладання та реалізація договору підряду. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/17849/Кривенко%20Юлія%20Василівна%2C%20Спасова%20Катерина%20Іванівна.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

35. Кучаковська Н. Правове регулювання договору підряду на капітальне будівництво: окремі аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 58 – 62.

36. Лукасевич-Крутник І. С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт : монографія. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ. 2012. 180 с.

37. Лукасевич-Крутник І. С. Суб'єктний склад договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Адвокат*. 2012. № 7. С. 31–6.

38. Недошовенко А. О. Страхування об'єкта будівництва (комплексу робіт) як умова договору будівельного підяду. URL: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/lrkyivu2016&div=88&id=&page=>.

39. Олюха В. Г. Договір підяду : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Міністерство освіти і науки України. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2010. 182 с.

40. Поліщук К.В. Тлумачення договору побутового підяду при його укладенні. *Юридична Україна*. 2009. № 1. С. 71–73.

41. Сенік С.В. Форми відповідальності сторін за порушення договору субпідяду у капітальному будівництві. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2008. № 6. С. 159–167.

42. Теоретичні та практичні аспекти розгляду судами спорів, що виникають із договорів підяду : монографія / В. В. Луць, І. Е. Берестова, В. І. Бобрик, М. М. Великанова, М. К. Галянтич, А. Б. Гриняк, О. О. Первомайський; НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України. Київ, 2010. 319 с.

43. Шаповалова О. В. Договір підяду на капітальне будівництво як правова форма господарських зв'язків на умовах партнерства. *Юридична наука, практика і освіта*. 2010. № 1. С. 32 - 39.

Тема 14. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття й юридична характеристика договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.

2. Предмет договору на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт, відмежування від договору підяду.

3. Форма договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.

4. Сторони договору, їх права й обов'язки.

5. Передання, прийняття й оплата робіт.

6. Наслідки неможливості досягнення передбаченого договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт результату.

7. Відповідальність сторін за порушення договору.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від

26.11.2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.

2. Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : затв. наказом Міністерства України від 07.11.2000 р. № 187. *Офіційний вісник України*. 2000. № 48. Ст. 2109.

3. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М. Баранова, О.О. Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2025. – 816 с.

4. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 130–133.

5. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців). Т. 9, ч. II : Побутовий підряд. Будівельний підряд. Підряд на ПП, НДР та ДКТР / В.І. Крат, Ю. В. Мица та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

6. Андрейцев В. А. Розвиток правового регулювання договірних відносин на виконання науково-дослідних робіт. *Юрист України*. 2011. № 2 (15). С. 45–52.

7. Андрейцев В. Правова природа договірних правовідносин щодо виконання науково-дослідних робіт. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 4. С. 101–109.

8. Андрейцев В. Розвиток правового регулювання договірних відносин на виконання науково-дослідних робіт. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4 (63). С. 167–176.

9. Андрейцев, В. Правове регулювання договірних правовідносин на виконання науково-дослідних робіт: історико-правовий аспект. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 3 (62). С. 151–165.

10. Великанова М. Співвідношення договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт із договором підряду. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 44–47.

11. Крижна В. М. Права та обов'язки сторін за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. *Питання інтелектуальної власності*. 2006. Вип. 4. С. 294–304.

12. Олюха В. Наслідки неможливості досягнення результату у договорах на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт як підстава припинення зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 9. С. 58–59.

13. Осипова Ю. В. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних. Питання інтелектуальної власності : зб. наук. пр. НДІ ІВ АПрН України / голов. ред. О. Д. Святоцький. Київ, 2007. С. 192–205.

Тема 15. Послуги. Загальні положення

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «послуга» і її правова природа.
2. Відмінність цивільно-правових відносин із надання послуг від трудових відносин.
3. Поняття й юридична характеристика договору про надання послуг.
4. Договори з надання послуг фактичного характеру.
5. Договори з надання послуг юридичного характеру.
6. Суб'єктний склад договору про надання послуг.
7. Зміст договору про надання послуг.
8. Наслідки невиконання або неналежного виконання договору про надання послуг.
9. Підстави припинення договору про надання послуг.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Вчення про цивільно-правову відповідальність: монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л.М.Баранова, О.О.Біляєв та ін.; за ред. / І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків :ЕКУС, 2025. – 816 с.
2. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 133–135.
3. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III : Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крутна та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.
4. Голіна О.В. Договори про надання послуг у сфері господарювання: монографія. Харків : Право. 2019. 200 с.
5. Горблянський В. Договір про надання послуг як різновид споживчого договору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, серія Право*. 2016. Вип. 39, т. 1. С. 114-121.

6. Гриняк А. А. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 18–20.
7. Жернокуй Ю. Рівність становища замовника та виконавця щодо оплати і відповідальності за договором про надання послуг. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 99-103.
8. Люльчук Н. Особливості укладання договору про надання правничої допомоги. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 48-52
9. Михалюк О. Правова природа виконання зобов'язання третьою особою у договорах про надання послуг. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2012. № 4. С. 24–27.
10. Мілаш В. Правове регулювання договірних відносин із надання послуг за сучасних ринкових умов. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2013. № 2. С. 174–184.
11. Станкова І. Цивільно-правове регулювання захисту прав споживачів у сфері надання послуг. *Автореф. дисерт.* Одеса. 2021. 234 с.
12. Телестакова А. А. Окремі питання визначення критеріїв класифікації договорів про надання послуг. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 172–175.
13. Федорченко Н. В. Поняття та ознаки договору про надання послуг. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 12. С. 98–104.
14. Федорченко Н. Особливості виконання зобов'язань з надання послуг. *European political and law discourse. Volume 2*. 2015. с.269-274.
15. Фоміна О. До питання про суттєві умови та правову природу договору про надання правничої допомоги. *Юридичний бюлетень*. Випуск 7. ч. 1. 2018. С. 144-148
16. Чумак Р.В. Способи захисту прав та інтересів, що застосовуються замовником юридичних послуг. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 60-72.
17. Штаба Ю. С. Послуга як предмет зобов'язань з надання послуг. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні* : зб. матеріалів V Регіон. наук.-практ. конф. Чернігів, 2019. С. 404–407.
18. Янишен В. П. До питання розмежування договорів підряду та договорів про надання послуг. *Теорія і практика правознавства* : 2013. № 2 (4). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>

Тема 16. Перевезення. Транспортне експедирування

Питання для обговорення

1. Система транспортних договорів.

2. Особливості перевезення вантажу різними видами транспорту.
3. Договір перевезення вантажу. Учасники договору, їх права й обов'язки.
4. Договір чартеру (фрахтування).
5. Договір перевезення пасажирів та багажу. Права й обов'язки сторін за договором.
6. Поняття, предмет та форма договору транспортного експедирування.

Завдання

1. Петренко вирішив відвідати місто своєї мрії – Ріо-де-Жанейро і з цією метою придбав два авіаційних квитка: перший в ПАТ «Перші авіалінії» за маршрутом Київ-Мадрид (час прильоту до Мадриду 14-00), і другий – в ПАТ «Другі авіалінії» за маршрутом Мадрид-Ріо-де-Жанейро (час виліту з Мадриду 18-00). Прибувши до аеропорту «Бориспіль», Петренко дізнався, що рейс Київ-Мадрид відкладається через несправність літака. У зв'язку з цим Петренко прибув до Мадриду лише о 23-00 і, відповідно, запізнився на другий рейс. ПАТ «Другі авіалінії» відмовилися надавати Петренку місця на наступний рейс до Ріо-де-Жанейро, пояснивши це відсутністю своєї вини й браком вільних місць. Крім того, у зв'язку з неявкою Петренка на реєстрацію на другий рейс ПАТ «Другі авіалінії» анулювало йому зворотній квиток. Петренко зрозумів, що в нього не вистачить коштів на покупку нового квитка до Ріо-де-Жанейро і на повернення до України, і тому після перебування в аеропорту Мадриду більше доби він за власні кошти придбав квиток до Києва і повернувся додому.

Згодом Петренко звернувся до суду з позовом до ПАТ «Перші авіалінії», в якому вимагав: сплату компенсації за відмову у перевезення; повернення вартості невикористані частини квитка; відшкодування вартості придбаних власним коштом квитків; відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок затримки у перевезенні; відшкодування витрат на проживання у готелі Мадриду; відшкодування витрат на засоби першої необхідності; відшкодування моральної шкоди.

Яке рішення має ухвалити суд?

Оцініть перспективу задоволення кожної позовної вимоги окремо.

2. Напередодні 8 Березня ТОВ «Квіти» уклало договір чартеру (фрахтування) усього літака за маршрутом Амстердам – Харків. У договорі було зазначено, що літак фрахтується для доставки великої партії тюльпанів. Після прибуття до пункту призначення виявилось, що більшість квітів зіпсовано через неналежну температуру під час

перевезення. ТОВ «Квіти» звернулося до суду з позовом про відшкодування вартості квітів, упущеної вигоди, а також моральної шкоди, заподіяної діловій репутації.

Авіакомпанія-власник літака проти задоволення позову заперечувала з тих підстав, що зафрахтований літак був призначений для перевезення будь-яких вантажів, а не тільки квітів, і відповідно, технічно неможливо точно врегулювати температуру у вантажному відсіку. Крім того, за умовами договору, завантаження квітів здійснювалося працівниками філії ТОВ «Квіти» в Нідерландах, які не висловили жодних зауважень з приводу неналежної температури. У судовому засіданні представник авіакомпанії наголосив на тому, що оскільки за договором чартеру (фрахтування) було передано весь літак, то відповідно, ТОВ «Квіти» як титульний володілець літака несе відповідальність за його використання, в тому числі з точки зору безпеки вантажу. Авіакомпанія же, на думку її представника, мала лише забезпечити нормальний технічний стан літака та наявність кваліфікованого екіпажу.

Яке рішення має ухвалити суд?

Проаналізуйте доводи сторін.

3. На адресу трикотажної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 5 днів пізніше передбаченого триденного строку доставки, вантаж виявився пошкодженим на суму 150 000 грн. У другій партії товару була виявлена недостача у розмірі 100 000 грн. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика звернулася до господарського суду з позовом до залізниці про відшкодування збитків і сплату штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 200 000 грн. У судовому засіданні було встановлено, що за перевезення кожної партії вантажу сплачено провізну плату в розмірі 150 000 грн.

У господарському суді представник залізниці пояснив, що така ситуація виникла у зв'язку з аварією потягу, який перевозив вантаж, тому залізниця має бути звільнена від відповідальності. Крім того, на його думку, слід врахувати, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення завданих збитків, а також ці обставини повинні фіксуватися не комерційними актами, а актами загальної форми.

На яке питання розраховано це завдання?

Чи є підстави для задоволення вимог фабрики?

Розгляньте доводи сторін.

4. На замовлення німецької компанії (далі – вантажовідправник) автотранспортною організацією ТОВ “Трансавто” (далі – ТОВ) у м.

Берлін було подано автомобіль для перевезення кришталевих виробів для представництва компанії у м. Харкові. Завантаження здійснювалося робітниками вантажовідправника. Після завантаження була складена відповідна вантажна накладна (CMR), і водій вирушив у рейс. Після прибуття до м. Харкова виявлено пошкодження значної частини вантажу, про що було складено відповідний акт.

Вантажовідправник після відмови ТОВ задовольнити претензії щодо відшкодування збитків у розмірі оголошеної вартості пошкодженого вантажу звернувся до суду. У відзиві на позов ТОВ вказувало, що відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом, перевізник перевіряє складування і кріплення вантажу лише з точки зору безпеки руху і збереження рухомого складу, а не самого вантажу. Крім того, завантаження здійснювалося робітниками вантажовідправника, а отже саме він несе відповідальність за порушення відповідних правил перевезення кришталевих виробів. Також перевізник наголошував на тому, що вказана у CMR оголошена вартість вантажу є завищеною, і при компенсації має бути вказана дійсна вартість.

На яке питання розраховано це завдання?

Зробіть аргументований висновок по справі.

5. Судно «Шахтар», що йшло із м. Миколаєва до м. Одеси з продукцією машинобудування, неподалік від м. Одеси дістало пробоїну. Щоб уникнути загибелі судна, капітан прийняв рішення посадити його на мілину. Проте при виконанні цього маневру судно одержало ще одну пробоїну і затонуло.

Одержувач вантажу – ПАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин» вимагало сплатити вартість затонулого вантажу. Пароплаводство заперечувало проти вимог заводу на таких підставах: рішення капітана було зумовлено наміром зберегти судно і вантаж; за таких умов кожен з учасників перевезення несе відповідальність за наслідки, спричинені обставинами, яких не міг передбачити капітан судна.

На яке питання розраховано це завдання?

Дайте правову оцінку доводів сторін.

6. Між ТОВ «Вантажосупровід» (експедитором) та ТДВ «Склотара» (клієнтом) було укладено договір транспортного експедирування, за яким ТОВ «Вантажосупровід» (експедитор) зобов'язалося організувати перевезення скляних виробів з України до Словаччини. Зокрема, на експедитора був покладений обов'язок забезпечити належне оформлення митної документації і проходження митного контролю.

При перетину кордону органи митного контролю Словаччини не дозволили ввезення продукції через її невідповідність технічним нормам країн-членів ЄС. Зокрема, було зазначено, що скляна продукція не придатна для зберігання харчових продуктів.

ТДВ «Склотара» направило ТОВ «Вантажосупровід» претензію, оскільки вважало, що експедитор повинен був заздалегідь вивчити відповідну документацію і попередити клієнта про неможливість виконання договору.

На яке питання розраховано це завдання?

Дайте правову оцінку доводів сторін.

Розкрийте відмінності між експедитором і перевізником.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17#Text>.
2. Закон України «Про транзит вантажів» від 20.10.1999 р. № 1172-XIV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-14>.
3. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>.
4. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу». Наказ Державної авіаційної служби України від 26.11.2018 р. № 1239. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-19>.
5. Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів. Наказ Державної авіаційної служби України від 19.11.2021 № 1795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-06>.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 15.05.2018 р. у справі № 761/18854/14-ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74506058>.
7. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_034.
8. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів 1956 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234.
9. Закон України «Про автомобільний транспорт» від 05.04.2001 р. № 2344-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>.
10. Статут автомобільного транспорту України від 27.06.1969 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-69-%D0%BF>.
11. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: затв. наказом Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р.

№ 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98>.

12. Правил надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом: затв. постановою КМУ від 23.12.2004 р. № 1735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1735-2004-%D0%BF>.

13. Закон України «Про залізничний транспорт» від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>.

14. Статут залізниць України: Затв. постановою КМ України від 06.04.1998 р. № 457 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-98-%D0%BF>.

15. Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом, затверджений постановою КМУ від 19.03.1997р. № 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-97-%D0%BF>.

16. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: затв. Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 № 1196. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07>.

17. Правила обслуговування залізничних під'їзних колій: затв. Наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 № 644. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0875-00>.

18. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 р. у справі № 904/5743/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75241959>.

19. Будапештська конвенція про договір перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами 2001 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_998.

20. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>.

21. Водний кодекс України 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.

22. Статут внутрішнього водного транспорту Союзу РСР 1955 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1801400-55>.

23. Конвенція ООН про морське перевезення вантажів 1978 р. (Гамбурзькі правила). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_391.

24. Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких правил про коносамент 1924 р. (у ред. Протоколу від 23.02.1968 р. та Протоколу від 21.12.1979 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_221.

25. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність» від 01.07.2004 р. № 1955-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.

26. Деркач Е., Павлюк С. Актуальні питання правового

регулювання перевезення вантажів у прямому змішаному сполученні. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 12. С. 89-93;

27. Деркач Е.М. Тенденції розвитку саморегулювання господарської діяльності у сфері транспорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 116-120.

28. Земскова О. Цивільно-правова відповідальність за договором перевезення небезпечних вантажів. *Підприємництво, госп-во і право: наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2019. № 3. С. 21-25.

29. Корнєєв Ю. Транспортне право України : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 168 с.

30. Лукасевич-Крутник І. Одностороння відмова від договору перевезення як наслідок порушення договірних умов. *Підприємництво, госп-во і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2019. № 2. С. 30-35.

31. Міжнародні перевезення : теорія та практика : навч. посібник : у 2 кн. / А. С. Галкін, В. П. Левада, Ю. А. Давідіч, Н. В. Давідіч, К. Є. Вакулєнко. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекєтова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекєтова, 2018. 182 с.

32. Радчук О.П. Окремі питання правового регулювання міжнародних повітряних перевезень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Серія ПРАВО. Випуск 53. Том 1. 2018. С. 116-120.

33. Скрипник В. Транспортні послуги в системі об'єктів цивільних прав. *Підприємництво, госп-во і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. № 5. С. 50-55.

34. Соловійов Б.О. Особливості цивільно-правової відповідальності залізничного перевізника за втрату вантажу. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 2. С. 250-255.

35. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III: Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крутник та ін. ; за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.

36. Чайка-Петегирич Л. Б. Мультиmodalьні та інтерmodalьні вантажоперевезення в системі міжнародної транспортної логістики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск 33. Частина 2. 2020. С. 114-117.

37. Яновицька А.В. Договір міжнародного перевезення вантажів автомобільним транспортом: монографія. Львів. Растр-7. 2019. 179 с.

Тема 17. Зберігання

Питання для обговорення

1. Поняття, юридична характеристика договору зберігання.
2. Істотні умови договору зберігання .
3. Форма договору зберігання.
4. Сторони договору зберігання, їх права й обов'язки.
5. Припинення договору.
6. Відповідальність зберігача за порушення умов договору.
7. Договір складського зберігання. Складські документи.
8. Спеціальні види зберігання.
9. Договір охорони.

Завдання

1. ТОВ «Оптiма» з м. Черкас купила у ТОВ «Максима» з м. Харкова сiдловий тягач MAN TGX 18.440. Пiсля укладення договору та перереєстрацiї транспортного засобу виявилось, що водiй, який мав перегнати автомобiль Харкова до Черкас раптово захворiв. Сторони домовились, що до прибуття iншого водiя транспортний засiб залишиться на території ТОВ «Максима», яке займалося дiяльнiстю з надання транспортних послуг i мало мiсце для стоянки транспортних засобiв. Про що було укладено договiр зберiгання транспортного засобу та передано останнiй ТОВ «Максима» за Актом прийому-передачi речi на зберiгання. Вартiсть послуг зi зберiгання була визначена на рiвнi 100 грн/доба, строк визначений не був.

Новий водiй через декiлька днiв прибувши в м. Харкiв на базу ТОВ «Максима» виявив вiдсутнiсть автомобiля в мiстi зберiгання. На претензiю щодо вiдшкодування вартостi транспортного засобу ТОВ «Максима» вiдповiла, що не несе в даному випадку вiдповiдальнiсть через те, що автомобiль було викрадено невідомими особами, якi незаконно проникли на територiю ТОВ. Стосовно даного факту було вiдкрито кримiнальне провадження.

ТОВ «Оптiма» звернулась до суду з позовом про вiдшкодування шкоди завданої неналежним виконанням зобов'язання зберiгачем за договором.

Яке рiшення повинен прийняти суд? Чи змiнилось би рiшення, якщо договiр зберiгання в даному випадку був би безоплатний.

2. Установа, засновником якої через вiдповiднi органи виступила держава, уклала з ТОВ «Смерека» договiр зберiгання. Об'єктом договору виступало обладнання для виготовлення меблiв, матерiали та готова продукцiя, iнше майно, яке було передано зберiгачевi за актом прийому-передачi. Окремими умовами договору (окрiм строку та плати)

було визначено конкретне приміщення, в якому повинно зберігатися майно, перелік осіб-представників поклажодавця, які мали право доступу до цього приміщення та обов'язок поклажодавця компенсувати зберігачеві так звані комунальні витрати за згадане приміщення.

Через деякий час новий керівник установи, приймаючи справи, дізнався про цей договір та звернувся до адвоката за консультацією щодо правомірності укладання договору зберігання.

Надайте консультацію стосовно даної ситуації.

3. Пасажир Коваленко під час подорожі в потязі Харків - Ужгород поклав свою валізу на полку для багажу в купе. Протягом подорожі у нього не виникало необхідності брати свої речі, а по прибутті до місця призначення ним було виявлено пошкодження валізи й речей масляною рідиною. Як з'ясувалося при огляді верхньої полиці, рідина протікала через щілини з даху вагона. Тимченко негайно звернувся до провідника і начальника поїзду для фіксації факту заподіяння шкоди, а згодом подав позов до ПАТ «Укрзалізниця» про відшкодування шкоди, заподіяної йому внаслідок неналежного виконання зобов'язань за договором зберігання, передбаченого ст. 974 ЦК України. У відзиві на позов відповідач наголошував, що жодного договору зберігання з позивачем не укладав й також не має жодного законодавчо закріпленого обов'язку зберігати ці речі.

Проаналізуйте спірну ситуацію й наведіть аргументацію обох сторін спору.

4. Прийшовши до ресторану, подружжя Охріменко було попереджене про необхідність зняти верхній одяг, котрий було запропоновано повісити на вішалки поряд із рецепцією ресторану. Під час перебування Охріменко у ресторані стався інцидент, а саме один із відвідувачів ресторану перекинув на одяг, який висів на вішалках, келих рожевого ігристого вина. Охріменко дізналися про це коли збиралися покидати ресторан. Виявивши пошкодження одягу невідомою на той час рідиною, вони звернулися з претензіями до адміністрації ресторану. Представники останньої відмовилися компенсувати витрати на хімічну чистку одягу. В обґрунтування своєї позиції вони посилалися на табличку поряд з рецепцією, на якій було написано, що адміністрація ресторану не несе відповідальності за особисті речі відвідувачів.

Охріменко звернулися до адвоката за консультацією.

Надайте консультацію.

5. У готелі з номера Пилипчука було вкрадено гаманець із

грошима і банківськими картками, куртку і електробритву. Адміністрація готелю відмовилася відшкодувати вартість викраденого майна, оскільки договору щодо його зберігання Пилипчук з адміністрацією готелю не укладав. У ході розслідування справи чергова поверху, на якому проживав Пилипчук, підтвердила, що бачила ці речі в номері, однак Пилипчук постійно носив ключ від номера при собі, адміністрації його не здавав, тому вини працівників готелю у зникненні речей немає.

Чи є підстави для задоволення вимог Пилипчука?

6. ФОП Процько передав ТОВ «Альфа», яке на засадах підприємницької діяльності надавало послуги зі зберігання продовольчих товарів, декілька партій різних видів продовольчих товарів (яблука – 10 т, картопля – 22т та йогурти – 2 т). Щодо кожної партії товару було укладено окремих договір зберігання. Під час літньої спеки сталася аварія на електропідстанції, з якої живилися склади зберігача. Електрики не було протягом 36 годин. Протягом цього строку зберігач перевіз партії яблук і картоплі на склади ТОВ «Бета» з укладанням відповідних договорів зберігання. А партію йогуртів продав з дисконтом в 50%. Після відновлення електропостачання ТОВ «Альфа» не стала повертати яблука та картоплю собі на зберігання, а повідомила Процька про те, що він тепер повинен звертатися до ТОВ «Бета». Гроші, які були отримані з продажу йогуртів, ТОВ «Альфа» відмовилась повертати, аргументуючи це тим, що вони були зараховані як плата за зберігання всіх партій товарів та відшкодування витрат, які зберігач поніс на перевезення товару до складів ТОВ «Бета».

ФОП Процько подав позов до суду з вимогами: повернути переданий ТОВ «Альфа» товар (яблука - 10т та картопля - 22т) та компенсувати 100% вартості йогуртів – 2 т.

Яке рішення повинен винести суд?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва : Закон України від 23.12.2004 р. № 2286-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005 № 6. С. 244. Ст. 136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2286-15#Text>.

2. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 р. № 4616-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 2. Ст. 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#Text>

3. Правила зберігання транспортних засобів на автостоянках : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-96-%D0%BF#Text>

4. Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг : затв. наказом Державної туристичної адміністрації від 16.03.2004 р. № 19. Офіційний вісник України. 2004. № 14. Ст. 995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04#Text>.

5. Правила користування автоматичними камерами схову самообслуговування : наказ Міністерства транспорту України від 10.07.1996 р. № 230. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0420-96#Text>.

6. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України : наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 р. № 1196. Офіційний вісник України. 2007. № 26. С. 51. С. 1065. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07#Text>.

7. Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 р. № 219. Офіційний вісник України. 2002. № 34. С. 274. С. 1633. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-02#Text>.

8. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 р. № 577. Офіційний вісник України. 2017. № 69. С. 55. Ст. 2088. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17#Text>

9. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 147-159.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III: Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крути та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2020. 456 с.

11. Грамацький Е. М. Договір зберігання у цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 20 с.

12. Демчук А. М. Європейський досвід укладення договору зберігання на товарному складі. *Studenckie Zeszyty Naukowe Zeszyt 27* rok. XVIII, 2015. С. 109–122.

13. Демчук А. Предмет та об'єкт договору складського зберігання на товарному складі. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2007. № 4.

14. Демчук А. М. Цивільно-правова характеристика договору зберігання на товарному складі. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 2 (6). С. 87–92.
15. Donets, A. (2023). Contract of Custody of Virtual Assets (Crypto Custody) According to the Legislation of Ukraine. *Theory and Practice of Jurisprudence*, 2(22), 40–63. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2022.2.267943>
16. Донець А. Г. Договір зберігання речей у ломбарді. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 4. С. 79–82.
17. Донець А. Г. До питання співвідношення договору зберігання та договору охорони у цивільному праві. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 1. С. 124–127.
18. Дудко О. С. До питання визначення поняття товарних складів як зберігачів товарів. *Право і суспільство*. 2014. № 1–2. С. 67–70.

Тема 18. Доручення

Питання для обговорення

1. Поняття «договір доручення» та його юридична характеристика.
2. Предмет договору доручення.
3. Сторони і зміст договору доручення.
4. Форма договору доручення. Довіреність на здійснення дій повіреним.
5. Строк договору доручення.
6. Передоручення. Підстави, форма.
7. Звіт повіреного.
8. Припинення договору доручення та його наслідки.
9. Комерційне представництво.

Завдання

1. 18 вересня 2023 року Мітенко та Горбанчук домовилися про купівлю-продаж автомобіля, позашляховика марки BMW, який належав Мітенко. Домовленість між сторонами оформили у вигляді нотаріально посвідченої довіреності. На підтвердження договору купівлі-продажу автомобіля, укладеного між сторонами, Мітенко була видана розписка про сплату 800 тис. грн.

19 травня 2025 року автомобіль у Горбанчука було вилучено у зв'язку із тим, що на нього накладено арешт в порядку досудового розслідування кримінальної справи проти Мітенко.

Не погодившись з вилученням автомобілю, Горбанчук звернувся

до адвоката за юридичною допомогою.

Надайте юридичну оцінку обставинам справи.

Який спосіб захисту може бути застосований Горбанчуком у даній ситуації?

2. Сахно доручив Бикову продати будинок і склав довіреність. Сторони домовилися, що будинок необхідно продати за найбільш вигідною ціною, але у жодному разі не менше ніж 800 тис. грн. Биков продав будинок за 600 тис. грн і отримані гроші передав довірителю. Останній не погодився з виконанням і заявив вимогу до Бикова про відшкодування збитків у сумі 200 тис. грн, мотивуючи це тим, що Биков порушив умови договору доручення, продавши будинок за заниженою ціною. Биков відмовився виконати вимогу, заявивши, що він відступив від змісту договору доручення, адже цього вимагали інтереси довірителя: через несприятливу епідеміологічну ситуацію у країні, покупців не було впродовж багатьох тижнів, а потім з'явився покупець, який запропонував і погоджувався укласти договір лише за відповідною ціною. Сахно не погодився з аргументацією Бикова і звернувся до суду.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

3. Між Геращенком та Хлібним було укладено договір доручення, відповідно до якого Хлібний був уповноважений придбати для Геращенка автомобіль. Хлібний придбав автомобіль і заявив вимогу до Геращенка оплатити надані послуги. Геращенко відмовився, мотивуючи це тим, що в договорі доручення про плату не згадувалося. В свою чергу Хлібний відмовився передавати Геращенку автомобіль і вирішив користуватися ним самостійно, до моменту повної оплати за надані послуги. Геращенко звернувся до суду з вимогою про відібрання автомобіля у Хлібного.

На яке питання розраховано це завдання?

Вирішіть справу.

4. Жданенко, викупивши об'єкт незавершеного будівництва, вирішив побудувати станцію технічного обслуговування автомобілів (СТО). Для завершення будівництва він уклав відповідний договір із будівельною компанією «Дім», яка зобов'язалася здати об'єкт «під ключ». Жданенко, не будучи фахівцем у будівництві, для контролю за

виконанням будівельних робіт і прийняття завершеного об'єкта уклад договір доручення з інженером-будівельником Чалим.

Через деякий час Жданенко дізнався, що директор будівельної компанії «Дім» використовує неякісні будівельні матеріали і завищує їх купівельну ціну. Чалому було відомо про ці порушення з боку директора компанії «Дім», але він не доповідав про це Жданенку. Останній, дізнавшись про все, розірвав з Чалим договір доручення. Чалий заперечував, посилаючись на те, що він своєчасно і сумлінно виконував покладені на нього за договором обов'язки.

На яке питання розраховано це завдання?

Вирішіть справу.

5. АТ «Таврія» на підставі укладеного з Ніколенком договору доручення видало останньому довіреність на продаж автомобіля. За договором доручення АТ покладало на контрагента обов'язок продати автомобіль за 100 тис. грн, а також зобов'язалося сплатити Ніколенку 10 відсотків від відповідної ціни продажу автомобіля. Через тиждень після проведення загальних зборів товариства було змінено директора, який розцінив укладену раніше угоду недоцільною і надіслав Ніколенку листа щодо дострокового розірвання договору доручення і відкликання виданої довіреності. Ніколенко, який вже знайшов покупця на автомобіль, щоб не втратити своє право на отримання оплати, вирішив все ж таки укласти договір. Після того, як автомобіль було продано, Ніколенко прийшов до товариства, щоб звітувати про виконання й отримати плату. Директор АТ відмовився від прийняття виконання і наполягав на поверненні автомобіля в натурі. Ніколенко, у свою чергу, стверджував, що ніяких листів про розірвання договору і скасування виданої довіреності не отримував і наполягав на оплаті.

На яке питання розраховано це завдання?

Вирішіть справу.

6. За договором доручення, укладеним між Шевченко й адвокатською фірмою, адвокат представляв інтереси Шевченка в суді по справі щодо відшкодування шкоди, завданій при виконанні трудових обов'язків. Рішення суду першої інстанції, яким Шевченку було відмовлено в задоволенні позовних вимог, переглядалося в апеляційному

порядку і не було скасовано.

Вважаючи, що адвокат непрофесійно захищав інтереси Шевченка, останній пред'явив до нього вимогу про повернення гонорару за надання юридичної допомоги й компенсацію моральної шкоди.

Вирішіть спір.

Чи є оплатним договір доручення в даній ситуації?

Яка форма договору доручення?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Постанова ВП ВС від 04.12.2019 р. № 826/5500/18 (11-19). URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/868771>.
2. Цивільний кодекс України. Том 9 ч. 4. Страхування, доручення, комісія, управління майном / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєва. Харків : ЕКУС, 2020. ISBN 978-617-7934-02-7.
3. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 163–170.
4. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубєва та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.
5. Волкова К. Особливості регулювання договорів доручення на управління корпоративними правами держави. *Юридичний вісник України*. 2004. № 25. С. 29–32
6. Цюра, В. В. (2024). Генеральна довіреність у праві європейських країн та України. Нове українське право, 2(4). <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.2.4>
7. Дмитренко Л. Д. Сутність та ознаки представництва: сучасний стан нормативно- правового регулювання та проблемні аспекти : монографія. Львів : Світ, 2015. 439 с.
8. Домбругова А. Виконання доручення. *Юридичний вісник України*. 2006. № 51. С. 13.
9. Крат В. І. (2022). FESTINA LENTE: збірка вибраних статей, публікацій, виступів. Харків: ЕКУС. ISBN 978-617-7934-19-5.
10. Спасибо-Фатєєва І. В. (ред.). (2021). Правочини. Представни-

цтво. Строки та терміни. Позовна давність. Особисті немайнові права фізичної особи (784 с.). Харків: ЕКУС.

11. Спасибо-Фатеева І. В. Порядок посвідчення та скасування довіреностей. URL: <http://yuradnik.com.ua>.

Тема 19. Комісія

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору комісії.
2. Сторони і зміст договору комісії.
3. Особливості прийняття комітентом виконання за договором комісії.
4. Комісійна плата. Право комісiонера на притримання.
5. Відступ від вказівок комітента.
6. Договір субкомісії.
7. Припинення договору комісії.
8. Види договору комісії.

Завдання

1. Соколов уклав з Сомовим договір комісії, відповідно до якого останній за винагороду у розмірі 15000 грн повинен був придбати для Соклова домашній кінотеатр за ціною, яка не буде перевищувати 50000 грн. Зазначена сума була надана Сомову відразу після укладення договору комісії. Через місяць Сомов повідомив Соколова про купівлю для нього замовленого домашнього кінотеатру, отримав за це від Соколова обумовлену договором винагороду й передав йому майже всі складові домашнього кінотеатру за винятком телевізору, який поки що залишився у продавця – ТОВ «Самсунг». Через два дні Сомов повідомив Соколова, що він змушений їхати у відрядження, а тому попросив Соколова забрати придбаний для нього в ТОВ «Самсунг» телевізор. Коли Соколов прийшов до ТОВ «Самсунг» за телевізором, там йому було відмовлено, посылаючись на те, що не відомо, чи є він тією особою, якій можна передати телевізор, а якщо так, то йому необхідно доплатити ще 5000 грн, оскільки загальна вартість домашнього кінотеатру складає 55000 грн. Соколов не погодився з вимогами ТОВ «Самсунг» і звернувся до адвоката з такими запитаннями:

Чи є він власником домашнього кінотеатру, зокрема телевізору?

Чи може він вимагати від ТОВ «Самсунг» передачі йому телевізора?

Чи потрібно доплачувати 5000 грн? 4. Чи має право комітент, минаючи комісiонера, вступати у відносини з третьою особою?

2. Між ТОВ «Думки» і ТОВ «Аукціонний хаб» був укладений комісійний договір, згідно з яким ТОВ «Аукціонний хаб» зобов'язувалося здійснити продаж товару на біржі за комісійну винагороду у розмірі 2% від кінцевої суми продажу товару. Майно було реалізовано на біржі за ціною, яка в декілька разів перевищувала початкову ціну на майно. При перерахуванні коштів за майно комісіонер додатково утримав, крім комісійної винагороди, яка була передбачена договором, ще й половину від кінцевої суми реалізованого майна. ТОВ «Думки» проти цього заперечувала, адже інтерес комісіонера повною мірою задовольнявся комісійною винагородою, яка розраховувалася залежно від кінцевої ціни майна, а продаж товару на біржі, за своєю суттю, завжди передбачає продаж майна за ціною, вищою від початкової. ТОВ «Аукціонний хаб» проти цього заперечувало. ТОВ «Думки» звернулося з позовом до ТОВ «Аукціонний хаб» про повернення коштів, отриманих від продажу майна на біржі.

На яке питання розраховане дане завдання?

Як суд має вирішити спір?

Які особливості продажу товару за договором комісії на аукціоні?

3. Бурковій на день народження подарували комплект прикрас з золота, він їй не дуже сподобався і вона вирішила його продати. Буркова звернулася до ТОВ «Зірка», що здійснювало підприємницьку діяльність у сфері комісійної торгівлі непродовольчими товарами, а саме ювелірними прикрасами, з пропозицією укласти договір комісії на реалізацію ТОВ «Зірка» комплекту прикрас із золота, який належить Бурковій. Заступник директора ТОВ «Зірка», оглянувши принесені Бурковою прикраси, погодився з можливістю укладення договору комісії. Однак у зв'язку і тим, що Буркова не змогла подати документів, які посвідчували б її особу, заступник директора запропонувала Бурковій залишити прикраси на зберігання у ТОВ «Зірка» і прийти наступного дня для належного оформлення договору. Буркова погодилася. Наступного дня вона дізналася, що її речі вже реалізовані, і тому їй запропонували не оформляти договір комісії з ТОВ «Зірка», а просто забрати гроші. Коли Буркова дізналася ціну, яку їй буде сплачено за реалізований комплект, то була прикро здивована, зазначивши, що даної суми недостатньо, натомість їй повідомили, що це 80 % від вартості реалізованих прикрас, а 20% отримало ТОВ «Зірка», яке укладає договори лише на таких умовах. Реалізувати прикраси за більшою ціною не було можливості.

Буркова звернулася до юриста з такими питаннями:

1. Чи мало право ТОВ «Зірка» реалізовувати речі, що належали Бурковій, без укладення договору комісії? 2. Чи може вона вимагати від ТОВ «Зірка» сплати 100% отриманої останнім суми за продані речі?

3. Чи зобов'язана була Буркова подавати комісіонеру документи або інші докази з метою підтвердження права власності на ці речі? 4. Хто є власником переданої на комісію речі? 5. Чи має право комісіонер утримувати комісійну винагороду? 6. Які вимоги ставляться до укладення договору комісії ювелірних виробів?

4. ТОВ «Коблево» у лютому 2023 р. уклало договір комісії на реалізацію своєї продукції з ТОВ «Олімп». За договором ТОВ «Олімп» зобов'язувалося здійснювати продаж продукції ТОВ «Коблево», а саме продаж червоного й білого віна. Оскільки ТОВ «Олімп» мало ліцензію на оптовий продаж алкоголю строком дії до 31.06.2023 р. і за певних обставин не встигло її подовжити, ним був укладений договір субкомісії з ТОВ «Олімп-2020», якому було передано партію товару, що в результаті пожежі повністю була втрачена. ТОВ «Коблево» звернулося з позовом до ТОВ «Олімп» про відшкодування вартості втраченої продукції. ТОВ «Олімп» заперечувало проти позову, мотивуючи це тим, що не має відповідати, адже прямої вказівки на заборону укладати договір субкомісії без згоди комітента в договорі не було, відтак слід вважати, що комітент погодив договір субкомісії та має звертатися з позовом про відшкодування вартості втраченого майна до ТОВ «Олімп-2020». Крім того, ТОВ «Олімп» вимагало від ТОВ «Коблево» сплати йому комісійну винагороду за проданий товар.

На які питання розраховане дане завдання?

Як слід вирішити справу?

Складіть схему взаємовідносин за договором субкомісії.

5. ТОВ «Ранок» звернулося з позовом до ТОВ «Фора» із вимогою про передачу в судовому порядку права вимоги до ФОП Дзюби. У поясненнях ТОВ «Ранок» зазначало, що між ним і ТОВ «Фора» був укладений договір комісії, відповідно до якого ТОВ «Фора» зобов'язалося реалізовувати продукцію ТОВ «Ранок». Виконуючи договір комісії, відповідач уклав договір купівлі-продажу продукції комітента з ФОП Дзюбою і відвантажив йому продукцію. У встановлений договором строк покупець товар не оплатив, про що комісіонер повідомив комітента. Після отримання такого повідомлення комітент вимагав від комісіонера перевести на нього право вимоги до ФОП Дзюби про стягнення заборгованості за договором на підставі ч. 4 ст. 1016 ЦК України. У відповідь на цю вимогу комісіонер вимагав від комітента відшкодувати йому понесені витрати і сплатити винагороду згідно з договором комісії. Комітент проти цього заперечував, оскільки ФОП Дзюба не виконав умови договору, а саме не сплатив вартість продукції, і звернувся до суду. Заперечуючи проти позову, ТОВ

«Фора» зазначало, що відповідно до ст. 1020 ЦК України комісіонер має право відрахувати належні йому за договором суми з усіх грошових коштів, що надійшли до нього для комітента. Проте, якщо він на підставі ч. 4 ст. 1016 ЦК України відступить право вимоги комітентові, він втрачить можливість захисту власних інтересів в частині оплати за договором. Відповідач вважав, що, оскільки позивач відмовляється сплачувати йому винагороду за договором і відшкодовувати витрати, відтак право вимоги не може бути переведене на комітента в судовому порядку.

На яке питання розраховане дане завдання. Як суд має вирішити спір?

Яку відповідальність несе комісіонер за виконання третьою особою договору?

6. ТОВ «Мімоза» та ТОВ «Корона» уклали договір комісії. Відповідно до договору ТОВ «Корона» зобов'язалось здійснити продаж майна, що належав комітентові. ТОВ «Корона» реалізувало майно й відповідно до договору продажу майна розрахунок за договором мав відбутись трьома рівними частками в продовж трьох місяців. Отримавши перший платіж, комісіонер утримав винагороду, яка була визначена в договорі комісії в повному розмірі, а не в пропорції відповідно до розміру платежу. Останні два платежі не були здійсненні оскільки покупця було визнано банкрутом. ТОВ «Мімоза» звернулася до суду з вимогою перерахунку та повернення частки комісійної винагороди відповідно до розміру здійсненого платежу.

Як має бути вирішена справа?

Які існують варіації визначення розміру комісійної винагороди?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про порядок провадження діяльності страховими посередниками : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96>.

2. Інструкція про порядок оформлення суб'єктами господарювання операції при здійсненні комісійної торгівлі непродовольчими товарами : затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 08.07.1997 р. № 343 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0324-97>.

3. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами : затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від

13.03.1995 р. № 37/ Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95>.

4. Правила комісійної торгівлі ювелірними виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.10.2004 р. № 678 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1466-04>.

5. Правила торгівлі антикварними речами : затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Мін. культури і мистецтв України від 29.12.2001 р. 81 № 322/795 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0058-02>.

6. Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами : затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку 12.12.2006 р. № 1449 (у редакції рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 15.11.2011 р. № 1638) / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-07>.

7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубєва та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

8. Борисова В. І. Договори у цивільному праві України : навч. посіб. – Харків : Право, 2019. Розділ 15.

9. Гайдай, К. Новели законодавства Європейського Союзу щодо відповідальності постачальників посередницьких послуг у мережі Інтернет. *Інформація і право*. 2024. № 3 (50). С. 71-81.

10. Клюєва Є. М., Лень В. В. Договір комісії: правова регламентація. *Dictum Factum (Науковий журнал Державного університету інфраструктури та технологій)*. 2019. № 1. С. 52–58.

11. Резнікова, В. Посередницькі договори як регулятор торговельних відносин / В. Резнікова, І. Кравець . *Право України*. 2022. № 5. С. 66-80.

12. Сибіга О. М. Договір комісії в митній справі України. *Митна справа*. 2004. № 6. С. 40–46.

13. Сибіга О. М. Договір комісії за Цивільним кодексом України: монографія. Харків: Право, 2010. 184 с.

Тема 20. Управління майном

Питання для обговорення

1. Поняття, юридична характеристика договору управління майном.
2. Предмет договору управління майном.
3. Форма договору управління майном.
4. Строк договору управління майном.
5. Істотні умови договору управління майном.
6. Сторони в договорі управління майном, їх права й обов'язки.
7. Відповідальність управителя за договором управління майном.
8. Припинення договору управління майном.

Завдання

1. У жовтні 2022 р. між Макаренком та ФОП Бондаренко було укладено договір управління майном нежитлового приміщення строком на 3 роки. За вказаним договором ФОП Бондаренко було надано право самостійно визначати та здійснювати необхідні дії по володінню та користуванню майном з метою отримання найбільшої вигоди. ФОП Бондаренко на виконання договору управління майном з ТОВ «Богатир» уклали договір оренди нежитлового приміщення строком на 4 роки. Макаренко, дізнавшись про укладення договору оренди, звернувся до ФОП Бондаренко з вимогою про розірвання договору управління майном та відшкодування збитків, вважаючи такі дії останнього неправомірними.

На яке питання розраховане завдання?

Визначте межі повноважень управителя за договором управління майном.

Чи мав право управитель укласти договір оренди нежитлового приміщення?

Чи є правомірним укладення управителем договору оренди строком на 4 роки?

Вирішіть спір.

2. Іваха уклав із підприємцем Петренком договір управління житловим будинком строком на 2 роки, встановивши плату останньому в розмірі 15 % доходу від експлуатації будинку щомісячно.

Петренко здав будинок в оренду під магазин. Згодом, отримавши кредит у банку під іпотеку будинку, він надбудував у ньому два поверхи на 4 квартири, які почав здавати за договором найму (оренди) житла туристам за певну плату, і цими грошима розраховувався з банком за отриманий кредит. Іваха, не задоволений таким станом справ, звернувся з позо-

вом до суду про розірвання договору і стягнення з управителя не отриманих доходів відповідно до умов договору.

На яке питання розраховане це завдання?

Чи мав право Петренко брати кредит?

Чи можна передавати в іпотеку будинок без дозволу власника Івахи?

Чи правомірні дії Петренка по надбудові двох поверхів?

Вирішіть справу.

3. Між ТОВ «Квант» і ТОВ «Управитель» було укладено договір управління майном. Через місяць після укладення договору ТОВ «Управитель» звернулося до ТОВ «Квант» з вимогою звільнити комплекс у семиденний строк у зв'язку з тим, що відповідно до умов договору управління майном у ТОВ «Управитель» виникло право довірчої власності і воно має намір розпорядитися комплексом на власний розсуд. Із вказаною вимогою ТОВ «Квант» не погодилося і відмовився звільняти комплекс.

На які питання розраховане завдання?

Чи правомірні дії ТОВ «Управитель»?

Поясніть правову природу конструкції довірчої власності, підстави її виникнення?

Вирішіть справу.

4. Виробничий кооператив «Синтез» передав за договором управління майном Ткачуку в управління птахоферму. Через рік управитель з'ясував, що інкубатор, який входив до складу птахоферми і вважався втраченим, перебуває у Грекова, який раніше був завідувачем птахофермою. Ткачук звернувся до Грекова з вимогою повернути інкубатор і сплатити всі доходи, отримані останнім за час неправомірного володіння інкубатором.

Однак виробничий кооператив «Синтез» – погодився з таким веденням управління і заборонив Ткачуку звертатися з претензіями до Грекова. Також Ткачуку стало відомо, що птахоферма є предметом договору застави за кредитним договором із банком, строк виконання якого настане через 5 років. У зв'язку з цим Ткачук звернувся до суду з позовом про дострокове розірвання договору управління птахофермою і виплату йому винагороди за час фактичного управління майном.

На яке питання розраховане це завдання?

Чи правомірні вимоги Ткачука до Грекова про повернення інкубатора?

Чи мав право кооператив забороняти звертатися з претензіями до Грекова?

Вирішіть справу.

5. Між ТОВ «Водограй» (установник управління) і ТОВ «Аверс» (управитель) був укладений договір управління майном. Через тиждень ТОВ «Водограй» уклало новий договір управління майном з ФОП Пилипенко щодо того ж нерухомого майна, що було предметом договору управління з ТОВ «Аверс».

На яке питання розраховане завдання?

Чи правомірні дії ТОВ «Водограй»?

Які правові наслідки породжує укладення нового договору управління майном?

Чи змінилося б рішення, якщо другий договір був не управління майном, а оренди.

Вирішіть спір.

6. Управитель, попередньо отримавши в телефонній розмові згоду від установника управління, для залучення додаткових коштів уклав із банком кредитний договір під 40 % річних на суму 10 млн. грн., забезпечивши його виконання заставою частини нерухомого майна, що знаходилося у нього в управлінні.

Згодом за невиконання кредитного договору банк звернув стягнення на заставлене майно шляхом продажу його жінці, яка була двоюрідною сестрою власника банку і цивільною дружиною управителя.

Установник управління, дізнавшись про те, що банк звернув стягнення на майно, яке перебувало в управлінні, звернувся до управителя з вимогою про розірвання договору управління майном і відшкодування завданих йому збитків. Установник зазначив, що згоди на передання майна в заставу він не давав, а в телефонній розмові з управителем щодо передання в заставу майна мова йшла тільки про наміри.

На яке питання розраховане завдання?

За яких умов управитель має право передавати майно в заставу?

Чи змінилося вирішення спору, якщо б згода була надана у письмовій нотаріально посвідченій формі?

Вирішіть спір.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 47. Ст. 642.
2. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 13.

3. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 17. Ст. 66.

4. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 170–180.

5. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубева та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

6. Анопій І. В. Цінні папери як об'єкт договору управління майном. *Правове регулювання обігу цінних паперів* : тези доп. і повідомл. на наук.-практ. семінарі (16 берез. 2007 р. м. Львів). Львів : Держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 43–46.

7. Бажанов В.О., Бажанова В.О. Договір управління майном у цивільному праві України. *Право і суспільство*. 2020. № 6. С. 23–26.

8. Венедіктова І.В. Договір довірчого управління майном в Україні: навч.-Науковий посібник. Харків, 2004. 216 с.

9. Грейдін О. І. Договір управління цінними паперами в Україні : монографія. Суми : ДАЙПШ, 2013. 274 с.

10. Домбругова А. Правове регулювання відносин за договором управління майном. *Юридичний вісник України*. 2004. № 17. С. 14.

11. Коваль О. Проблематика становлення інституту управління майном в Україні. *Право України*. 2010. № 11. С. 97–101.

12. Коссак В. Договір управління майном як підстава виникнення довірчої власності. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2021. Ч. 1. С. 158-161.

13. Майданик Р. Договір управління майном: правова природа, місце в праві України. *Юридична Україна*. 2010. № 8. С. 60–67.

14. Майданик, Р. Поняття договору управління майном в цивільному праві України. *Юридична Україна*. 2010. № 7. С. 9–14.

15. Меркушева Н. В. Види відносин з управління майном у цивільному праві України. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 4. С. 117–122.

16. Мида Ю. Договір управління майном: загальна характеристика. Мала енциклопедія нотаріуса : *Науково-практичний журнал Асоціації приватних нотаріусів Харківської області*. 2013. № 4. С. 95-98.

17. Некіт К. Г. Суб'єкти договору довірчого управління майном. *Юридичний вісник*. 2012. № 2. С. 65–70.

18. Ступак С. К. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав в Україні. *Питання інтелектуальної власності*. 2004. № 1. С. 186–196.

19. Щерба Л. Поняття та форми колективного управління майновими авторськими та суміжними правами. *Юридична Україна*. 2010. № 11. С. 98–105.

20. Щербина В., Боднар Т. Управління майном: поняття та зміст. *Університетські наукові записки*. 2020. № 1 (73). С.6-17.

Тема 21. Страхування

Питання для обговорення

1. Поняття і значення страхування. Страхова послуга.
2. Основні страхові терміни.
3. Пряме страхування. Співстрахування. Перестрахування.
3. Класи страхування. Їх характеристики та класифікаційні ознаки.
4. Учасники страхових відносин.
5. Інформаційні відносини у страхуванні.
6. Загальні умови страхового продукту.
7. Поняття, форма та правова характеристика договору страхування.
8. Істотні умови договору страхування.
9. Об'єкт страхування та предмет договору страхування.
10. Сторони договору страхування та інші особи, які зазначаються в договорі страхування, їх права й обов'язки.
11. Укладення договору страхування. Строк і територія дії договору страхування.
12. Момент набрання чинності договором страхування.
13. Обов'язки сторін договору страхування.
14. Порядок та умови здійснення страхових виплат. Відмова у здійсненні страхових виплат.
15. Суброгація і регрес у страхових зобов'язаннях.
16. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування. Відмова від договору страхування.
17. Особливості договору страхування життя.
18. Страхування відповідальності.
19. Договір страхування цивільно-правової відповідальності.

Завдання

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «Світанок» (далі – ТОВ) 04.01.2024 уклало кредитний договір із АТ КБ «Приватбанк». У забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань із належного

повернення кредитних коштів за кредитним договором ТОВ уклало з АТ КБ «Приватбанк» договір застави вантажного автомобіля, який, як предмет договору застави був застрахований страховою компанією «Провідна» за його ринковою вартістю (350000 грн). Вигодонабувачем за страховим договором був вказаний АТ КБ «Приватбанк». Застрахований автомобіль 26.01.2024 був пошкоджений у результаті ДТП, яка кваліфікувалася страховою компанією як страховий випадок. Вартість відновлюваного ремонту становила 174280 грн.

ТОВ звернулося до страхової компанії для виплати страхового відшкодування для проведення відновлюваного ремонту. Страхова компанія відмовила ТОВ у страховій виплаті, оскільки в договорі як вигодонабувач був зазначений АТ КБ «Приватбанк». Дізнавшись про настання страхового випадку, АТ КБ «Приватбанк» звернувся до страхової компанії з вимогою виплати йому страхового відшкодування як особі, на користь якої був укладений договір страхування.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити спір? Дайте правову оцінку ситуації.

До якого класу страхування належить страхування автомобіля?

У кого з учасників наведених відносин наявний страховий інтерес?

Хто має право одержати страхове відшкодування?

Які правові підстави для здійснення відмови у страховій виплаті?

Наскільки правомірно страховик відмовив ТОВ у здійсненні страхової виплати?

Які правові підстави для одержання АТ КБ «Приватбанк» страхового відшкодування?

2. Борецький на автостанції м. Сміла придбав квиток на автобус до Києва, в якому було вказано, що перевезення за вказаним маршрутом здійснює ТОВ «Черкаситрансавто» й дані про обов'язкове особисте страхування страховою компанією «Альфа Страхування». Під час поїздки за маршрутом з автобусом, в якому перебував Борецький, зіткнувся вантажний автомобіль МАН під керуванням водія Поліщука. Придніпровським районним судом м. Черкаси Поліщука було визнано винуватим у скоєнні ДТП і притягнуто до адміністративної відповідальності.

У результаті ДТП Борецький одержав численні травми голови й кінцівок, на тривалий час втратив працездатність. Страхова компанія «Альфа Страхування» здійснила виплату Борецькому у розмірі 39400 грн. страхового відшкодування.

Борецький, вважаючи, що розмір заподіяної йому шкоди значно перевищує одержане ним страхове відшкодування, звернувся до

перевізника з вимогою виплатити йому 18745 грн. витрат на лікування і 110 тис. грн моральної шкоди. Перевізник відмовив Борецькому у здійсненні виплати, посилаючись на те, що він був застрахований як пасажир і одержав страхове відшкодування, а перевізник не був винуватим у ДТП.

Не погодившись з відмовою перевізника, Борецький звернувся до суду.

На яке питання розраховане завдання?

Яке рішення має прийняти суд?

Наведіть аргументи кожної сторони.

Хто зобов'язаний відшкодувати заподіяну Борецькому шкоду і в якому розмірі?

Наведіть порівняння наступних страхових термінів: «страхова сума», «страхова виплата», «страхове відшкодування» стосовно наведеної ситуації.

Що в даному випадку є об'єктом страхування та предметом договору страхування?

3. Будівельна компанія «Укрспецбуд», що здійснює будівництво житла, уклала з АТ «Укрексімбанк» кредитний договір про відкриття кредитної лінії на суму 10000000 грн. У забезпечення повернення кредиту будівельна компанія «Укрспецбуд» застрахувала на користь банку свою відповідальність неповернення кредиту у страховій компанії «Княжа» у повному обсязі. Страховим випадком за договором страхування було передбачене прострочення повернення кредиту протягом 30 днів.

У свою чергу, АТ «Укрексімбанк» застрахувало ризик неповернення будівельною компанією «Укрспецбуд» кредиту на всю його суму у страховій компанії «Провідна», за яким страховик зобов'язався здійснити страхову виплату у разі неповернення кредиту позичальником більше одного місяця.

У період дії договору страхування будівельна компанія «Укрспецбуд» внаслідок суттєвого зменшення платоспроможності, викликаного падінням попиту на її продукцію, допустила порушення зобов'язання з повернення 1/3 частини одержаного кредиту протягом двох місяців.

Через 65 днів після настання строку повернення кредиту АТ «Укрексімбанк» звернулося до страхової компанії «Княжа» з вимогою про здійснення страхової виплати. Страховик відмовив банку у виплаті страхової суми, мотивуючи це тим, що банк уклав договір страхування фінансового ризику із страховою компанією «Провідна», яка і зобов'язана компенсувати йому фінансові втрати. Не погодившись з відмовою

страховика, АТ «Укресімбанк» звернулося до суду для примусового стягнення страхового відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Яка правова природа укладених договорів страхування?

Наведіть співвідношення страхових понять «страховий ризик» та «страховий випадок» стосовно наведеної ситуації. Проаналізуйте кожний з них.

Чи можливе одночасне страхування двома сторонами кредитного договору страхових ризиків за ним? Якщо можливе, то за яких умов?

Як здійснюється страхова виплата.

Чи можлива виплата страхового відшкодування одночасно двома страховиками?

Яким чином має здійснюватися виплата страхового відшкодування і хто має право на його одержання?

Чи правомірно відмовлено банку у здійсненні страхової виплати?

Охарактеризуйте підстави для відмови страховика у здійсненні страхової виплати.

До кого має право звертатися банк за одержанням страхового відшкодування?

Чи містить умова завдання неточності? Якщо так, то які?

4. Ткач 17.09.2023 застрахував у страховій компанії «Універсальна» належний йому на праві власності автомобіль марки Renault на повну його вартість, яка склала 385000 грн. Одним із страхових випадків за даним договором передбачено пошкодження транспортного засобу в результаті ДТП.

Ткач на своєму автомобілі 14.11.2024 став учасником ДТП за участю автомобіля МАЗ під керуванням Тищенка, який був у судовому порядку визнаний винуватим у скоєнні ДТП і притягнутий до адміністративної відповідальності. Тищенко надав Ткачу поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, з якого слідувало, що цивільно-правова відповідальність Тищенка була застрахована у страховій компанії «Глобус».

Ткач у встановлені договором страхування строки звернувся до страхової компанії «Універсальна» з повідомленням про настання страхового випадку й виплату страхового відшкодування. Страхова компанія «Універсальна» оцінила заподіяний у результаті ДТП збиток у розмірі 54500 грн. Ткач також звернувся до страхової компанії «Глобус» з аналогічною вимогою, яка також здійснила виплату страхового відшкодування у розмірі 57200 грн.

Загальна вартість відновлюваного ремонту склала 72300 грн.

Дізнавшись, що Ткач одержав страхове відшкодування від страхової компанії «Глобус», страхова компанія «Універсальна» звернулася до Ткача з вимогою про повернення одержаного від неї страхового відшкодування, посилаючись на умову договору страхування про те, що, якщо страхувальник одержить, крім страхового відшкодування, будь-яку виплату або компенсацію від третіх осіб, він зобов'язаний повернути страховій компанії «Універсальна» одержане від неї страхове відшкодування в повному обсязі.

Ткач відмовився повертати страховій компанії «Універсальна» одержане від неї страхове відшкодування, у зв'язку з чим вона звернулася до суду для примусового стягнення вказаного страхового відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Проаналізуйте порядок та умови виплати страхового відшкодування.

Чи правомірно Ткач одержав страхове відшкодування від двох страховиків?

В якому розмірі може виплачуватися страхове відшкодування?

Наскільки правомірною є вимога страховика?

Яке рішення повинен прийняти суд?

Яким чином захистити майнові інтереси Ткача?

5. Страхова компанія «Арсенал Страхування» 15.05.2023 звернулася до страхової компанії «Кредо» з вимогою про сплату їй в порядку регресу 24750 грн страхового відшкодування, що було 24.04.2023 виплачено нею Мельнику за договором страхування належного йому на праві власності автомобіля VOLVO від 18.01.2022. В обґрунтування своєї вимоги страхова компанія «Арсенал Страхування» вказала, що 02.03.2022 Мельник на своєму автомобілі VOLVO став учасником ДТП, що сталося з вини Шевчука, який застрахував свою цивільну відповідальність у страховій компанії «Кредо».

Страхова компанія «Кредо» відмовила у виплаті страхового відшкодування, вказавши, що відповідно до ст. 1191 Цивільного кодексу України, яка визначає право на регресну вимогу, особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Таким чином, безпосередньо відповідати перед страховою компанією «Арсенал Страхування» має Шевчук.

Не погодившись із відмовою у виплаті страхового відшкодування, страхова компанія «Арсенал Страхування» звернулася до суду.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити справу?

Яке рішення має прийняти суд?

Проаналізуйте доводи і заперечення кожної із сторін.

Які підстави застосування права регресу у страхових відносинах?

Наведіть співвідношення між регресом та суброгацією.

Проаналізуйте умови здійснення страхових виплат, а також підстави для відмови у здійсненні страхових виплат.

6. Водій рейсового автобусу Ступак, який здійснював перевезення пасажирів з Черкас до Одеси, 24.04.2023 у зв'язку з поганими погодними умовами не впорався з керуванням, з'їхав із проїжджої частини дороги і допустив зіткнення з деревом, у результаті чого пасажир автобуса Ковальчук через травмування втратив працездатність на строк 4,5 місяці.

Ковальчук звернувся до Європейського страхового альянсу (далі – ЄСА), який здійснював обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті щодо даного рейсу. Отримавши необхідні документи, ЄСА 12.10.2023 здійснив виплату страхового відшкодування у розмірі 32 640 грн, після чого 27.10.2023 звернувся в порядку регресу до транспортного підприємства «Одпастранс», яке забезпечувало автобусне сполучення на даному маршруті, із вимогою компенсувати розмір виплаченого страхового відшкодування. Транспортне підприємство «Одпастранс» відмовилося відшкодувати ЄСА страхове відшкодування, посилаючись на те, що цивільна відповідальність власника автобуса була застрахована у страховій компанії «Княжа» і саме туди необхідно звертатися для одержання страхового відшкодування.

Не погодившись з відмовою, ЄСА звернувся до суду.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити спір?

Проаналізуйте доводи і заперечення кожної із сторін.

Який клас страхування має місце у даній ситуації?

Яка максимальна сума страхової виплати може мати місце за вказаної ситуації?

Наведіть аргументи «за» і «проти» регресної вимоги ЄСА.

7. Згідно з укладеним контрактом швейна фабрика одержала партію тканини на суму 800 000 грн. для пошиття модельного одягу. Товар було розміщено на складі. Фабрика застрахувала одержану партію товару на повну вартість тканини. Під час зберігання в приміщенні складу сталася пожежа.

Із метою запобігання збільшенню збитків адміністрацією фабрики було організовано вивезення (службовим автомобілем) із палаючого

складського приміщення тканини, яка ще залишалася неушкодженою. Автомобіль загорівся від палаючої частини даху, що впала на нього. Усі спроби загасити вогонь виявилися марними.

Згідно з актом пожежних органів вини фабрики у виникненні пожежі не виявлено.

Збитки, завдані фабриці в результаті пожежі, становлять 600 000 грн., у тому числі: пошкодження продукції (тканини) – загальна вартість 550 000 грн., пошкодження автомобіля – 50 000 грн.

Відповідно до укладеного договору страхування фабрика звернулася до страховика з вимогою відшкодувати заподіяні їй збитки в повному обсязі. Страхова компанія, погодившись на відшкодування вартості знищеної пожежею тканини (550 000 грн.), відмовилася відшкодувати вартість пошкоджень автомобіля, посилаючись на те, що за договором страхуванню підлягала лише партія тканини.

Представник фабрики в судовому засіданні звернув увагу на той факт, що автомобіль було пошкоджено під час вжиття заходів щодо зменшення ймовірної шкоди від настання страхового випадку, тому страховик зобов'язаний відшкодувати понесені страхувальником витрати у зв'язку з їх проведенням. Іншим аргументом на користь фабрики, на думку її представника, є те, що шкода, заподіяна фабриці, не перевищує страхової суми, у межах якої страховик несе ризик і зобов'язався виплатити страхове відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Яке рішення повинен прийняти суд?

Проаналізуйте обов'язки сторін.

В якому розмірі відшкодовуються страховиком збитки, заподіяні внаслідок настання страхового випадку?

В якому порядку страхуються непрямі збитки?

Проаналізуйте умови здійснення страхових виплат, а також підстави для відмови у здійсненні страхових виплат.

Як би вирішувався спір, у разі пошкодження приміщення складу російським дроном?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320>.

2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>.

3. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. №

176/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування, особливості здійснення діяльності зі страхування та укладання договорів за класами страхування : Постанова правління Національного банку України від 25.12.2023 р. № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0182500-23#Text>.

5. Про затвердження Положення про особливості укладення договорів страхування зі споживачами: Постанова Правління Національного банку України від 20.12.2023 р. № 175. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0175500-23#Text>.

6. Про деякі питання здійснення обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Постанова Правління Національного банку України від 30.05.2022 р. № 108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0108500-22#Text>.

7. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.1996 р. № 959. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF#Text>.

8. Страхове право: навч.-метод. посібн. / авт. кол.; за ред. Є. О. Харитоновна, В. О. Токаревої; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса: Фенікс, 2022. – 136 с, - URL:<https://hdl.handle.net/11300/25155>.

9. Цивільне право України. Частина друга: посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 159–163.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубева та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

11. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, Е. В. Вакулович, А. С. Горбенко та ін.; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків ХНУВС, 2023. – 420с.

13. Берназ – Лукавецька О. М. Цивільно-правове регулювання страхових відносин. *Актуальні питання юриспруденції. Правова позиція*. 2023. № 3 (40). С. 103-106

14. Вороніна Н. В. Інститут страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Прикарпатський юридичний вісник. 2019. Вип. 3(28), т. 2. С. 34-37

15. Заїка Ю., Менделя О. Страхувальний випадок як елемент механізму цивільно-правового регулювання страхових відносин. *Підприємництво, господарство і право: цивільне право і проце*. 2021. Вип. 4. С. 22-28

16. Квасницька Р. С., Доценко І. О. Соціальне страхування: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Друкарня Рута, 2019. 355 с

17. Клейменова С.М. До питання про визначення ознак страхових послуг. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 79, ч. 1. С. 202-205

18. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики : монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 488 с

19. Міловська Н. В. Теоретичні засади цивільно-правового регулювання договірних відносин зі страхування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2019. 515 с.

20. Непран А. В., Тимченко І. С., Левчук О. М. Страхування: практикум. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2019. 130 с.

21. Петечел Н. М. Правове регулювання договору медичного страхування: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Івано-Франківськ, 2021. 222 с.

22. Янишен В. П. Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг. *Теорія і практика правознавства*. 2019. Вип. 2 (16). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

Тема 22. Позика. Кредит. Банківський вклад (депозит)

Питання для обговорення

1. Поняття, предмет і правова характеристика договору позики.
2. Форма договору позики. Правове значення розписки.
3. Оплатність договору позики.
4. Сторони договору позики, їх права та обов'язки.
5. Виконання договору позики.
6. Наслідки порушення договору позичальником.
7. Оспорювання договору позики.
8. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником.
9. Новація боргу у позикові зобов'язання.
10. Поняття, предмет і правова характеристика кредитного договору.
11. Сторони кредитного договору, їх права та обов'язки.
12. Форма кредитного договору.

13. Співвідношення договору позики і кредитного договору.
14. Відмова від надання або одержання кредиту.
15. Проценти за кредитним договором та порядок їх зміни.
16. Змінювана процентна ставка.
17. Комерційний кредит: поняття та правова характеристика.
18. Товарний кредит: поняття та правова характеристика.
19. Правові наслідки недійсності кредитного договору.
20. Особливості регулювання відносин за договором про надання споживчого кредиту
- Поняття і правова характеристика договору банківського вкладу (депозиту).
22. Сторони договору банківського вкладу (депозиту), їх права та обов'язки.
23. Форма договору банківського вкладу.
24. Види банківських вкладів. Особливості їх виконання.
25. Проценти на банківський вклад.
26. Внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою.
27. Договір банківського вкладу на користь третьої особи.
28. Виконання і припинення договору банківського вкладу.
29. Ощадна книжка: поняття і правове значення.
30. Ощадний (депозитний) сертифікат: поняття і правове значення.
31. Співвідношення ощадної книжки та ощадного (депозитного) сертифікату.

Завдання

1. Савченко звернувся до Корольова з проханням надати позику у розмірі 25 000 дол. США. Корольов позичив гроші строком на 3 роки за умови сплати 7 процентів річних, які мають виплачуватися щорічно.

Савченко надав Корольову відповідну розписку, в якій зазначив, що він одержав кошти у розмірі 25 000 дол. США з щорічною виплатою 7 процентів річних протягом трьох років після одержання коштів.

Через два роки після одержання коштів Савченко перестав виплачувати Корольову проценти. По закінченню строку, на який Савченко брав кошти, він взагалі їх відмовився повертати, посилаючись на наступне: по перше, відповідно до чинного законодавства надання *кредитів* фізичним особам в іноземній валюті в Україні заборонено; по-друге, іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, встановлених законом, а тому *використовувати іноземну валюту для розрахунків на території України за зобов'язаннями між фізичними особами не допускається*, оскільки, по-третє, *зобов'язання має*

бути виражене і виконуватися у гривнях. Тому Савченко вважає, що кошти він отримав з порушенням вимог закону. Крім того, ним у розписці не було вказано його зобов'язання щодо повернення позики.

Корольов звернувся до суду з позовом про повернення суми позики, з урахуванням індексу інфляції, процентів за весь час, а також сплати 3% річних і пені у розмірі подвійної облікової ставки Національного банку України за період прострочення.

На яке питання розраховане завдання?

Обґрунтуйте правову позицію Савченко.

Яке рішення має ухвалити суд?

Яке правове значення розписки?

Який зміст розписки?

У разі, якщо суд ухвалить рішення про задоволення вимог позивача (повністю або частково), в якій валюті може мати місце таке стягнення (суми позики, інфляційних нараховань, процентів, 3% річних, пені пені)?

2. Між банком «Фінансові ініціативи» і Панковою був укладений кредитний договір, за умовами якого Панковій було надано кошти в сумі 100 000 грн, які вона зобов'язувалася повернути з урахуванням нарахованих на них процентів через 2 роки після укладення договору.

Однак Панкова вчасно свій обов'язок не виконала, тому банк звернувся до суду з позовом про примусове стягнення суми кредиту (100 000 грн), нарахованих процентів річних за ставкою 18 %, пені за ставкою 3 % за кожен день по рушення зобов'язання та штрафу в розмірі 15 000 грн.

Панкова подала до суду зустрічний позов, у якому просила визнати укладений договір недійсним. Свої вимоги вона обґрунтовувала тим, що під час укладення цього договору було порушено вимогу про письмову форму (ст. 1055 ЦК України), оскільки, по-перше, для укладення договору нею було підписано заяву про приєднання до типового договору, умови якого містилися на сайті банку; по-друге, під час укладення договору ніхто не ознайомив її з повним текстом договору, а порадили зайти на сайт банку для ознайомлення з цими умовами; по-третє, наразі встановити, до якої саме редакції договору вона приєдналася, неможливо, бо редакції договору на сайті постійно змінюються банком в односторонньому порядку, але дату зміни встановити неможливо.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити цю справу?

Який вид кредитного договору був укладений?

Який порядок укладання кредитного договору?

Які обов'язки банку до та під час укладення кредитного договору?

Паспорт споживчого кредиту: поняття, зміст, значення.

3. Мироненко з метою придбання побутової техніки звернувся до банку «Кредитна допомога» для одержання кредиту строком на один рік, на що одержав згоду. Для використання кредитних коштів банк видав Мироненку кредитну картку. Після повернення кредитних коштів Мироненко звернувся до банку і повернув кредитну картку уповноваженому працівнику банку. Через шість місяців після цього Мироненко дізнався про кредитну заборгованість перед банком за закритим рахунком (кредитною картою, яку він повернув до банку). Після проведеного банком службового розслідування було встановлено, що працівник банку, який приймав від Мироненка кредитну картку, самовільно зняв кредитні кошти, які обліковувалися на ній, за що був звільнений з посади і притягнутий до кримінальної відповідальності. Банк «Кредитна допомога» заявив вимогу до Мироненка про повернення кредитних коштів, знятих з його кредитної картки, із наступним стягненням сплачених коштів з винного працівника банку. Мироненко не погоди вся і звернувся за консультацією до адвоката.

На яке питання розраховане завдання?

Яке вирішення повинен запропонувати адвокат?

Проведіть правовий аналіз ситуації.

Який порядок використання кредитних карток?

Як проводиться закриття кредитного рахунку після повернення кредиту та сплати процентів?

Хто в даному випадку є потерпілим?

Який спосіб захисту права чи інтересу потерпілого є належним?

4. При купівлі у спеціалізованому магазині дорогого комп'ютера Міхно звернувся до банку «Міжнародний» для одержання кредиту на оплату комп'ютера. Представник банку, який знаходився в магазині, оформив кредитний договір і видав кредитну картку, за допомогою якої Міхно розрахувався за придбаний комп'ютер.

Через десять днів після купівлі комп'ютера Міхно звернувся до магазину з проханням обміняти придбаний комп'ютер на комп'ютер іншої моделі з доплатою. Однак у магазині такої моделі не виявилось і Міхно вирішив повернути придбаний комп'ютер до магазину, на що отримав відмову. У той же день Міхно звернувся до банку з вимогою про розірвання кредитного договору, у відповідь на яку банк заявив про необхідність повернення коштів, одержаних за кредитним договором і сплатити проценти за період користування кредитом за встановленою кредитним договором ставкою. Не погодившись з вимогою банку, Міхно звернувся до суду з позовом про розірвання кредитного договору. Суд відмовив у задоволенні позову, посилаючись на неналежний спосіб

захисту порушеного права.

На яке питання розраховане завдання?

Якими правами наділений покупець у разі придбання товару у кредит?

Які правові наслідки відмови позичальника від кредитного договору?

Наскільки правомірно відмовив суд у позові Міхно?

Змодельуйте аргументи сторін у судовій справі.

5. Ничипорук 14 грудня 2022 р. уклав з банком «Добробут» договір банківського вкладу, за яким вніс на депозитний рахунок 150 000 грн. строком на один рік із виплатою 15 % річних. Умовами депозитного договору передбачалося повернення банківського вкладу і виплата процентів за ним по закінченню строку договору на поточний рахунок вкладника, відкритий у цьому ж банку.

Ничипорук 15 грудня 2023 р. звернувся до банку із заявою видати йому всю суму вкладу з нарахованими процентами. Банк відмовив, посилаючись на те, що кошти з депозитного рахунку були перераховані на його поточний рахунок, а тому договір банківського вкладу припинився.

Ничипорук зняв із свого поточного рахунку перераховані з депозитного рахунку гроші лише 09 лютого 2024 р. При цьому ним було встановлено, що проценти за банківським вкладом з 14 грудня 2023 р. нараховувалися з урахуванням ставки за поточним рахунком. Він звернувся до банку з вимогою сплатити йому за весь період (до 09 лютого 2024 р.) проценти за банківським вкладом, виходячи з розміру процентної ставки 15 %, відповідно до ч. 5 ст. 1061 ЦК України. Банк відмовив Ничипоруку, посилаючись на те, що договір банківського вкладу, який передбачав виплату процентів на депозит у розмірі 15% припинив свою дію 14 грудня 2023 р., а тому правові підстави нарахування та виплати 15% річних – відсутні.

Не погодившись із відмовою банку, Ничипорук звернувся до суду з аналогічним позовом.

На яке питання розраховане завдання?

Яка правова природа договору банківського вкладу?

Яка правова природа процентів за договором банківського вкладу?

Яке рішення має ухвалити суд?

Які істотні умови депозитного договору?

Які підстави та порядок припинення договору банківського вкладу?

Чи має банк в односторонньому порядку змінювати процентну

ставку за договором банківського вкладу?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.
4. Про затвердження Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні : постанова Правління Національного банку України від 25.09.2018 р. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>
5. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top>.
6. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.
7. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 180–185.
8. Берназ-Лукавецька О. М., Кірсанов О. В. Проблемні аспекти кредитних договорів в Україні та міжнародному просторі. Морська безпека: 2023, № 2. С. 7 - 12.
9. Іванов Ю. Ф. Цивільне право України : Навч. посіб. у 2 т. / Ю. Ф. Іванов, О. В. Куриліна, М. В. Іванова. 2-ге вид. доповн. і переробл. Т. 1. Київ : Алерта, 2019. 342 с.
10. Короед С. О. Проценти при порушенні договору грошової позики (кредиту) в світлі висновків Конституційного суду України. *Київський часопис права*. 2022. №2. С.20 – 25.
11. Кривенко Ю. В. Банківські договори в системі цивільно-правових договорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2022. Вип. 73: Ч. 1. С. 81 – 85.
12. Лепех С. М. Зобов'язання за договором банківського вкладу (депозиту): сучасний стан та перспективи законодавчого регулювання. Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції:

монографія / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Львів - Торунь: Ліга-Прес, 2021. С. 490-518.

13. Муляр М. С. Цивільно-правове регулювання споживчого кредитування в Україні: дис. . . . канд. юрид. наук :12.00.02. К.: 2019. 243 с.

14. Оприско М. Проблеми захисту прав сторін договору позики, пов'язані з недоліками його оформлення. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2020. Вип. 70. С. 160-169.

15. Плавич І. В. Проблеми правового регулювання форми договору позики в цивільному законодавстві України. *Альманах права*. 2021. Вип. 12. С. 306–311.

16. Плавич І. В. Щодо матеріального об'єкта зобов'язання, що виникає на підставі договору позики, за цивільним законодавством України / І. В. Плавич. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. - Київ:Юрид. думка, 2021, Вип. 90. - С.78-91.

17. Янишен В. П. Закон України «Про споживче кредитування»: нові стандарти захисту прав позичальників. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 52–62.

18. Янишен В. П. Законодавче забезпечення відновлення кредитування. *Теорія і практика правознавства*. 2018. № 2 (14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/>.

Тема 23. Банківський рахунок

Питання для самостійного вивчення

1. Нормативно-правове регулювання відносин із відкриття, використання й закриття банківських рахунків.
2. Поняття й юридична характеристика договору банківського рахунку.
3. Предмет договору банківського рахунку.
4. Сторони і зміст договору банківського рахунку.
5. Банківська таємниця: поняття, зміст, суб'єкти. Порядок розголошення.
6. Порядок укладення і форма договору банківського рахунку.
7. Види і цільове призначення банківських рахунків.
8. Черговість виконання банком розрахункових документів клієнта.
9. Відповідальність банківської установи за неналежне виконання операцій за рахунком клієнта.
10. Обмеження права розпорядження коштами на банківському рахунку.
11. Припинення договору банківського рахунку.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
3. Про платіжні послуги: Закон України від 05.04.2001 р. № 1591-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
4. Про валюту і валютні операції : Закон України від 30.06.2021р. № 2473-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.
5. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
7. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
8. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
9. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків: постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 р. № 162. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
10. Про затвердження Інструкції про виконання міжбанківських платіжних операцій в Україні в національній валюті : постанова Правління Національного банку України від 03.03.2022 р. №16. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016500-23#Text>
11. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : постанова Правління Національного банку України від 25.09.2018 р. № 103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>.
12. Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів : постанова Правління Національного

банку України від 29.07.2022 р. №164. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#n7>

13. Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці : постанова Правління Національного банку України від 14.07.2006 р. №267. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text>.

14. Про деякі питання застосування Цивільного кодексу України в банківській діяльності : лист Нац. банку України від 18.08.2004 р. № 18-111/3249-8378. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v8378500-04#Text>.

15. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю.С Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 185-191.

16. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.

17. Безклубий І. А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми: монографія. Київ : Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2005. 378 с.

18. Безклубий І. А. Ознаки банківського правочину. *Право України*. 2012. № 9. С. 156–166.

19. Гетьман В., Дикий О. Нові підходи до застосування законодавства під час вирішення договірних спорів: практика ВС. *Юрист і закон*. 2019. № 37. URL : https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA013127.

20. Ісаєв А. М. Цивільно-правова характеристика договору емісії електронних грошей. *Теорія і практика правознавства* : 2018. Вип. 2 (14). С. 1–15. URL : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

21. Калашнікова О. О. Договір банківського рахунку як різновид банківських правочинів. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iNweMwRm3QUJ:irbis-nbuv.gov.ua/>.

22. Кльоба Л. Г. Оцінювання рівня інноваційності банківських продуктів і послуг. *Ефективна економіка*. 2016. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5024>.

23. Кравченко І. С., Дрозд І. В. Сучасний стан і перспективи розвитку Національної системи масових електронних платежів на ринку банківських платіжних карток в Україні. *Вісник Університету банківської*

справи Національного банку України. 2014. № 2 (20). С. 141–148.

24. Мітій О. Д. Особливості цивільно-правової відповідальності банків у формі відшкодування збитків за порушення цивільних прав клієнтів. *Форум права*. 2009. № 3. С. 455–460. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis.

25. Панова Л. Деякі питання правової природи договору еквайрінгу. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 47–53.

26. Таргоній Ю.Я. Ознаки договору умовного зберігання (ескроу) за законодавством України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. № 60 (2022). С. 175-183. <https://doi.org/10.15330/apiclu.60.175-183> 2.

27. Таргоній Ю. Ескроу-агент як сторона договору рахунка умовного зберігання (ескроу). *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. Вип. 2 (34). С. 142-147. <http://dx.doi.org/10.35774/app2023.02.142> 3.

28. Таргоній Ю. Бенефіціар як учасник правовідношення, що виникає із договору рахунка умовного зберігання (ескроу). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2023. Вип. 77. С. 119–125. <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2023.77.119>

29. Таргоній Ю.Я. Розірвання договору рахунка умовного зберігання (ескроу) та ліквідація банку, в якому він відкритий, як підстави його припинення згідно законодавства України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 01. С. 239-242. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.41>

Тема 24. Факторинг

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття договору факторингу
2. Предмет договору факторингу
3. Ціна та інші умови договору факторингу
4. Сторони в договорі факторингу, їх права та обов'язки
5. Правове положення боржника, право грошової вимоги до якого відступається за договором факторингу
6. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги
7. Відповідальність за договором факторингу

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

2. Про факторинг: Закон України від 03.06.2025 р. № 4466-IX / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4466-20#Text>.
3. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n1134>.
4. Про міжнародний факторинг : Конвенція УНДРУА № 995_210 від 28 травня 1988 р. (дата приєднання України – 11.01.2006 р. ; дата набрання чинності для України – 01.07.2007 р.). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_210.
5. Постанова КГС ВС від 03.06.2020 у справі № 916/1410/19. / Верховний Суд. URL : [m http://reyestr.court.gov.ua/Review/89625064](http://reyestr.court.gov.ua/Review/89625064)..
6. Постанова ВП ВС від 10.11.2020 № 638/22396/14-ц. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93217995>.
7. Постанова ВП ВС від 16.03.2021 № 906/1174/18. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96342866>.
8. Постанова КГС ВС у справі № 906/1174/18 від 04.09.2019 р. / Верховний Суд. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84094678>.
9. Постанова ОП КГС ВС у справі № 916/2286/16 від 17.01.2020 р. / Верховний Суд. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87129078>.
10. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до [іспитів](#) / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 191–193.
11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.
12. Верес І. Поняття та правова природа договору факторингу. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2012. № 5. С. 89–92.
13. Іваницький А. В. Співвідношення договору факторингу з окремими видами договорів в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. URL : http://apnl.dnu.in.ua/4_2019/12.pdf.
14. Мороз М. В. Розмежування договорів факторингу та відступлення права вимоги (на матеріалах судової практики). *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 109–111.
15. Пушай В. І. Проблемні аспекти здійснення заміни осіб у зобов'язаннях. *Форум права*. 2013. № 3. С. 502–506. URL : <http://nbuv.gov.ua/>

UJRN/FP_index.htm_2013_3_84.

16. Гаран, О. В. (2022). Окремі питання правового розуміння факторингу. *Правова держава*, (44), 93–100. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.44.245082>.

17. Кучерявий, Д. В. Договір факторингу за законодавством України. *Часопис Київського університету права*. - 2023. - № 4. - С. 98-102

Тема 25. Розрахунки

Питання для самостійного вивчення

1. Форми розрахунків
2. Готівкові розрахунки
3. Роль платіжних систем при безготівкових розрахунках.
4. Види безготівкових розрахунків, їх характеристика та порядок проведення.
5. Правова характеристика розрахунків із застосуванням платіжних доручень.
6. Розрахунки за акредитивами. Види акредитивів.
7. Розрахунки за інкасовими дорученнями.
8. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

Список нормативно-правових актів та літератури

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 №2121-III. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 №2473-VIII. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.

3. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.07.1995 №265/95-ВР. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

4. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 №679-XIV. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

5. Про обіг векселів в Україні Закон України від 05.04.2001 №2374-III. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14#Text>.

6. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 №1591-IX. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>.

7. Міжнародні правила по інкасо : Міжнародна Торговельна Палата 01.01.1996 р. № 522. Інформаційно-аналітична система по законодавству України Консультант. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=057BN7B322&abz=83U7O>.

8. Правила системи електронних платежів Національного банку України : Рада Платіжної організації системи електронних платежів Національного банку України протокол від 13.07.2017 № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr001500-17#Text>.

9. Про деякі питання здійснення безготівкових розрахунків в Україні в умовах особливого періоду : постанова Правління Національного банку України від 16.10.2024 № 125. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125500-24#Text>.

10. Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні : постанова Правління Національного банку України від 28.12.2018 №162. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18#Text>.

11. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : постанова Правління Національного банку України від 29.07.2022 № 163. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>.

12. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків від 29.07.2022 №162. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>.

13. Про затвердження Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні : постанова Правління Національного банку України від 25.09.2018 №103. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>.

14. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>.

15. Про затвердження Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними : постанова Правління Національного банку України від 29.09.2022 №210. Законодавство України:

база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0210500-22#Text>.

16. Про затвердження Положення про відкритий банкінг в Україні : постанова Правління Національного банку України від 25.07.2025 №80. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0080500-25#Text>.

17. Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями : постанова Правління Національного банку України від 02.01.2019 №2. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-19#Text>

18. Про затвердження Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період : постанова Правління Національного банку України від 5.05.2018 № 51. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051500-18#Text>.

19. Про затвердження Положення про порядок дій щодо забезпечення здійснення безготівкових розрахунків, якщо немає засобів зв'язку для виконання міжбанківських платіжних операцій у національній валюті : постанова Правління Національного банку України від 16.12.2022 № 244. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0244500-22#Text>.

20. Про затвердження Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів : постанова Правління Національного банку України від 29 липня 2022 року № 164. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0164500-22#Text>.

21. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами : постанова Правління Національного банку України від 3.12.2003 № 514. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>.

22. Про окремі питання, пов'язані з визначенням ознак еквайрингу платіжних інструментів : постанова Правління Національного банку України від 28.08.2025 №103. Законодавство України: база даних / Верхов. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-25#Text>.

23. Уніфіковані звичаї і правила щодо документарного акредитива (UCP-600) : Міжнародна Торговельна Палата від від 01.01.2007 №600. Інформаційно-аналітична система по законодавству України Консультант. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=00GTQ81A59>.

24. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 30.05.2018 у справі № 916/2789/16. Єдиний державний ре-

еєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74456163>.

25. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 19.09.2018 у справі № 914/3931/13. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76690210>.

26. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 15.01.2020 у справі № 914/261/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86999714>.

27. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 28.01.2021 у справі № 910/2735/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94489724>.

28. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 14.07.2021 р. у справі № 917/511/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98454022>.

29. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 23.11.2021 у справі № 904/2741/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101634150>.

30. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 19.02.2025 у справі № 910/8436/23. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125291941>.

31. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 23.04.2025 у справі № 910/3176/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126866787>.

32. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 07.05.2025 у справі № 703/1211/24. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127296723>.

33. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 28.05.2025 у справі № 757/14963/23-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127825767>.

34. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 12.06.2025 у справі № 910/25711/13. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128067460>.

35. Аванесова І. А. Культура захисту споживачів платіжних послуг при переході права власності на валютні цінності. *Фінанси України*. 2019. № 7. С. 113-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_7_8.

36. Антонюк П. П., Марченко Ю. А. Класифікація інструментів безготівкових розрахунків в Україні згідно норм чинного законодавства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 12 (2). С. 8-11. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_12\(2\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2017_12(2)_4).

37. Архірейська Н. В., Кучкова О. В. Сучасні тренди платіжного ринку України – безготівкові розрахунки та електронні гаманці. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8969>.

38. Бабаскін А. Ю., Лихолат А. О. Договір банківського рахунку як підстава для відкриття банком розрахункового рахунку небанківському надавачу платіжних послуг та особливості його правового регулювання. *Правова держава*. 2023. Вип. 34. С. 399-409. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2023_34_35.

39. Брайченко, С.; Колісник, А.; Майстренко, С.; Фоменко, В. Правові аспекти організації безготівкових розрахунків у діяльності суб'єктів господарювання. *Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір»* 2021, № 2 (42). С.45-50. URL: [https://doi.org/10.18371/fp.2\(42\).2021.174864](https://doi.org/10.18371/fp.2(42).2021.174864).

40. Васильців, Т. Г., Лупак, Р. Л., Наконечна, Н. В. Стан і тенденції розвитку ринку електронних платежів в Україні: висновки для його державного регулювання. *Академічні візії*. 2025. № 41. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/1799>.

41. Волкова В. В., Волкова Н. І., Криворучко А. С. Розвиток платіжних послуг у контексті інституційної стратегії Національного банку України до 2025 року. *Ефективна економіка*. 2023. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_9_47.

42. Волохата В.С. Міжнародний досвід розвитку ринку платіжних карток і проблеми функціонування платіжних карток в Україні. *БізнесІнформ*. 2022. № 4. С. 119-124. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2022&abstract=2022_4_0_119_124.

43. Головка О. Г., Мороз О. К. Особливості розвитку ринку електронних платіжних систем в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 976–980.

44. Євдокімова М. О. Стан готівкового грошового обігу та безготівкових розрахунків в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 1. С. 98-103.

45. Квасній, Л., Ахек'ян, А., Моравська, О. Проблеми державного регулювання ринку електронних платежів в Україні. *Review of transport economics and management*. 2025. № 13 (29). С. 15–24. URL: <https://doi.org/10.15802/rtem2025/338458>.

46. Ковальчук, Т. Роль технологій у глобалізації платіжних послуг. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 33. С. 151-155. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.26>.

47. Колісник А. С., Пилипишин С. С., Авраменко О. Л., Потапенко Л. В. Правове забезпечення безготівкових розрахунків у господарській діяльності. *Вісник Університету банківської справи*. 2020. № 3. С. 123–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2020_3_19.

48. Лешанич Л. В. Акредитив як найкраща форма безготівкового

розрахунку. *Право і суспільство*. 2017. № 6 (2). С. 128-130. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2017_6\(2\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2017_6(2)_23).

49. Лобач, О.М., Кравченко, Н. Г. . Фінансово-правова природа послуг на платіжному ринку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. Т. 1 № 42. С. 41–50. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.1.42.2022.3637>.

50. Орлик О. В., Гострик О. М. Аналіз ринку безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 1-2. С. 34-41.

51. Пожидаєва М. А. Еволюція використання електронних платіжних інструментів: фінансово-правовий аспект. *Правові горизонти*. 2020. № 20 (33). С. 82–87.

52. Пустовіт Ю. Ю. Панченко А. І. Правове регулювання безготівкових розрахунків в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 5 (4). С. 11-14. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_5\(4\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_5(4)_5).

53. Пшик Б.І. Безготівкові розрахунки населення в умовах розвитку цифрової економіки: сучасні виклики в Україні. *Ефективна економіка*. 2023. № 9. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.1>.

54. Ситник І. П., Головіна В. В. Bankid як спосіб верифікації для надання платіжних і адміністративних послуг у мережі Internet: світовий та український досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 11. С. 145-148.

55. Тивончук О. І., Хуснуллін І. А. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155>.

56. Фрадинський, О. Платіжні системи: сутність, еволюція та ризики функціонування. *Сталій розвиток економіки*. 2025. № 4 (55), С. 42-47. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-55-6>

57. Ханін І. Г., Сопін Є. О. Загальні тенденції розвитку ринку електронних платіжних послуг і проблематика забезпечення економічної ефективності їх надання. *Проблеми економіки*. 2022. № 2. С. 175-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2022_2_21.

58. Чуприна Л. В. Харіна Ю. В. Безготівкові розрахунки в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 4(2). С. 4-6. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_4\(2\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2018_4(2)_3).

59. Швагер О. А. Солдаткіна Д. О. Актуальні питання правового регулювання безготівкових розрахунків в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 57. С. 174-181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2018_57_24.

Тема 26. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Питання для обговорення

1. Поняття та види правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
2. Сторони у правочинах щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
3. Форма правочинів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, їх державна реєстрація та її значення.
4. Поняття та види ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності.
5. Поняття, загальна характеристика та зміст ліцензійного договору.
6. Поняття, загальна характеристика та зміст договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної.
7. Поняття та загальна характеристика та зміст договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Завдання

1. Петро Бобонич уклав ліцензійний договір з ТОВ «ЧАС» про використання запатентованого ним неінвазійного глюкометру – наручного годинника. Згідно з умовами договору, ТОВ «ЧАС» мало б здійснювати його виробництво та продаж продавцям для роздрібною торгівлі. А Петро Бобонич кожного кварталу повинен був отримувати винагороду у розмірі 2 % від вартості кожного виробленого неінвазійного глюкометру. Оскільки протягом восьми місяців від дати підписання договору винагороду П. Бобоничу так і не виплатили, він звернувся з вимогою щодо її виплати до директора ТОВ «ЧАС». Директор повідомив, *що обладнання ТОВ «ЧАС» не було придатне для виробництва винайденого П. Бобоничем годинника - глюкометра, а тому вони уклали субліцензійний договір з ТОВ «Іновації», за яким передали право на виробництво та продаж винаходу відповідному товариству. У цьому ж договорі вони передбачили, що винагороду винахіднику буде сплачувати не ТОВ «ЧАС», а ТОВ «Іновації».*

Проаналізуйте доводи та дії сторін у даній ситуації. Чи правомірні дії ТОВ «ЧАС»?

У яких випадках і за яких умов може бути укладено субліцензійний

договір?

Чи зміниться рішення, якщо у ліцензійному договорі буде передбачена згода ліцензіара на використання об'єкта інтелектуальної власності вказівкою на конкретного субліцензіата - ТОВ «Іновації»?

2. Програміст Ернест розробив комп'ютерну програму «MP Word», яка виявилася зручною програмою для роботи з текстом та його редагування. Після цього він уклав ліцензійний договір щодо використання даної програми з бюро перекладів «Дольче ВІТА», проте строк дії у ліцензійному договорі не вказав. Згодом до нього звернулися представники компанії «Тальянте», які прагнули доопрацювати програму й розпочати її серійний продаж. Як результат переговорів між Ернестом і компанією «Тальянте» було укладено договір «Про передавання комплексу виключних майнових прав на комп'ютерну програму «MP Word».

Після укладення договору компанія «Тальянте» вирішила розірвати ліцензійний договір, на що представник бюро перекладів «Дольче ВІТА» зауважив наступне:

1) умови ліцензійного договору бюро перекладів «Дольче ВІТА» не порушувалися;

2) договір про передавання виключних майнових прав на комп'ютерну програму «MS Word» не можна вважати укладеним, так як:
а) передавання виключних прав ще не відбулося, а досягнення згоди щодо всіх істотних умов і підписання договору не свідчать про факт його укладення; б) програміст Ернест відповідно до законодавства не отримав згоди ліцензіата на укладення договору про передавання виключних майнових прав;

3) укладення договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму «MP Word» не впливає на ліцензійні договори, які були укладені раніше, а це означає, що право розірвати договір із бюро перекладів «Дольче ВІТА» має лише програміст Ернест, який й надалі є ліцензіаром і тільки шляхом подання позову про це.

Проаналізуйте ситуацію й дайте правову оцінку кожному аргументу, який висунув представник бюро перекладів «Дольче ВІТА».

Чи змінилося б рішення завдання з огляду на те, що на момент укладення договору про передавання комплексу виключних майнових прав із програмістом Ернестом, компанія «Тальянте» не знала про існування ліцензійного договору з бюро перекладів «Дольче ВІТА»?

3. За замовленням картинної галереї «Морський Бриз» Антонов написав морський натюрморт (марина) і три його копії. За умовами договору художник зобов'язувався в майбутньому не створювати схожих картин і отримав оплату у розмірі 5 000 грн, а галерея безпосередньо:

право на одержання справедливої винагороди у разі кожного наступного продажу оригіналу художнього твору здійсненого будь-якими особами.

Протягом року галерея надсилала оригінал картини на різні виставки, а також розмістила її фотографію на своєму офіційному сайті із зазначенням ціни оригіналу й копій картини. За рік галерея продала три копії натюрморту вартістю по 20 000 грн за кожную. А на аукціоні оригінал було продано за 35 000 грн. Дізнавшись про продаж копій й оригіналу картини з преси і вважаючи, що його авторські права, які впливають зі ст. 430 ЦК України і договору, порушені, Антонов звернувся до адвоката з приводу роз'яснення таких питань:

Чи є картина відповідно до договору власністю галереї і чи має вона право використовувати її в будь-який спосіб?

Чи мала галерея відповідно до договору право розміщувати картину на своєму офіційному сайті?

Чи мала право галерея здійснювати копіювання і продаж копії картини?

Чи зобов'язана галерея за продаж морського натюрморту на аукціоні сплатити художникові справедливую винагороду? Чи можна вимагати сплату справедливої винагороди художникові за продаж копій картин проданих галереєю?

Хто має право укладати ліцензійні договори, чи впливає це на можливість укладення в подальшому договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності?

Чи зобов'язана особа, яка передає (відчужує) майнові права на об'єкт авторського права надати особі, яка набуває такі права, відомості про наявність укладених нею ліцензійних договорів?

Які правові наслідки порушення зобов'язання художником щодо створення схожих картин в майбутньому?

4. Один із власників Свідоцтва на торговельну марку «Острів мрій» Максименко уклав із ТОВ «Травелтур» ліцензійний договір про тимчасову згоду на безоплатне використання торгової марки строком до 01.11.2023 р. Проте до закінчення строку ліцензійного договору про це дізнався співвласник Юхимчук, який забажав сплати винагороди за використання торговельної марки, співвласником якої він є разом із Максименком і права на яку посвідчуються Свідоцтвом України на знак для товарів і послуг №224800. Крім того, ТОВ «Травелтур», у свою чергу, наголосило на тому, що, по-перше, відсутність реєстрації ліцензійного договору позбавляє права ліцензіара на звернення до суду за захистом порушеного права, а по-друге, воно не здійснювало використання торговельної марки, а отже, у будь-якому випадку не повинно сплачувати

винагороду.

Проте Юхимчук заперечив, наголосивши, що, по-перше, сам факт використання торговельної марки «Острів мрій» в господарській діяльності ТОВ «Травелтур» підтверджується придбаним ним товаром під торговою маркою «Острів мрій» у магазинах м. Київ 01.12.2023 р. і 20.01.2024 р., а по-друге, ліцензія – дозвіл на використання торговельної марки до 01.11.2023 р. і ліцензійний договір не можуть вважатися укладеними без обов'язкового зазначення в них умови щодо винагороди й способів її виплати, а також умови про те, що якість товарів, виготовлених за ліцензійним договором, не буде нижчою за якість товарів володільця свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови.

На яке питання розраховане завдання?

Проаналізуйте аргументи сторін. Чи обґрунтованою є позиція Юхимчука і ТОВ «Травелтур»?

Чи є придбаний Максименком товар під торговою маркою «Острів мрій» в магазинах м. Київ 01.12.2023 р. і 20.01.2024 р. доказом порушення прав на знак?

Чи можливе укладення ліцензійного договору щодо таких об'єктів як географічне зазначення і наукове відкриття? Вирішіть спір.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2811-20>
2. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-III URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
3. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15.12.1993 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
4. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3688-12>
5. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 20.02.2007 р. № 01-8/91 «Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v8_91600-07.
6. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 27.06.2008 р. № 01- 8/383/1 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності». URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v83_1600-08.

7. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 19.11.2013 № 01- 06/1658/2013 «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1658600-13>.

8. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17.04.2006 № 01-8/847 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на знаки для товарів і послуг (торговельну марку)». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_847600-06.

9. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав : постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10>.

10. Огляд практики Верховного суду у спорах щодо захисту прав інтелектуальної власності (окремі питання). Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2019 року – березень 2021р. URL: [intel vlasnist 27 05 2021.pdf](https://intel.vlasnist.27.05.2021.pdf) (court.gov.ua)

11. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 17.10.2012 р. №12 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

12. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на винахід (корисну модель) та видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16.07.2001 р. № 521. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

13. Інструкція про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 22.04.2005 р. № 247. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

14. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 197–204.

15. Договірні відносини щодо результатів наукової та науково-технологічної діяльності : монографія / В. О. Батова, О. В. Пічкур, Л. І. Работягова, О. О. Тверезенко ; за заг. ред. О. Ф. Дорошенка ; НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2013. 222 с.

16. Договірні форми розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права : монографія / за наук. ред. Н. М. Мироненко ; НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2014. 248 с.
17. Договори по розпорядженню майновими правами на об'єкти патентного права. Т. 1 : монографія / Г. О. Андрощук, Ю. Л. Борко, В. А. Васильєва та ін. ; за наук. ред. Н. М. Мироненко. Київ : НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2014. 279 с.
18. Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2013. 500 с.
19. Бойко Д. В. Правова природа доменних імен Інтернет: монографія. Харків: Право, 2013. 164 с.
20. Орлюк О. П. Управління правами інтелектуальної власності: монографія. Київ : Інтерсервіс, 2014. 178 с.
21. Капіца Ю. М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку. Київ: Академперіодика, 2017. 664 с.
22. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / І. М. Бенедисюк та ін. Київ : К.І.С., 2018. 424 с.
23. Якубівський І.С. Набуття, здійснення та захист майнових прав інтелектуальної власності в Україні: монографія. Львів, 2018. 522 с.
24. Якубівський, І. Об'єкти права інтелектуальної власності з позиції рекодифікації цивільного законодавства України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. № 2. С. 162-70, URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/1222>.

Тема 27. Комерційна концесія

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «договір комерційної концесії», його правова характеристика.
2. Складові елементи предмета договору комерційної концесії.
3. Сторони договору комерційної концесії та його форма.
4. Обов'язки сторін у договорі комерційної концесії.
5. Відповідальність за договором комерційної концесії.
6. Відмова від договору комерційної концесії та спеціальні підстави його припинення.
7. Правові наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення праволодільця як сторони в договорі комерційної концесії.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 204–207.

2. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатеєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатеєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.

3. Гладка О. В. Технологія як складова предмета договору комерційної концесії. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право. 2014. № 2 (17). С. 188–197.

4. Договір комерційної концесії: теорія, законодавство, судова практика: монографія / Г. О. Андрощук [та ін.] ; НДІ ІВ НАПрН України. Київ: НДІ ІВ НАПрН України, 2018. 212 с.

5. Договір комерційної концесії: особливості врегулювання правовідносин. *Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій*. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Dohovir-komertsiinoi-kontsesii.pdf>

6. Золота Л.В. Зміст франчайзингу: особливості договору комерційної концесії. *Нове українське право*. 2024. № 2. С. 14-20. <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.2.2>.

7. Кикоть П. Предмет договору комерційної концесії на використання об'єктів інтелектуальної власності у підприємстві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. Т. 1. № 73. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.73.21> .

8. Ментух Н. Правова природа договору комерційної концесії (франчайзингу). *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 1 (33).

9. Основи інтелектуальної власності : навч. посіб. для студ. ВНЗ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; за ред. О. П. Орлюк. Київ : Інтерсервіс, 2016. 382 с.

10. Первомайський О. О. Проблеми правового регулювання форми договору комерційної концесії за ЦК та ГК України. Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин : матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з 107 дня народж. В. П. Маслова, Харків, 17 лют. 2017 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харків. обл. осередок всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : Право, 2017. С. 151–154.

11. Пономарьова О. О. Договір комерційної концесії у сфері

медицини як інструмент сталого розвитку країни. Реформування патентного законодавства: етика, мораль, право : зб. наук. пр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 листоп. 2017 р.) / НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2018. С. 67–69.

12. Чернега В. Договір комерційної концесії за цивільним та господарським законодавством України (порівняльно-правове дослідження). *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 84–88.

Тема 28. Спільна діяльність

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору про спільну діяльність.
2. Види договору про спільну діяльність.
3. Поняття й юридична характеристика договору простого товариства.
4. Правовий режим майна учасників договору простого товариства.
5. Права й обов'язки учасників договору простого товариства.
6. Порядок відшкодування витрат і розподіл прибутку учасників у зв'язку із здійсненням спільної діяльності.
7. Відповідальність учасників за договором простого товариства.
8. Припинення договору простого товариства.

Завдання

1. Фермерське господарство «Самоцвіт» (далі – ФГ), що займалося вирощуванням ячменю, та ФОП Іщенко, який розводив корів та здійснював збут молочних виробів, вирішили укласти договір про «спільну роботу». Відповідно до зазначеного договору передбачалося об'єднати зусилля учасників по відгодовуванню корів та збуту молочних виробів. Обов'язки розподілялися таким чином: ФГ зобов'язувався надавати ФОП Іщенко солому, а останній – продавати зі знижкою певну кількість молочних виробів для їдальні ФГ.

Під час укладання договору виникли сумніви щодо можливості застосування в даному випадку норм, що стосуються договору про спільну діяльність.

На яке питання розраховано це завдання?

Надайте консультацію сторонам.

2. У червні 2023 р. Інститут права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України (далі – Інститут) та Адвокатське об'єднання «Дністрянський та партнери» (далі – АО) уклали договір про встановлення взаємовигідних і тривалих партнерських відносин.

Предметом договору було позначено – планування співробітництва у сфері науково-дослідної, навчально-методичної, організаційної, інформаційної, експертної, видавничої та іншої діяльності в галузі правознавства. Також в договорі були деталізовані мета, завдання та напрями співробітництва.

У рамках запланованого співробітництва Інститут за порадою АО придбав необхідну навчальну літературу за темою «Юридичний супровід діяльності кредитних спілок», проте АО тривалий час не надавало Інституту програму семінару за вказаною тематикою та не вказувало вартості участі у ньому.

У січні 2024 р. набув чинності новий Закон України «Про кредитні спілки», в результаті чого придбана Інститутом література виявилася непридатною для використання в навчальному процесі.

Інститут звернувся з позовом до АО про відшкодування вартості придбаної літератури. Позовні вимоги були обґрунтовані порушенням відповідачем договору про встановлення взаємовигідних і тривалих партнерських відносин.

*На яке питання розраховано це завдання?
Дайте правову оцінку спору.*

3. З метою спільного виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції три фермерських господарства уклали договір простого товариства. ФГ «Врожай» вказаним договором було уповноважено на ведення спільних справ простого товариства (оператор спільної діяльності) з обмеженням можливості укладення договорів на суму, що перевищує 200 000 грн. На підставі укладеного договору інші учасники видали ФГ «Врожай» довіреність, де вказаного обмеження передбачено не було. Нехтуючи обмеженням при укладенні договору поставки пшеничного зерна на суму 250 000 грн., ФГ «Врожай» пред'явило лише довіреність.

У результаті цього інші учасники простого товариства звернулися до суду з вимогою про визнання недійсним договору поставки як вчиненого з перевищенням оператором спільної діяльності своїх повноважень і збиткового (у зв'язку із прогнозованим зростанням вартості пшеничного зерна).

*На яке питання розраховано це завдання?
Як слід вирішити справу?*

4. АТ «Інжиніринг» та ТОВ «Житлобуд» уклали договір простого товариства, за яким учасники зобов'язувалися об'єднати вклади та спільно діяти з метою будівництва і введення в експлуатацію житлового

будинку. Внесок ТОВ «Житлобуд» складала будівельні матеріали, право користування обладнанням та грошові кошти. Внесок АТ «Інжиніринг» складався з грошових коштів і права на проектну документацію на будівництво. ТОВ «Житлобуд» в повному обсязі внесло свій внесок, проте АТ «Інжиніринг» ухилялося від внесення грошових коштів з посиланням на світову фінансову кризу і падіння цін на житлову нерухомість.

ТОВ «Житлобуд» звернулося із позовом до АТ «Інжиніринг» і вимагало в судовому порядку стягнення суми внеску з відповідача, який його не вніс у спільну діяльність, у строки, передбачені договором, а також стягнення пені у розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми боргу на підставі Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошового зобов'язання». У відзиві на позов АТ «Інжиніринг» посилялося на те, що примушувати в судовому порядку учасника до внесення свого внеску інший учасник не має права, оскільки це суперечить природі відносин простого товариства, які мають фідучіарний характер (участь у них є справою добровільною і якщо вона не розпочалася, то примусово встановлена бути не може). Більше того, як вказував відповідач, при укладенні договору не було залучено професійного оцінювача задля надання оцінки вкладам учасників, а сам договір не був зареєстрований у податковому органі, у зв'язку із чим цей договір взагалі є неукладеним.

На яке питання розраховано це завдання?

Як слід вирішити справу?

Що може вноситися в якості вкладу учасниками простого товариства?

Який правовий режим майна учасників?

5. Між ТОВ «Кентавр» та Державною установою «Дрогобицька виправна колонія» (далі – ДУ) було укладено договір про спільну діяльність (договір простого товариства), за яким сторони зобов'язувалися спільно діяти з метою обслуговування залізнично-дорожнього перевезення матеріалів (гранітів), що добуваються сторонами в кар'єрах, розташованих поблизу один одного. На підставі вказаного договору ДУ було внесено право користування тепловозами, депо, що належали ДУ на праві власності, а також право користування під'їзними коліями. У свою чергу, ТОВ «Кентавр» внесло грошовий вклад у розмірі 20 000 000 грн., за рахунок яких за спільною згодою обох учасників було придбано нові вантажні вагони на суму 15 000 000 грн. (на боці покупця виступали обидва учасники; ТОВ «Кентавр» «Кентавр» здійснило оплату вагонів; до автоматизованого банку даних парку вантажних вагонів в якості власника вагонів було внесено ДУ), що почергово (протягом однакових за тривалістю проміжків часу)

використовувалися сторонами для перевезень гранітів, та здійснено капітальний ремонт тепловозів та депо (5 000 000 грн.).

У подальшому ТОВ «Кентавр» було визнано банкрутом і щодо нього було відкрито ліквідаційну процедуру. В рамках справи про банкрутство ТОВ «Кентавр» звернулося із заявою до ДУ про визнання права власності на вагони та стягнення з ДУ 5 000 000 грн. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що у зв'язку з припиненням договору простого товариства внесені грошові кошти набули майнової форми вкладу у вигляді вагонів, а 5 000 000 грн. фактично залишилися у ДУ як у власника тепловозів та депо, які ремонтувалися за рахунок цих коштів.

Як слід вирішити справу?

Які підстави та наслідки припинення договору простого товариства?

Список нормативно-правових актів та літератури:

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>.

2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.

4. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

5. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2#w121>.

6. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.

7. Резнікова В. В. Ділова репутація, ділові зв'язки та інші нематеріальні активи як вклади до спільної господарської діяльності у

формі простого товариства. *Підприємництво, госп-во і право*. 2004. № 12. С. 100-103.

8. Резнікова В. В. Проблемні аспекти здійснення спільної господарської діяльності в Україні. *Право України*. 2005. № 2. С. 48–51.

9. Таран О. Г. Багатосторонні договори в цивільному праві України дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Прикарпатський національний університет імені В Стефаника. Івано-Франківськ, 2013. 233 с.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Серія «Коментарі та аналітика». Харків: Право, 2015. 496 с.

11. Постанова ВС у складі КГС від 18.05.2023 р. у справі № 910/7975/21 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/111739064>.

12. Постанова ВС у складі КГС від 01.07.2021 р. у справі № 917/549/20 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98083116>.

13. Постанова ВП ВС від 10.04.2019 р. у справі № 916/2500/15 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81691823>

14. Постанова ВС у складі КЦС від 12.09.2018 р. у справі № 753/23878/15-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76536212>

15. Постанова ВС у складі КГС від 23.10.2019 р. у справі № 904/8549/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85207445>

Тема 29. Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи

Питання для обговорення

1. Поняття «публічна обіцянка винагороди» та її види.
2. Зміст зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
3. Зміст зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу.
4. Сторони і зміст зобов'язання із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення. Підстави його виникнення.

5. Надання звіту гестором про вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

6. Зміст зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я й життя фізичної особи. Підстави його виникнення.

7. Поняття реальної загрози для здоров'я й життя фізичної особи.

8. Сторони і зміст зобов'язання, що виникає у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Обсяг відшкодування.

Завдання

1. У березні 2023 р. Карпова звернулася до суду з позовом до ТОВ «Блискавка» з вимогою стягнути 350 000 грн премії за маркетинговою акцією, 100 000 грн у відшкодування моральної шкоди і 200 000 грн винагороди за ігровими білетами.

Свої вимоги обґрунтовувала тим, що у 2021 р. від ТОВ «Блискавка» на її адресу надійшло повідомлення з пропозицією взяти участь в акції, згідно з якою необхідно у період з 10 по 20 вересня 2021 р. замовляти товари, а по закінченню акції визначався переможець, якому виплачувалася премія в розмірі 350 000 грн. Вона взяла участь в акції й виконала усі умови, після чого отримала лист, з якого вбачалося, що вона є переможцем, а її виграш становить 350 000 грн.

Крім того, починаючи з липня 2021 р. на її адресу надсилалися листи з ігровими білетами, за якими вона повинна була отримати одночасно з основною сумою премії за оголошеною маркетинговою акцією, ще й винагороду за ігровими білетами на загальну суму 200 000 грн. Вона взяла участь в акції і неодноразово отримувала повідомлення про виграш призу, однак його вручення відкладалося, разом із тим пропонувалося замовити й оплатити ще товари, що вона і робила. Також за кожним ігровим білетом їй пропонувалася сума винагороди у разі, якщо вона замовить товар на суму, вказаному в ігровому білеті, що нею було виконано.

Яке рішення має прийняти суд?

Чи виникло зобов'язання між Карповою та ТОВ «Блискавка»?

2. Андрійчук під час прогулянки в парку знайшов йоркширського тер'єра.

Через декілька днів він побачив оголошення, де було обіцяно винагороду особі, яка поверне йоркширського тер'єра, і вказано номер телефону. Жіночий голос за вказаним номером телефону назвав адресу, куди слід доставити собаку. Власник квартири Чернишов визнав собаку своєю, але відмовився її прийняти. Також з'ясувалося, що Чернишов оголошення не давав, а вказаний в ньому номер телефону належить

сусідці по квартирі Івченко, з якою Чернишов перебував у неприязних стосунках.

На яке коло питань розраховане завдання?

Чи повинен Чернишов прийняти свого собаку, виплатити винагороду Андрійчуку і відшкодувати витрати, пов'язані з утриманням собаки?

3. Горовий вирішив побудувати на дачі теплицю. У магазині будматеріалів він пригадав, що в його сусіда по дачі Дьоміна, що має І групу інвалідності, покрівля сараю дуже стара і протікає під час дощу, внаслідок чого всередині утворилася пліснява й неприємний запах. Горовий вирішив допомогти сусідові. Він придбав 10 листів шиферу і привіз із власними будматеріалами їх на дачу. Дьомін на той час перебував у Харкові і тому Горовий вирішив покласти шифер самостійно до його приїзду. Коли Дьомін повернувся, то був здивований турботою сусіда. У нього виник ряд запитань.

Чи мав право Горовий вчиняти будь-які дії з майном, що не належить йому на праві власності?

Чи зобов'язаний Дьомін сплачувати гроші за придбаний Горовим шифер?

Чи має він оплатити вартість виконаних робіт Горовому, адже договір підряду вони не укладали?

4. Шевченко 25 лютого 2022 р. внаслідок обстрілів була змушена виїхати до Польщі. Вона проживала у квартирі одна, і тому попросила сусіда Яценка періодично заходити до квартири, на що той погодився. Коли Яценко після від'їзду Шевченко першого разу зайшов до квартири, то виявилось, що підлога в кухні й коридорі скрізь залита водою. Після огляду з'ясувалося, що вода тече з тріснутою труби батареї опалення. Самостійно Яценко усунути протікання не зміг і викликав сантехніка, який замінив пошкоджену частину труби. Робота сантехніка була оплачена Яценком (видана квитанція).

Після повернення Шевченко, Яценко розповів про вчинені ним дії та попросив власницю квартири повернути гроші, витрачені ним на оплату роботи сантехніка і придбання труби (є чек), а також сплатити за прибирання квартири від залишків води та догляд за нею під час вимушеної відсутності Шевченко. Вона не погодилася, зазначив, що протікання води було і до від'їзду і воно було не настільки критичним щоб викликати майстра й проводити ремонтні роботи; що підлога могла просохнути самостійно після відключення опалення, а на кухні взагалі на підлозі кафельна плитка, якій нічого не загрозувало.

Як слід вирішити спір? Чи стала Шевченко боржником, а Яценко кредитором? Обґрунтуйте відповідь.

5. Ігнатов, проходячи поряд із недобудованою спорудою, побачив дівчину, яка залізла до кабіни баштового крану і збиралася стрибнути вниз. Ігнатову вдалося умовити її не робити цього, але самостійно злізти з крану вона не могла, оскільки була дуже збуджена. Ігнатов, ризикуючи власним життям, піднявся на кран і допоміг дівчині спуститися на землю. При рятуванні дівчини він поранив руку гострою металевою арматурою, у зв'язку з чим два тижні знаходився на лікарняному.

Незабаром врятована заявила Ігнатову претензію, що її врятовано без її на те згоди. Вражений такою поведінкою він звернувся до дівчини з вимогою про відшкодування витрат на лікування, збитків, пов'язаних із зменшенням його доходів, а також вартості пошкодженого одягу.

Чи підлягає вимога Ігнатова задоволенню?

На кого і в якому обсязі закон покладає обов'язок по відшкодуванню шкоди, завданої рятувальнику внаслідок рятування здоров'я й життя фізичної особи?

6. На дачній ділянці, що належала Новікову, внаслідок недбалого зберігання речовин, які легко займаються, виникла пожежа. Вогнем були охоплені господарські споруди, а також садовий інвентар. Власник сусідньої ділянки Соколов, який за фахом був пожежником, став гасити пожежу всіма можливими засобами. У результаті його дій полум'я трохи згасло, і він побачив всередині споруди Новікова, що знаходився без свідомості. Соколов витяг Новікова з палаючої будівлі.

Коли за допомогою сусідів пожежу вдалося загасити, з'ясувалося, що спорудам Соколова шкоди не було заподіяно, але він отримав опіки середньої тяжкості та його одяг став непридатним для використання.

Вважаючи, що вчинені ним дії можуть розцінюватися як рятування майна Новікова, Соколов звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості пошкодженого одягу, а також про стягнення витрат на лікування.

Адвокат Новікова вважав, що заявлені вимоги не підлягають задоволенню, оскільки:

- по-перше, дії Соколова з рятування не можуть вважатися здійсненими виключно в інтересах Новікова, бо в першу чергу вони були вчинені з метою недопущення поширення пожежі на ділянку самого Соколова;

- по-друге, відшкодуванню підлягає шкода, завдана рятувальнику при рятуванні належного іншій особі майна, що має істотну цінність, а вартість врятованих господарських споруд Новікова є незначною;

- по-третє, Новіков – пенсіонер за віком і його матеріальне становище не дозволяє здійснити таке відшкодування рятувальників;
  - по-четверте, відшкодування завданої шкоди Соколов може отримати і від держави, оскільки згідно з положенням ч. 1 ст. 1161 ЦК України держава зобов'язана відшкодувати завдану рятувальнику шкоду.
- Не погодившись із доводами адвоката Соколов звернувся до суду.
Як слід вирішити справу?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18 січня 2022 року по справі № 381/1375/20 URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102634250>.
2. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 22.01.2013 р. № 3-69гс12 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29192454#>.
3. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 14.10.2014 р. № 3-129гс14 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/41019569>.
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.04.2018 р. № 910/10156/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627931>.
5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 06.02.2020 р. № 910/13271/18 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87426717>.
6. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 213–218.
7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 11 : Недоговірні зобов'язання / І. В. Спасибо-Фатеева, Л. М. Баранова, Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : Право, 2014. 416 с.
8. Берестова І. Е. Співвідношення та розмежування зобов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави із зобов'язаннями, що виникають внаслідок вчинення майнових дій в інтересах іншої особи без її доручення. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2006. № 1. С. 15–18.
9. Ігнатенко В. М. Квазі-інститут недоговірних зобов'язань з

односторонніх правомірних дій. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2018. № 2(14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

10. Ігнатенко В. М. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. *Актуальні проблеми правовідносин в приватній сфері* : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, 23 груд. 2011 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Юрайт, 2012. С. 56–59.

11. Ігнатенко В. М. Умови виникнення зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. *Проблеми цивільного права та процесу* : матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 трав. 2010 р.). Харків : Нац. ун-т внутр. справ / Нац. ун-т внутр. справ, Навчально-науковий інститут права, економіки та соціології, 2010. С. 44–46.

12. Качановський В. В. Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення. *Актуальні питання реформування правової системи України* : зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 30-31 трав. 2008 р. / уклад. Т. Д. Климчук. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2008. С. 255–258

13. Харитонов Є. О. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи, у структурі ЦК України: до проблеми вдосконалення цивільного законодавства. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одес. школи права, 20-21 квіт. 2012 р. Одеса : Фенікс, 2012. Т. 3. С. 138–140

14. Шапошніков Д. Формування зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи в цивільному законодавстві. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса, 2004. Вип. 23. С. 317–325.

15. Заїка Ю. О. Дії в чужому інтересі як підстава виникнення зобов'язань. *Приватне право і підприємництво*. 2019. Вип. 19. С. 78-82. <https://doi.org/10.32849/24096-9201.2019.19.16>

Тема 30. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи».
2. Суб'єкти й об'єкти зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
3. Види і характер джерел загрози. Створення загрози діями й

бездіяльністю боржника.

4. Підстави виникнення зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

5. Правові наслідки невиконання зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи.

Список нормативно-правових актів та літератури

1. Рішення Малиновського районного суду м. Одеси від 7 серпня 2019 р. у справі № 521/2157/16-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83917179>.

2. Рішення Теребовлянського районного суду Тернопільської області від 17 липня 2017 р. у справі № 606/847/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/68007407>.

3. Рішення колегії суддів Судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду м. Києва від 19 квітня 2017 р. у справі № 757/18293/15-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66256002>.

4. Заочне рішення Петрівський районний суд Кіровоградської області від 11 березня 2010 р. у справі № 2-31 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/8861723>.

5. Рішення Жмеринського міськрайонного суду Вінницької області від 25 травня 2011 р. у справі № 2-539/11 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/19713647>.

6. Рішення Саратського районного суду Одеської області від 13 квітня 2010 р. у справі № 2-298/2010 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/8839466>.

7. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. До іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 218.

8. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 11 : Недоговірні зобов'язання / І. В. Спасибо-Фатеева, Л. М. Баранова, Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : Право, 2014. 416 с.

9. Габріадзе М. Р. Зміст зобов'язань, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 4 (1). С. 106–112.

10. Габріадзе М. Р. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну

юридичної особи, у цивільному законодавстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2007.

11. Габріадзе М. Р., Харитонов Є. О. Правова природа відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози, створеної життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. 2006. Вип. 9. С. 235–241.

12. Габріадзе М. Р. Протиправна поведінка як умова виникнення зобов'язання внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 15. С. 148–150.

13. Габріадзе М. Р. Юридична відповідальність та зобов'язання внаслідок створення загрози правам іншої особи: питання співвідношення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 33. С. 231–236.

14. Заїка Ю. О. Зобов'язання, які виникають при створенні загрози життю, здоров'ю або майну, в системі недоговірних зобов'язань. *Юридична наука*. 2014. № 7. С. 20–28.

15. Ігнатенко В. М. Зобов'язання із створення небезпеки (загрози) за новим Цивільним кодексом України. *Проблеми законності*. 2008. Вип. 53. С. 67–74.

16. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти) : монографія. Одеса : Юридична література, 2008. 360 с.

17. Кузьмич О. Я. Правові положення щодо участі третіх осіб у зобов'язаннях зі створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Т. 20. С. 57–63.

18. Кухарев О. Є. Підстави виникнення зобов'язання у наслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Право і безпека*. 2010. № 2. С. 205–209.

19. Тихий В. П. Безпека людини: поняття, правове забезпечення, значення, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2 (85). С. 31–46.

20. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. COVID-19 і делікти створення небезпеки. *Часопис цивілістики*. 2020. № 38 (2020). С. 5–11.

21. Гребенщикова Т.А. Суб'єкти зобов'язань, що виникають у зв'язку із створенням загрози завдання шкоди. *Часопис цивілістики*. 2014. Вип. 17. С. 115–118.

22. Подвірна О. Проблемні питання визначення поняття та класифікації недоговірних зобов'язань у цивільному праві. *Юридичний вісник*. 2020. № 3. С. 226–232.

23. Отрадна О. О. Недоговірні зобов'язання в цивільному праві

України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 236 с.

Тема 31. Відшкодування шкоди

Питання для обговорення

1. Поняття «зобов'язання з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань)», їх призначення і система.
2. Підстави й умови виникнення деліктних зобов'язань.
3. Відшкодування шкоди, завданої особою в разі здійснення нею права на самозахист, і шкоди, завданої у стані крайньої необхідності.
4. Відшкодування шкоди, завданої іншою особою.
5. Відшкодування шкоди, завданої суб'єктами владних повноважень.
6. Відшкодування шкоди, завданої в рамках кримінального провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення і цивільного судочинства.
7. Відшкодування шкоди, завданої особами, які не досягли повноліття.
8. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
9. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.
10. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Завдання

1. Міхновська придбала квиток на поїзд Харків–Рахів. Зайшовши у вагон, вона відчула їдкий запах фарби. Як виявилось, вагон був нещодавно пофарбований і фарба не встигла до кінця висохнути. Ситуацію погіршувало те, що це був спекотний серпневий день. Як наслідок, у Міхновської почався головний біль, запаморочення, її нудило і підвищилася температура. У такому стані їй довелося подорожувати довгих 19 годин. У зв'язку з цим Міхновська пред'явила позов до Укрзалізниці і вимагала відшкодувати вартість квитка і моральну шкоду в розмірі 10 тис. грн. Укрзалізниця проти позову заперечувала, посилаючись на те, що Статут залізниць України і Правила перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу й пошти залізничним транспортом України не передбачають відшкодування моральної шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Пояснить співвідношення деліктної і договірної відповідальності.

Якими нормами має обґрунтовувати свій позов Міхновська?

Вирішіть справу.

2. ФОП Ярославська за договором оренди винаймала приміщення на першому поверсі багатоквартирного житлового будинку. У цьому приміщенні вона обладнала студію для фотозйомки, та одного дня, прийшовши до своєї студії, Ярославська була приголомшена видовищем: її студію було затоплено гарячою водою, що сочилася зі стелі. Як наслідок, зіпсовано декорації, дорогу фототехніку і обладнання, а отже, доведеться робити ремонт. Крім того, проведення ремонту забере кілька тижнів, упродовж яких вона не зможе приймати клієнтів і втратить прибуток. Ярославська пред'явила вимогу до сусіда Середи, що мешкав поверхом вище. Однак той сказав, що до залиття не причетний, бо в його квартирі усе гаразд, і жодних слідів протікання немає. Як з'ясувалося згодом, затоплення сталося через те, що прорвалася іржава труба центрального опалення, яка проходила в плиті перекриття між поверхами. Ярославська має намір пред'явити позов і звернулася до адвоката за консультацією.

На які питання розраховане завдання?

Хто має пред'являти позов: Ярославська чи власник, у якого вона винаймає приміщення?

Хто має бути відповідачем у справі?

Які докази мають бути надані на підтвердження факту залиття?

Як визначити розмір відшкодування, на який може претендувати Ярославська?

3. Пан Іванюк з 1998 р. мешкає у приватному будинку в невеличкому селищі міського типу у трьох кілометрах від заводу «Оптіма». Завод виробляє промислові фарби, лаки й розчинники. Нещодавно лікарі діагностували в пана Іванюка рак легень. Іванюк вважає, що причиною його хвороби стало те, що завод забруднює ґрунтові води відходами виробництва, зокрема, свинцем та його сполуками. Як наслідок, на думку Іванюка, свинець потрапляє у воду в його колодязі і городину, що він вирощує. Завод не визнає своєї відповідальності, посиляючись на те, що онкологічне захворювання може бути викликане низкою інших причин. Так, Іванюк опалює свій будинок вугіллям, продукти згоряння якого канцерогенні. Більше того, Іванюк палить, а паління визнається однією із головних причин раку легень. Оскільки досягти порозуміння сторонам не вдалося, Іванюк пред'явив позов до Заводу, у якому вимагає відшкодувати йому 1 млн грн витрат на лікування і 10 млн грн моральної шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Спрогнозуйте, що стане головним каменем спотикання під час розгляду справи в суді?

Використовуючи положення не лише ЦК України, а й спеціального

природоохоронного законодавства, визначте, чи підлягає позов Іванюка задоволенню? Врахуйте практику ЄСПЛ і зарубіжний досвід.

4. Двадцятилітній Йосипенко їхав за кермом новенького автомобіля, що тільки вчора придбав його батько (після тривалих умовлянь Йосипенкові таки вдалося дістати дозвіл батька, щоб похизуватися автівкою перед друзями). Звернувши із головної вулиці, він заїхав у житловий масив багатоповерхових будинків. Оскільки в зоні видимості нікого не було, Йосипенко рухався зі швидкістю 42 км/год., аж раптом не знати звідки на дорогу вискочив дванадцятилітній Сашко. Йосипенко вдарив по гальмах, але уникнути зіткнення не вдалося. Як наслідок, Сашкові було завдано численних забоїв, перелом стегнової кістки і струс головного мозку. Батьки Сашка пред'явили позов до батька Йосипенка (як до власника автомобіля) і вимагали відшкодувати завдану майнову й моральну шкоду. Однак під час розгляду справи в суді було проведено експертизу, за результатами якої встановлено, що навіть якби Йосипенко рухався зі швидкістю 30 км/год., йому б усе одно не вдалося уникнути зіткнення з огляду на те, як раптово Сашко з'явився на проїжджій частині вулиці.

На які питання розраховане завдання?

Чи підлягає позов задоволенню? Якщо так, то спрогнозуйте, як слід було б врахувати розмір шкоди.

Чи змінилося б рішення, якби Йосипенко рухався зі швидкістю 30 км/год?

5. Замковець їхав на своєму автомобілі Bentley Continental GT, додержуючись швидкісного режиму, аж раптом, коли він перетинав перехрестя на зелений сигнал світлофора, на дорогу з-за рогу вулиці вибіг Середюк. Незважаючи на термінове гальмування, уникнути зіткнення не вдалося. Як наслідок, Середюк отримав струс мозку і перелом променевої кістки. Постановою районного суду Середюка визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 124 КУпАП. Однак Середюк вважав, що це не перешкоджає йому вимагати відшкодування завданої шкоди на підставі статті 1187 ЦК України. У зв'язку з цим він пред'явив позов до Замковця про відшкодування майнової та моральної шкоди на загальну суму 50 тис. грн. У свою чергу, Замковець пред'явив зустрічний позов до Середюка про відшкодування збитків, завданих пошкодженням автомобіля. Замковець зазначив, що внаслідок зіткнення із пішоходом він пошкодив передній бампер, фару і радіаторну решітку автомобіля, ремонт яких стане йому в 140 тис. грн.

На яке питання розраховане завдання?

Поясніть особливості відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, і вирішіть справу.

6. Щербань отримував пенсію як ліквідатор аварії на ЧАЕС. Законом від січня 2019 р. було внесено зміни до порядку розрахунку цієї пенсії, внаслідок чого її розмір зменшився на 35%. Однак у вересні 2019 р. Конституційний Суд визнав відповідний закон неконституційним і пенсію знову почали нараховувати, як і раніше. Проте Щербань, посилаючись на статтю 1175 ЦК України, звернувся із позовом до Держави Україна і вимагав відшкодувати йому різницю, яку він недоотримав у період, доки Закон залишався бути чинним (тобто із січня по вересень 2019 р.).

На яке питання розраховане завдання?

Оцініть перспективи позову Щербаня з урахуванням практики ЄСПЛ.

7. Повернувшись додому після робочого дня, Сизий всупереч правилам дорожнього руху припаркував своє авто BMW X6 прямо на газоні біля багатоквартирного житлового будинку, у якому він мешкав. На ранок на Сизого чекала неприємна несподіванка: на автівку впало старе дерево, що росло на газоні. Як наслідок, пошкоджено дах, лобове скло, водійські двері і капот. Сизий пред'явив позов до Харківської міської ради, вимагаючи відшкодування завданої йому шкоди. Свій позов він пояснював тим, що саме на міську раду покладається обов'язок стежити за благоустроєм території і своєчасно зрізати аварійні дерева. Представник міської ради проти позову заперечував. По-перше, він наголошував на тому, що шкода стала наслідком протиправної поведінки самого Сизого, який учинив адміністративне правопорушення. По-друге, він зауважив, що міською радою для цілей забезпечення благоустрою створено Комунальне підприємство «ХарківЗеленБуд», однак дерево, що впало на авто позивача, не перебувало на балансі цього підприємства. Оскільки дерево росло на прибудинковій території, представник міської ради припустив, що за нього має відповідати Житлово-експлуатаційна організація «Світоч», на балансі якої перебуває будинок. Однак, як з'ясувалося, відповідне дерево і на балансі ЖЕО «Світоч» також не перебувало.

На яке питання розраховане завдання?

Як суд має вирішити справу?

8. У квартирі Ковалишина сталася крадіжка: викрадено готівку, цінну техніку, ювелірні вироби і три роботи Романа Мініна, вартістю по 100 тис. грн кожна. Загалом викрадено майна на 700 тис. грн. За цим фактом було розпочато досудове розслідування, і Нечипорукові повідомлено про підозру. Ковалишин пред'явив цивільний позов у кримінальному провадженні і вимагав стягнути із Нечипорука відшкодування майнової шкоди в розмірі 700 тис. грн і моральної шкоди в розмірі 300 тис. грн. Суд визнав Нечипорука винним у вчиненні злочину,

передбаченого частиною 3 статті 185 КК України і в обвинувальному вироку, вирішив задовольнити цивільний позов Ковалишина в повному обсязі. Проте в Нечипорука не виявилося жодного майна, на яке можна було б звернути стягнення, і тому державний виконавець повернув Ковалишину виконавчий лист. У зв'язку з цим Ковалишин на підставі частини 2 статті 1177 ЦК України звернувся із позовом до Держави України і вимагав відшкодувати йому шкоду за рахунок коштів Державного бюджету.

На яке питання розраховане завдання?

Оцініть перспективи позову Ковалишина з урахуванням практики ЄСПЛ.

9. Приватному підприємцю Сергієнку належало нежитлове приміщення в центрі Донецьку. У цьому приміщенні у 2010 р. Сергієнко обладнав шоу-рум дорогого італійського одягу, який приносив йому хороший прибуток. Однак навесні 2014 р. приміщення було цілковито зруйноване внаслідок численних обстрілів важким озброєнням. Посилаючись на статтю 19 ЗУ «Про боротьбу з тероризмом» Сергієнко вимагав відшкодувати йому вартість зруйнованої нерухомості за рахунок коштів Державного бюджету. Для цього він пред'явив позов до Кабінету Міністрів України і Державної казначейської служби України. Відповідачі проти позову заперечували, посилаючись на те, що терористичний акт – це кримінальне правопорушення, а отже, факт його вчинення може бути підтверджений тільки вироком суду в рамках кримінального провадження, а оскільки такого вироку наразі немає, Держава не може бути зобов'язана до відшкодування шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Хто має бути відповідачем у такій справі?

Оцініть перспективу судового розгляду з урахування практики ЄСПЛ.

Чи змінилося б рішення, якби йшлося про житлову, а не комерційну нерухомість?

10. У вересні 2017 р. Зайченку було вручено повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого статтею 201 КК України. Згодом йому було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Кримінальна справа розглядалася судами неодноразово аж доки у січні 2020 р. суд не ухвалив виправдувальний вирок. Відтак Зайченко звернувся до суду з позовом до Державної казначейської служби України, вимагаючи відшкодувати йому за рахунок Державного бюджету майнову й моральну шкоду, завдану незаконним засудженням. У суді представник відповідача зауважив на тому, що під час досудового розслідування Зайченко давав показання, у яких визнавав

себе винним, а тому не має права на відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Чи правильно визначено відповідача у справі?

Спрогнозуйте, із чого може складатися сума відшкодування.

Оцініть аргумент відповідача і вирішіть справу.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Закон України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17/conv>.

2. Закон України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр/conv>.

3. Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду» (затверджене наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5/3/41). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96>.

4. Закон України «Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2893-14/conv>.

5. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства (затв. Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України № 171 від 27.10.1997). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98>.

6. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (затв. Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 639 від 10.12.2008). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-09>.

7. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 № 4 «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13>.

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.09.2019 р. у справі № 265/6582/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310215>.

9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 26.02.2020 р. у справі № 372/4399/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88137847>.

10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95/conv>.

11. Бурлака І. В. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої без вини : монографія. Харків : Право, 2016. 200 с.

12. Карнаух, Б. П. Вина потерпілого в деліктному праві. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 64. С. 223-230.

13. Карнаух, Б. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності. Харків : Право, 2014. 224 с.

14. Карнаух Б. П. Причинний зв'язок у деліктному праві: концепція *novus actus interveniens*. *Підприємництво, госп-во і право* . 2019. N 9. С. 11-15

15. Карнаух Б. П. Протиправність, шкода і чисті економічні втрати: до постановки проблеми. *Приватне право*. 2013. N 1. С. 267-273.

16. Карнаух Б. П. Причинний зв'язок як умова деліктної відповідальності в практиці Європейського суду з прав людини: справи про порушення процедурних гарантій. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 145. С. 68-79.

17. Карнаух Б. Причинний зв'язок у деліктному праві: рефлексія над тестом «якби не». *Проблеми законності*. 2019. № 147. С. 75-84.

18. Карнаух Б. Яка шкода є «прямим» наслідком війни: практика Компенсаційної комісії ООН. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2024. 132(1), С. 23–36.

19. Отраднова О. О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань. Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 328 с.

20. Рабінович, П. М. Право людини на компенсацію моральної шкоди (загальнотеоретичні аспекти) : монографія. - Львів : Світ, 2006. 140 с.

21. Рубан, О. О. Компенсація моральної шкоди працівнику, заподіяної йому при виконанні ним своїх обов'язків. *Право України*. 2015. № 6. С. 223-233.

22. Спасибо-Фатєєва, І. В. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності. *Університетські наукові записки*. 2014. № 2 (50).

23. Karnaukh B. Ukraine: the untapped potential of tort law. In E. Aristova & U. Grusic (Eds.), *Civil remedies and human rights in flux: Key legal developments in selected jurisdictions*. Oxford, London, New-York, New Delhi, Sydney: Hart Publishing, 2022. Pp. 331–351.

24. Karnaukh. B. Territorial Tort Exception? The Ukrainian Supreme Court Held that the Russian Federation Could Not Plead Immunity with regard to Tort Claims Brought by the Victims of the Russia-Ukraine War. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Vol. 3(15). P. 165–177.

25. Karnaukh, B. & Uvarova O. Ukraine. In Ekaterina Aristova and Catherine O'Regan (eds), *Civil Liability for Human Rights Violations: A Handbook for Practitioners* (Bonavero Institute for Human Rights 2022). 563–589. URL: https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:1f7f5596-aed4-431c-a757-886f6b56e0d3/download_file?file_format=pdf&hyrax_fileset_id=s2f75r9356&safe_filename=CivilLiabilityHumanRightsViolations-full-Oct2022.pdf&type_of_work=Book

Тема 32. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «зобов'язання, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави».
2. Суб'єкти зобов'язань з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.
3. Повернення в натурі безпідставно набутого майна.
4. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.
5. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.
6. Відмежування кондикційного позову від деліктного, виндикаційного та позовів, що виникають із договірних зобов'язань.

Список нормативно-правових актів та літератури:

1. Дайджест судової практики Верховного Суду у справах, пов'язаних із поверненням майна, набутого або збереженого без достатньої правової підстави (стаття 1212 ЦК України). Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень 2018 року – листопад 2022 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Daidgest_maino_st1212.pdf.
2. Вашгарева Є. А. Помилка потерпілого як умова виникнення кондикційного зобов'язання. *Право та державне управління*. 2018. № 2(1). С. 63-70.
3. Вашгарева Є. А. Поняття безпідставності в контексті

кондикційного зобов'язання. *Право і суспільство*. 2018. № 3(2). С. 38-43.

4. Ваштарева, Є. А. Кондикція і віндикація у римському праві. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 139. С. 95-104.

5. Великанова, М. М. Правові наслідки недійсності правочинів: реституція чи кондикція? *Нове українське право*. 2023. N 1. С. 54-59.

6. Ільків, О. В., Коссак В. М. Правові підстави виникнення кондикційних зобов'язань: за матеріалами судової практики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2023. Вип. 61. С. 41-45.

7. Карнаух Б. П. Безпідставне збагачення у праві Давнього Риму. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 138. С. 17-28.

8. Коссак, В. М., Ільків, О. В. Цивільно-правові наслідки набуття або збереження майна без достатньої правової підстави. *Юридичний бюлетень*. 2023. Вип. 28. С. 61-67.

9. Романська І. В. Цивільно-правове регулювання кондикційних зобов'язань в Україні : дис. ... доктора філософії з права. Львів : Львів. держ. ун-т внутріш. справ, 2023. 210 с.

10. Романська, І. В. До питання про співвідношення кондикції та віндикації. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 281-285.

11. Романська, І. В. До питання про суб'єкти та об'єкти кондикційних зобов'язань. Міжнародний гуманітарний університет. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція*. 2022. Вип. 60. С. 47-51.

12. Ткачук А. В. Співвідношення зобов'язальних способів захисту цивільних права (реституція та кондикція). *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 1. С. 49-54.

13. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій Міністерства юстиції, науковців, фахівців: правникам, нотарям, адвокатам, суддям, викладачам, студентам. Т. 11: Недоговірні зобов'язання / Л. М. Баранова та ін. ; за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : Право, 2014. 412 с. (Серія «Коментарі та аналітика»).

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2)

Курс – 3-й	Напря́м, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів ECTS: 5,5</p> <p>Загальна кількість годин: 165</p>	<p>галузь знань – 08 «Право»</p> <p>спеціальність – 081 «Право»</p> <p>освітньо-професійна програма – «Право» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</p>	<p>Обов’язкова: Лекції: 42 год. Практичні заняття: 48 год. Самостійна та індивідуальна робота: 75 год.</p> <p>I семестр: Лекції: 10 Практичні заняття: 11</p> <p>II семестр: Лекції: 11 Практичні заняття: 13</p> <p>Види контролю: залік за результатами поточного контролю, іспит</p>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання рівня знань студентів з навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2) здійснюється на основі результатів:

- поточного контролю (ПК) і
- підсумкового контролю знань (ПКЗ).

Оцінювання за всіма результатами контролю протягом навчального року здійснюється шляхом підсумовування результатів разом за **100-бальною** шкалою.

Згідно з п. 1 Наказу ректора № 593-С від 1.09.2021 р. та п. 2.5 Положення про моніторинг знань студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, затвердженого Наказом ректора університету № 127 від 26.06. 2015 р. оцінювання рівня знань студентів здійснюється з таким розподілом балів:

ПК – у діапазоні від 0 до 40 балів;

ПКЗ – від 0 до 60 балів.

У кожному семестрі ПК знань студентів здійснюється за результатами:

- роботи на практичних заняттях (0-15 балів);
- виконання підсумкової контрольної роботи (0-5 балів).

1. Оцінювання знань студентів при ПК

Загальним *об'єктом оцінювання* знань студентів при ПК є відповідні теми навчальної програми, засвоєння яких перевіряється під час ПК.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст тем чи розділів навчальної програми, умінь застосовувати отриманні знання при вирішенні професійних завдань.

Оцінювання знань і умінь студентів при ПК здійснюється викладачем, який веде практичні заняття, **на кожному практичному занятті (ПЗ)** (за шкалою № 1 або іншою шкалою оцінювання), а також **наприкінці кожного навчального семестру** з урахуванням результатів:

- роботи студента на практичних заняттях (ПЗ) (у діапазоні від 0 до 15 балів за один семестр);
- виконання підсумкової контрольної роботи наприкінці семестру (у діапазоні від 0 до 5 балів за один семестр);

Відповідно максимальна кількість балів за результатами роботи студента протягом кожного семестру не може перевищувати **20 балів**.

Максимальна кількість балів при ПК **за результатами навчального року** складається шляхом сумування балів, отриманих студентом за роботу протягом двох семестрів, та не може перевищувати **40 балів**.

1.1. Оцінювання роботи студентів на ПЗ

- Успішність освоювання студентами знань та набуття навичок на практичних заняттях оцінюється за шкалою від 0 до 15 балів кожного навчального семестру (від 0 до 30 балів протягом навчального року). Оцінювання роботи студентів на ПЗ здійснюється:

- на *кожному* ПЗ:

- *показники оцінювання*: вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів; вміння знаходити та надавати правову оцінку висновкам Верховного Суду щодо застосування положень цивільного законодавства; знання та розуміння практики Європейського Суду з прав людини; активність роботи на занятті; рівень знань за результатами опитування протягом заняття; вміння публічно представити матеріал;

- *шкала оцінювання*: визначається самостійно викладачем, який проводить практичні заняття, виходячи із 1) максимальної кількості балів, яку може набрати студент протягом навчального семестру; 2) загальної кількості практичних занять, які проводяться протягом навчального семестру.

Викладач може обрати наступну шкалу (далі – шкала № 1) оцінювання, яка передбачає, що на кожному ПЗ студент може отримати оцінку від 3 до 5 балів.

Шкала № 1

Кількість балів	Критерії оцінювання
5 «відмінно»	висока активність роботи на ПЗ; використання додаткової теоретичної і практичної літератури під час вирішення завдань; повні і всебічні відповіді при розв'язанні завдань (казусів); правильне застосування актів цивільного законодавства і правових висновків Верховного Суду під час вирішення завдань.
4 «добре»	середня активність роботи на ПЗ; засвоєння основного матеріалу за темою з використанням матеріалів лекції і кафедрального підручника; обгрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів) з незначними помилками в аргументації; здебільшого правильне застосування актів цивільного законодавства і правових висновків Верховного Суду.
3 «задовільно»	низька активність роботи на ПЗ; неповне засвоєння матеріалу за темою; неповні і недостатньо обгрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здебільшого правильне застосування актів цивільного законодавства під час вирішення завдань.

– оцінювання *негативного результату*: у разі виявлення невідповідності студента до ПЗ, ненадання студентом відповідей на питання викладача за темою ПЗ та/або надання неправильних відповідей на основні і найважливіші питання по темі ПЗ, викладач має право поставити такому студенту відмітку про необхідність відпрацювання такого ПЗ (наприклад, «-», «0», «2» тощо). У разі наявності такої позначки студент не може бути допущений до заліку (іспиту) до моменту відпрацювання теми відповідного ПЗ у встановленому викладачем порядку;

- протягом усього навчального р. (семестру):

– *показники оцінювання*: систематичність відвідування ПЗ; здатність студента засвоювати категоріальний апарат; вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів; навички узагальненого мислення; логічність та повнота викладення учбового матеріалу; навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань; активність роботи на ПЗ; вміння публічно представити матеріал;

– *методика оцінювання*: підсумкова оцінка за результатами роботи на ПЗ протягом семестру (навчального р.) являє собою суму оцінок, які отримав студент на кожному ПЗ. Якщо викладач обрав шкалу № 1 оцінювання кожного ПЗ, то підсумкова семестрова оцінка студента визначається шляхом переведення оцінок, отриманих студентом на кожному ПЗ за шкалою № 1, в оцінку за 20-бальною шкалою (далі – шкала № 2).

Шкала № 2

Кільк. балів	Критерії оцінювання
11-15	Систематичне відвідування ПЗ; відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем ПЗ, пропущених з поважних причин; вирішення завдань до кожного ПЗ; висока активність роботи на ПЗ; засвоєння всього матеріалу з усіх тем, які вивчалися протягом семестру; повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацьовувати та застосовувати акти цивільного законодавства; вміння аналізувати і застосовувати правові висновки Верховного Суду; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; здатність публічно представити матеріал
6-10	Наявність одиничних пропусків ПЗ; відпрацювання тем пропущених ПЗ; вирішення завдань до кожного ПЗ; активна робота на ПЗ; 136 засвоєння основних положень з усіх тем, які вивчалися протягом семестру; допущення

	незначних помилок при розв'язанні завдань (казусів); обізнаність із правовими висновками Верховного Суду; здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання. здатність публічно представити матеріал
1-5	Наявність непоодиноких пропусків ПЗ без поважних причин; наявність окремих невідпрацьованих тем пропущених ПЗ; несистематична підготовка до ПЗ (виявлення випадків відсутності в студента самостійно вирішених завдань); пасивність у роботі на ПЗ; засвоєння окремих тем, які вивчалися протягом семестру; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення помилок при розв'язанні завдань (казусів); недостатні навички застосування актів цивільного законодавства.
0	Систематичні пропуски ПЗ без поважних причин; наявність невідпрацьованих тем пропущених ПЗ; систематична відсутність рішень завдань (казусів); пасивність у роботі на ПЗ; відсутність знань за темами, які вивчалися протягом семестру; допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів); нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; відсутність навичок застосування актів цивільного законодавства.

Викладач здійснює переведення оцінок, отриманих студентом на кожному ПЗ за шкалою № 1, в оцінку за шкалою № 2, за наступними формулами:

$$\begin{aligned} \text{КПЗ} \times \langle 5 \rangle &= \text{МБ} \\ \text{БС} \times 20 \\ \text{МБ} &= \text{БПЗ} \end{aligned}$$

КПЗ – загальна кількість ПЗ, проведених протягом семестру.

⟨5⟩ - максимальний бал за шкалою № 1.

МБ - максимальна кількість балів, яку можна було заробити у разі отримання оцінки «5» на кожному практичному занятті (саме ця сума відповідає оцінці 15 балів за шкалою № 2).

БС - сума балів, яку студент реально отримав протягом семестру за шкалою № 1.

15 – максимальна кількість балів за шкалою № 2.

БПЗ – кількість балів студента за шкалою № 2.

Наприклад, студент отримав п'ять оцінок «4» за 10 занять, що були проведені протягом семестру. Максимальна кількість балів, яку він міг отримати, становить 50 балів (5x10), що відповідає 15 балам за 15-бальною шкалою. Студент отримав 20 балів (4x5). Отже, за 15-бальною

шкалою оцінка студента становить 6 балів (20х15:50).

– *критерії визначення підсумкового балу студента: при визначенні підсумкової кількості балів викладач повинен виходити з наступних критеріїв:*

1.2. Оцінювання підсумкових (семестрових) контрольних робіт

Успішність виконання підсумкових контрольних робіт оцінюється за шкалою **від 0 до 5 балів у кожному семестрі** (відповідно – **від 0 до 10 балів за навчальний рік**).

Підсумкова контрольна робота може бути у формі тестів, усного опитування студентів на останньому занятті у відповідному семестрі, проведення контрольної роботи, що передбачає надання відкритих відповідей. Форма проведення підсумкової контрольної роботи визначається викладачем, який веде практичні заняття. У разі проведення практичних занять у дистанційному режимі у зв'язку з дією карантинних обмежень, підсумкова контрольна робота може бути проведена на базі платформи <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/> шляхом проходження студентами підсумкових семестрових тестів, розміщених на цій платформі.

При цьому:

- у разі невиконання підсумкової тестової роботи, студенти мають право скласти її до початку екзаменаційної сесії;
- студенти, які одержали 0 балів за виконання тестових завдань, мають право на повторне їх виконання, однак бал, одержаний при повторному виконанні, може бути зменшений;
- час складання тестових завдань визначає викладач, який веде практичні заняття.

2. Визначення підсумкових результатів ПК

Результати оцінювання роботи студентів фіксуються викладачем, який веде практичні заняття, у його журналі обліку роботи викладача та розміщуються в електронному вигляді для ознайомлення студентами наприкінці кожного навчального семестру.

За результатами практичних занять у 3 семестрі (для другого курсу) та 5 семестрі (для третього курсу) проводиться семестровий залік. Підсумковий бал за результатами ПК та залік виставляються на останньому ПЗ відповідного семестру. При цьому:

- **мінімальна кількість балів** для заліку дорівнює **10 балам**;
- студенти, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання іспиту кількістю балів і вище, не мають права на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Студент допускається до складання іспиту за умов: набрання

мінімальної кількості балів, отриманої за результатами ПК за навчальний рік – **20 балів**.

**Максимальна кількість балів, яку можуть отримати студенти
з навчальної дисципліни «Цивільне право України»
(частина 2)**

Осінній семестр		Весняний семестр		іспит	Разом за курс
ПЗ	Підсумкова контрольна робота	ПЗ	Підсумкова контрольна робота		
15	5	15	5	60	100

3. Оцінювання знань студентів на ПКЗ

3.1. Згідно з п. 4.11 Положення про моніторинг знань студентів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, затвердженого Наказом ректора університету № 127 від 26.06. 2015 р. при проведенні іспиту в усній формі оцінка повинна бути кратна 5 (0, 35, 40, 45, 50, 55, 60).

Шкала оцінювання знань студентів на іспиті (ПКЗ)

Кількість балів	Критерії оцінювання знань і умінь студента
60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.

50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи
45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача
35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

**Шкала підсумкової оцінки з навчальної дисципліни,
яка виставляється в залікову книжку**

Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НУ
------------------------------	-------------------	--------------------------------------	---

A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок		75-79
D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

ПРОГРАМНІ ЗАПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ» (частина 2)

1. Поняття, система, функції зобов'язального права. Співвідношення зобов'язального та речового права.
2. Зобов'язання: поняття, структура, підстави виникнення. Види зобов'язань.
3. Множинність осіб у зобов'язанні. Часткові, солідарні та субсидіарні зобов'язання.
4. Альтернативні та факультативні зобов'язання.
5. Регресні зобов'язання: поняття, сторони, підстави виникнення.
6. Зобов'язання за участю третьої особи.
7. Заміна кредитора та боржника в зобов'язанні: підстави; порядок; наслідки.
8. Поняття та основні засади (принципи) виконання зобов'язання. Принцип належного виконання зобов'язання.
9. Способи виконання зобов'язання.
10. ісце та строк виконання зобов'язання.
11. Забезпечення виконання зобов'язання: поняття; види; мета встановлення та підстави реалізації забезпечень.

12. Неустойка: поняття; мета; види; підстави виникнення; функції.
  13. Поручка: поняття; обов'язки та відповідальність поручителя.
- Підстави та наслідки припинення поручки.
14. Гарантія: поняття, суб'єкти; порядок видачі. Зміст обов'язку гаранта; відповідальність гаранта. Припинення гарантії.
  15. Завдаток: поняття; мета; функції; співвідношення з авансом.
  16. Застава: поняття та види. Підстави виникнення, реалізації, припинення застави.
  17. Договір застави: поняття, сторони, умови; форма.
  18. Притримання: поняття; підстава виникнення; порядок реалізації.
  19. Довірча власність як майновий вид забезпечення.
  20. Поняття і підстави припинення зобов'язання. Новація.
  21. Припинення зобов'язання зарахуванням та переданням відступного.
  22. Порушення зобов'язання: поняття та правові наслідки.
  23. Прострочення боржника і кредитора у зобов'язанні.
  24. Цивільно-правова відповідальність за порушення зобов'язання: поняття, умови, форми; підстави звільнення.
  25. Особливості відповідальності за порушення грошового зобов'язання. Форми відповідальності; розмір процентів річних.
  26. Одностороння відмова від зобов'язання: підстави, порядок, наслідки.
  27. Поняття та значення цивільно-правового договору. Форма договору.
  28. Класифікація цивільно-правових договорів: критерії та значення.
  29. Свобода договору. Межі реалізації принципу свободи договору.
  30. Зміст договору. Класифікація умов договору.
  31. Публічний договір, договір приєднання, попередній договір.
  32. Договір на користь третьої особи. Права третьої особи.
  33. Стадії та момент укладення цивільно-правового договору.
- Вирішення переддоговірних спорів.
34. Зміна або розірвання договору: підстави, порядок, правові наслідки.
  35. Поняття, мета, форма, різновиди договору купівлі-продажу.
  36. Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу.
- Наслідки їх порушення.
37. Договір роздрібною купівлі-продажу: поняття; предмет; сторони; законодавство.
  38. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості за договором роздрібною купівлі-продажу.
  39. Договір поставки: поняття, сторони, загальна характеристика.

40. Договір контрактації сільськогосподарської продукції: поняття; загальна характеристика.

41. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття; сторони, їх права та обов'язки.

42. Договір міні: поняття; загальна характеристика; форма.

43. Договір дарування: поняття, форма. Обов'язок дарувальника передати дарунок у майбутньому.

44. Договір дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи. Пожертва.

45. Договір ренти: поняття та види. Права та обов'язки сторін. Розірвання договору.

46. Договір довічного утримання (догляду): поняття; мета; права та обов'язки сторін; форма; підстави та наслідки розірванн договору.

47. Договір найму (оренди) майна: поняття, мета, різновиди. правонаступництво при зміні власника речі, переданої у найм(оренду).

48. Договір прокату: поняття; предмет; сторони, їх права та обов'язки.

49. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди: поняття; форма; плата.

50. Договір найму (оренди) транспортних засобів: поняття; предмет; види; форма.

51. Договір лізингу: поняття; види; сторони, їх права та обов'язки. Законодавство.

52. Договір найму (оренди) житла: поняття; предмет; види; права та обов'язки сторін. Тимчасові мешканці.

53. Договір позички: поняття; загальна характеристика; форма.

54. Загальна характеристика зобов'язань, що виникають у зв'язку з виконанням робіт.

55. Договір підряду: поняття та види. Ризик підрядника. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу.

56. Договір побутового підряду: поняття; сторони; форма.

57. Договір будівельного підряду: поняття; предмет; сторони. Система генерального підряду.

58. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: поняття; загальна характеристика.

59. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт: поняття та загальна характеристика.

60. Поняття послуги. Договори з надання послуг фактичного, юридичного, змішаного характеру: загальна характеристика.

61. Система транспортних договорів. Мультиmodalні перевезення. Договір перевезення вантажу: поняття; сторони; порядок укладення; форма; законодавство. Правове положення вантажоодержувача.

62. Умови та межі відповідальності перевізника за договором перевезення вантажу. Претензії і позови в транспортних зобов'язаннях. Законодавство.

63. Договір перевезення пасажирів та багажу: поняття; форма; права та обов'язки сторін.

64. Договір транспортного експедирування: поняття; сторони; обов'язки експедитора. Законодавство.

65. Договір зберігання: поняття; форма. Види зберігання.

66. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) або пошкодження речі.

67. Зберігання на товарному складі. Складські документи: види та значення.

68. Спеціальні види зберігання: зберігання в ломбардах, у банківських сейфах, в камерах схову організацій транспорту, у гардеробі організацій та у готелях. Договір зберігання автотранспортного засобу. Зберігання речей пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей, що є предметом спору.

69. Договір охорони: поняття; предмет; права та обов'язки сторін.

70. Поняття і значення страхування. Страхова послуга. Основні страхові терміни. Законодавство.

71. Договір страхування: поняття; умови; форма. Сторони договору страхування та інші особи, які зазначаються в договорі страхування, їх права й обов'язки.

72. Предмет договору страхування. Об'єкт страхування. Співстрахування. Перестрахування.

73. Договір доручення: поняття; мета; форма; права та обов'язки сторін. Підстави та наслідки припинення договору доручення.

74. Договір комісії: поняття, предмет та зміст договору. Субкомісія. Відступ від вказівок комітента.

75. Договір управління майном: поняття, предмет, зміст; наслідки припинення.

76. Договір позики: поняття; предмет; юридична характеристика; форма; відповідальність за порушення.

77. Кредитний договір: поняття; сторони; зміст та форма. Наслідки визнання недійсним кредитного договору, забезпеченого заставою.

78. Договір банківського вкладу (депозиту): поняття; сторони, форма. Види вкладів. Права та обов'язки банку.

79. Договір банківського рахунка. Поняття та загальна характеристика. Черговість списання грошових коштів з банківського рахунка.

80. Договір рахунка умовного зберігання (ескроу). Поняття та предмет договору.

81. Договір факторингу: поняття, предмет, права та обов'язки

сторін.

82. Форми розрахунків. Види безготівкових розрахунків. Розрахунки за акредитивом. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

83. Мета та види правочинів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

84. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Оформлення, види. Субліцензія.

85. Ліцензійний договір: поняття, умови, предмет, строк.

86. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності: поняття; предмет; форма; реєстрація.

87. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття та загальна характеристика.

88. Договір комерційної концесії: поняття; предмет; обов'язки сторін; підстави припинення.

89. Договір комерційної субконцесії: поняття; відповідальність сторін договору перед правоволодільцем.

90. Договір про спільну діяльність: поняття, види.

91. Договір простого товариства: поняття; мета; сторони, їх права та обов'язки. Види та оцінка вкладів учасників; правовий режим їх спільного майна.

92. Недоговірні зобов'язання. Загальна характеристика.

93. Зобов'язання, що виникають із односторонніх правочинів: поняття, загальна характеристика, різновиди.

94. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди: поняття, загальна характеристика та види.

95. Зобов'язання, що виникають внаслідок вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення: сторони, зміст.

96. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи: умови; сторони; зміст.

97. Загальна характеристика зобов'язань по відшкодуванню шкоди.

98. Загальні умови відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду.

99. Моральна шкода: поняття; умови відшкодування. Розмір та способи відшкодування моральної шкоди.

100. Урахування вини потерпілого і матеріального становища заподіювача шкоди в деліктних зобов'язаннях.

101. Відшкодування особою шкоди, завданої їй працівником чи іншою особою.

102. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їхніми посадовими чи службовими особами.

103. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування прокуратури або суду.

104. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення.

105. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття.

106. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами.

107. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

108. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.

109. Порядок та способи відшкодування шкоди. Зменшення (збільшення) розміру відшкодування шкоди.

110. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг): умови відшкодування; суб'єкти; строки відшкодування. Законодавство.

111. Загальна характеристика зобов'язань, що виникають у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(частина 2)**

для студентів 3-го курсу денної форми навчання
(першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Право»)

Укладачі: СПАСИБО-ФАТЄЄВА Інна Валентинівна,
ПУЧКОВСЬКА Ірина Йосипівна,
БАРАНОВА Людмила Миколаївна,
БІЛЯЄВ Олександр Олександрович,
ДОЛГОПОЛОВА Любов Миколаївна,
ДОНЕЦЬ Антон Геннадійович,
ДУДЕНКО Тетяна Володимирівна,
ЗАМУРАВКІНА Римма Михайлівна,
ІСАЄВ Арсен Миколайович,
КАРНАУХ Богдан Петрович,
КОРОБЦОВА Наталія Василівна,
МАЛІНОВСЬКА Ірина Миколаївна,
ПЕЧЕНИЙ Олег Петрович,
СУРЖЕНКО Ольга Анатоліївна,
ТАШ'ЯН Роман Іванович,
УС Марина Володимирівна,
ФІЛАНОВА-БІЛОУС Наталія Юліївна,
ХОДИКО Юрій Євгенович,
ЯНИШЕН Віктор Петрович,
ЯРКІНА Наталія Євгенівна

Відповідальна за випуск І. В. СПАСИБО-ФАТЄЄВА